

Spreng, Jakob

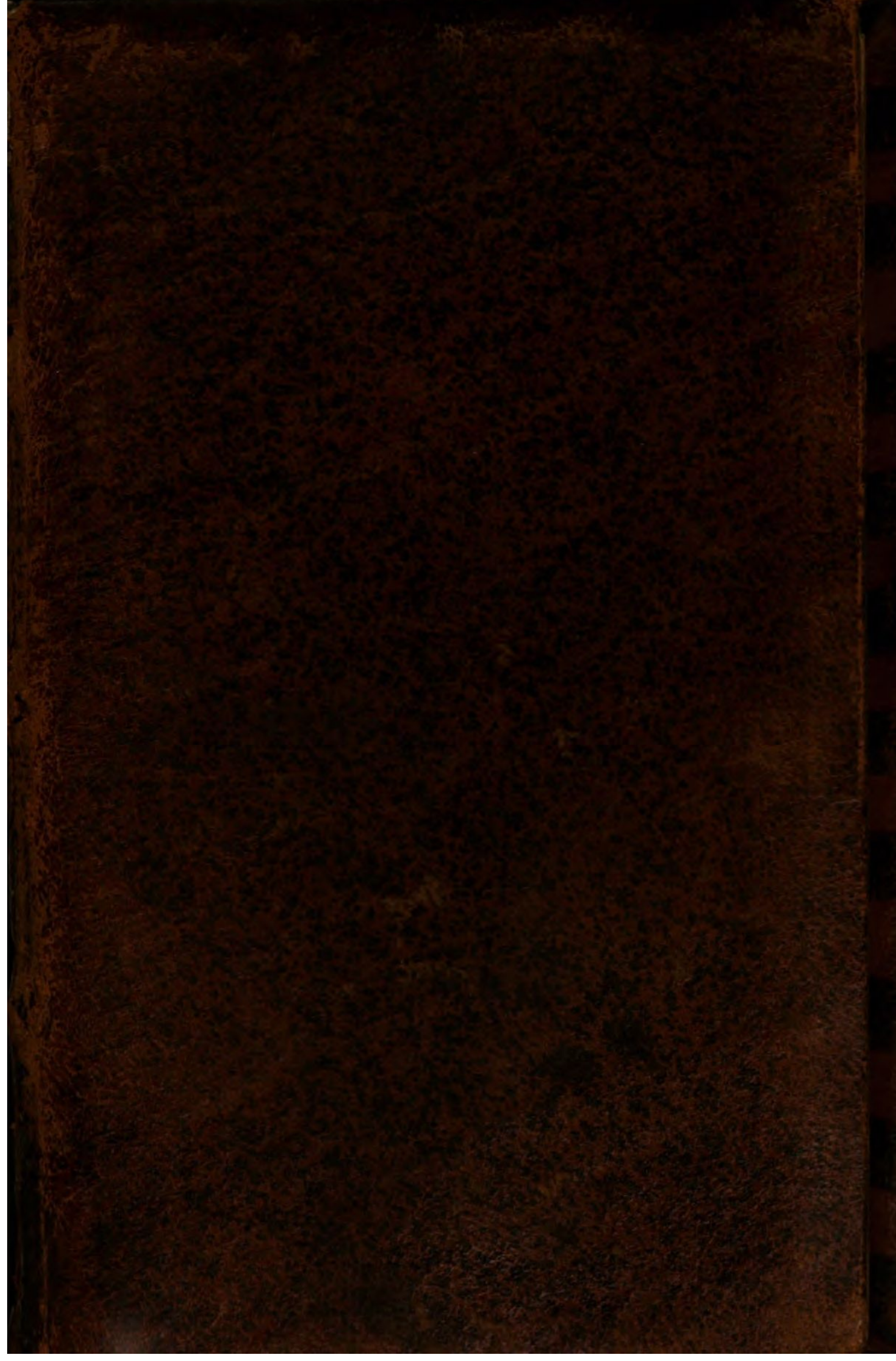
Theologia Patrum vindicata

Friburgum Brisgoviae 1719

Diss. 557

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10840610-3

VD18 14702029-001

Sh. L. et Nos. 1068

E

<36611671090014

<36611671090014

Bayer. Staatsbibliothek

3
Ship 557

THEO
PATRUM
VINDICATA

P. JACOBO SPRENG 2
22 THEOLOGICAL PROPOS
SOLE ORDINARIO

IN CELESTIBUS IN TERRA
DEI
SACRA THEOLOGIA
PUBLICIS PROPOSITIS
CIVIS C. AMSTERDAMI
A REVERENDISSIMO AC DOCTISSIMO
DOMINO DOMINICO BRUNO
SACRA THEOLOGIA
PUBLICIS PROPOSITIS
CIVIS C. AMSTERDAMI
22

THEO
PATRUM
VINDICATA

THEOLOGIA PATRUM VINDICATA

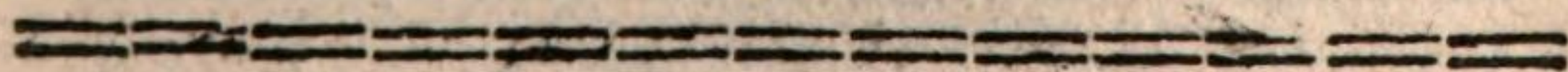
A

P. JACOBO SPRENG S. J.
SS. THEOLOGIAE PROFES-
SORE ORDINARIO,

AC

IN CELEBERRIMA, ET PERANTI-
QUA CAESAREO- ARCHIDUCALI UNIVER-
SITATE FRIBURGENSE
PUBLICÈ PROPUGNATA
CUM C. ASSERTIONIBUS
A REVERENDO, AC DOCTISSIMO
DOMINO JGNATIO BERCHTOLD SARNENSE
SUBSILVANO, SS. THEOLOGIAE CANDI-
DATO, ET SS. CANONUM STUDIOSO.
PRO PRIMA THEOLOGIAE LAUREA.

Mense Augusto Anno M. DCC. XIX.

FRIBURGI BRISGOIÆ;
Typis Joaënis Baptistæ Waltpart, Typog.

BEATISSIMO
PAULO
GENTIUM Do-
CTORI
THEOLOGO.

THEOLOGUM Te esse,
Beatissime PAULE, ille
solus ignoret, quisquis
Epistolas tuas ignorat. Patriar-
cha es Theologorum, Patrúm-
que Pater: *Omnes omnia fa-
ctus es, Doctor non Gentium
duntaxat, sed & Hebræorum,
Græcis & Barbaris, sapientibus
& insipientibus debitor.* Theo-

logus es profundus, imò subli-
mis, quoniam raptus ad tertium
coelum in illo Divinitatis sa-
crario ea intellexisti, quæ non li-
cet homini loqui.

*Omnes omnia factus es: sa-
pientiam, ais, loquimur inter per-
fectos, ac sublimiori doctrinæ
pervios, rudioribus verò planio-
ra prælegis: Ego, inquis, cum
venissem ad vos veni non
in sublimitate sermonis, aut sa-
pientie.*

Profectò *omnes omnia fa-
ctus es.* Theologiæ antiquæ, He-
bræorum nempe, peritissimus,
ac olim proficiens in Judaismo
supra multos coetaneos tuos, ab-

undantiùs emulatoꝝ extitisti pa-
ternarum traditionum tuarum :
at simul adeò profecisti in Theo-
logia Nova Divini Magistri tui,
ut non judicaveris te scire ali-
quid, nisi Iesum. Nec soli seculo
tuo omnibus omnia factus es,
sed omnibus seculis, nostro
præsertim. Blandè instruis fide-
les ; at heterodoxos ac profa-
nos reprimis, atque redarguis.
Sunt enim multi, scribis ad Ti-
tum tuum, etiam inobedientes,
vaniloqui, & seductores, ...
quos oportet redargui, qui uni-
versas domos subvertunt, docen-
tes quæ non oportet, turpis lucri
gratiâ, an non isthæc ætati no-
stræ

stræ Prophetico calamo dictata,
atq; scripta voluisti? Equidem
id quod jam olim per hosce te-
nebriones adversus Epistolas
tuas est designatum, hodie dum
attendant profani. Sunt in Epi-
stolis tuis, Petro tuo teste, *qua-*
dam difficilia intellectu, quæ in-
docti, & instabiles depravabant
olim, sicut & ceteras Scripturas
ad suam ipsorum perditionem:
id ipsum, si unquam aliàs, hodi-
erna ætate illis impingitur. At Ti-
bi pro minimo erat, ut ab illis ju-
dicareris, aut ab humano die.
Actali omnino tantoque Theo-
logo Theologia hæc *P'atrum in-*
diget Patrono: Tibi ergo se se
demississima veneratione dicat,
ac consecrat.

✠ X O X ✠
APPROBATIO
THEOLOGICA.

PRÆSENS *Dissertatio*, cui
titulus: Theologia Patrum
Vindicata, magno labore, &
ingenio, solidis, & clavis fun-
damentis in octo Collegia con-
cinnata, fidei catholicae, & bo-
nis moribus non solum per o-
mnia conformis est; sed insuper
hodiernam Ecclesiam Roma-
nam cum antiqua in Dogma-
tibus, traditionibus, Patrū-
que doctrina perbellè ita conve-
nire ob

*nire explanat , ut hodierni no-
vatores , inter se dissentientes,
per hanc meritò ad sacra Eccle-
siae Romanae unitatem reduci de-
berent. Unde dignissimam cer-
seo , quæ ad communem noti-
tiam , & utilitatem plurimo-
rum Typo mandetur.*

**JACOBUS CHRISTO-
phorus Helbling ab
Hirzenfeld & Buech-
holz Eques , Consil:
Cæsareus SS. Theo-
logiæ Doctor & Pro-
fessor Ord: Abbas ad
S. Spiritū in Madosca
Infulatus, Commiss. E-
piscopalis &c. p.t. sa-
cræ Facultatis Theo-
logiæ Decanus.**

JDEA LIBRI.

IRCUMSPECTANTI mihi de
argumento lucubrationis
Theologicae, nullum ho-
dierno seculo accomo-
datius, nullum Reipubli-
cae Litterariae acceptius, nullum con-
ditioni meae convenientius, inò nul-
lum orthodoxae Religioni firmandae
utilius occurrit, quam ipsa veneranda
Antiquitas. Novitatem, velut aestro
percita, immensum deperit aetas ho-
dierna; nihil autem Eruditis fere no-
vum est hodie, nisi quod antiquita-
tem maxime sapiat. Divisa est modo
Respublica Litteraria in duplicem fere
factio-

factionem; altera de antiquis, & velut antiquatis Majorum monumentis parùm sollicita est; altera, eaque fere potior, ijs præcipuè ambiciosissima indagine inhiat, ceu ostentandæ eruditioni, insolentique scientiæ, imò & Ecclesiæ comòdo unicè aptis, quæ è profundis antiquitatis ruderibus eruta, cariosam ætatem, ac annosam oblivionem diu jam tulerint. Arbitremur hanc causam, imò & componamus, si faveat Numen.

Sed nec ullum conditioni meæ accommodatius argumentum sortiri facile potui. Theologiæ legendæ admotus illud haud ægrè intellexi, utut in cæteris disciplinis primum locum ratio teneat, postremum Authoritas; at Theologiam tamen unam esse, in qua Authoritatis potius in disputando, quàm rationis momentum pondere-tur. Etenim locum ab Authoritate, Patrum præcipuè, petitum adeò sibi vendicat genuina Theologia, ut rationem vel tanquam hospitem ac peregrinam excipiat, vel in suum etiam obsequium asciscat, velut procul re-
peti-

petitam. Et verò suggillant non pauci hodiernam Theologiam Scholasticam, ceu Patrum defertricem, profanique ratiocinij ancillam; dispiciendum, an meritò suo.

Sed & Religioni firmandæ plurimum commodat hæc Patrum Theologiæ tractatio. Quemadmodum enim Patrum autoritate plerique fere Heterodoxi per omnem retrò ætatem sunt gloriati, ita ante duo præcipuè secula primos Ecclesiæ Patres, veterascenti, ut blasphemabant, Ecclesiæ opposuere; cum primis verò Janseniani Patribus, ad mentem suam expositis, omnia, Romano Pontifici parum, nec nisi ad speciem, Theologis verò Scholasticis, ceu Patrum desertoribus, nihil deferunt; utque insultent liberius, eruditioni antiquariæ impensissimè vacant, veram nimirum Ecclesiam, quæ à quingentis jam annis errore sepulta sit, è corrofis Patrum manuscriptis, invisisque aliàs Veterum monumentis eruturi. Disquiramus, an Heterodoxis, an Orthodoxis, an Theologiæ illo-

A 2

illorum Historico - Dogmaticæ ; an nostræ Scholasticæ annuant Patres.

Ne verò vindicationes has *Theologia Patrum* aut mancas , aut sine ordine diffluentes inofficiosus tibi obtrudam, Lector erudite, exhaurire propositum argumentum , quoad quidem per libelli angustias licuerit, studiosè conatus sum ; Et quemadmodum supervacua perosus sum , ita desiderari à me nihil facilè patiar. Et ecce, universum tractatum in octona Collegia Theologica dispescui, quorum periocham ipso in limine hanc habe.

In primo itaque Collegio, ijs delibatis, quæ originem spectant, naturamque Theologiæ, convulsisque calumnijs, quas hodierni Pseudo-Critici Patrum Theologiæ impingunt, id fere agam, ut apparentes Patrum antilogias diluere doceam, Patrésque, Patribus in speciem pugnantes, secum, atque cum Orthodoxia conciliem. Idoneas nimirum pro lectitandis, intelligendisque Patribus Regulas tradam, quarum adminiculo Veterum lectio non expedita duntaxat Lectori
Theo-

Theologo, sed & perquam proficua evadat.

Alterum Collegium *Theologiam Patrum Novam* tractabit. Cùm enim hodie illud præcipuum politiorum Criticorum sit studium, ut ignota Veterum monumenta, ac manuscripta à blattis exesa sollicitè excutiant, corrosis longa ætate characteribus, verbisque aut subrogandis, aut divinandis, exquirendoque tempori, quo scripta, quo alteri tradita, quo sepulta sint, operam omnem addicant, atque adeò è Veterum libris recens detectis Historiam Ecclesiasticam, ipsamque Traditionem reformare moliantur; id quoque studium, ceu proprium seculi nostri, ad examen vocabo. Alij namque id genus Eruditorum mala fide laborant; alij ex fatuis præjudicijs sibi met imponunt; alij demum, ijque pauciores, isthac Antiquariorum solertia ad dogmata fidei novis ex antiquitate fundamentis stabilienda feliciter utuntur.

Atque potiora ejusmodi monumenta non sine industria, &, quod

sciam, sine exemplo, sparsim à varijs detecta, in unum colligo, quæ sicut recreando, erudiendoque Lectori cum primis idonea existimo, sic eadem ad firmanda fidei nostræ, ac infirmanda Hederodoxorum dogmata hoc in tractatu fere adhibebo. Et quoniam malignissima abusione hodierni Antiquarij, per famosam suam *Scientiam Criticam*, orthodoxæ Antiquitati, atque Traditioni Ecclesiasticæ perniciosissimas lites intentant, ejusdem Criticæ, quas tradunt, regulas arbitrari, & quoad merentur, refellere placet. Cujus quidem operæ eò majus erit pretium, quòd complures id genus Critici cæteros, novæ hujus scientiæ rudes, immensum despiciant.

Tertium Collegium eam quæstionem expendit, quam firmum argumentum Theologo Scholastico suppetet Authoritas Patrum. Inter eos enim, quos vocant, Locos Theologicos, è quibus Theologia Scholastica argumenta sua depromit, Authoritas Patrum non est postrema. Discutiet itaque Collegium hoc, quam verissimili-

militudinem, aut certitudinem præstet
unius, pluriúmve Patrum testimo-
nium, item, an semper irrefragabilis sit
unanimis omnium consensus. Perma-
gni ego quæstionem hanc momenti
esse existimo; neque enim illum jure
Theologum dixeris, qui veram Theo-
logiam Patribus inniti ignarus, justum
testimonio eorum nesciat aut proba-
bilitatis aut certitudinis pretium po-
nere.

Cùm autem Critici libertini Vete-
res plerosque impotenter suggillent,
planéque despiciant, quartum Col-
legium Authoritatem Patrum tum uni-
versè vindicabit, tum in particulari
temerarias de præcipuis Patribus cri-
ses, indignásque hominum impiorum
censuras refellet.

Collegium quintum polemicum
est. Nam Theologiam Patrum per-
tractat Orthodoxam, vulgò Polemi-
cam dictam; disputabit in eo Theo-
logus Lutherò addictus, scientiæque
Criticæ satis peritus. Hunc primò ar-
gumentum premet è totius antiquita-
tis, omniúmque Patrum consensu peti-
tum

tum super cultu Deiparæ; tum potiùs
ra fidei myſteria non niſi è monumen-
tis recèns detectis erunt firmanda.

Sextum Collegium itidem pole-
micum eſt, ubi idem Theologus Luthe-
rum profeſſus, è Pſeudo-Criticis Tra-
ditioni Orthodoxæ infeſtis præcipuè
quod ad Sibyllarum Oracula, Cano-
nèſque Apoſtolorum antiquam fi-
dem nequicquam convellere nititur.
Cæterùm pugna hæc religionis ſecus,
atque aliàs fere ſolet, amicè, citra
bilem, citra injuriam Partium, atque
adeò cum fructu pugnatur.

Collegium ſeptimum potiora
Theologiæ Poſitivæ fundamenta com-
plectitur. Refellit enim primò eos
Pſeudo-Criticos, qui veteres Scriptu-
ræ Interpretes improbant, Neotericos
temere probant. Oſtendit deinde, edi-
tionem S. Scripturæ vulgatam Textui
Hebræo, Græcòque hodie meritò præ-
ferri. Docet præterea, Canonem ſa-
crorum Librorum, à potioribus Pa-
tribus agnitum, nihil diverſum eſſe
ab illo, quem Synodus Tridentina re-
cepit; tum Regulas ſtatuit pro ſenſu
Scri-

Scripturæ, præcipuè litterali, eruendo. Demum ea præcepta, quæ eundem in finem libertini Critici fanciunt, pro merito rejicit, pluresque absurdas consecutiones particulatim inde deducit. Atque hujus quoq; Loci Theologici, nempe Verbi DEI scripti, tractatio, Theologo orthodoxo vel ideo proficua est, quòd à nonnullis Catholicorum plùs justò negligi, à multis Heterodoxorum impensius celebrari videatur.

Octavum demum Collegium ostendit, Theologiam Scholasticam quod ad substantiam à Theologia Patrum nihil differre. Pertractat autem initio de origine, natura, utilitate, præcipuisque Authoribus Theologiæ Scholasticæ. Diluit subinde criminationes Pseudo-Criticorum adversus eandem Scholasticam. Docet præterea, rationem naturalem Locis Theologicis merito accenseri. Quæis præmissis impensius disputat, quantum in Theologia Morali Patribus deferendum. Tum, an ex prætenso Veterum rigore præsentis Ecclesiæ benignitas

merito vapulet. Differit denique, quodnam fuerit systema Patrum de gratia; an prædeterminationem Bannezij, an scientiam DEI mediam agnoverint Patres.

Cæterum duo præcipuè sunt, erudite Lector, quæ te præmonitum velim; alterum est, in octonis hîsce Collegijs tam frequentem redire Historiæ Ecclesiasticæ mentionem. tam multa præterea produci Authorum tum Veterum, tum Recentium opera, quanta à tam exigua præsentis opusculi mole non expectaveris: ex quo illud incommodi timui, ut ne succinctæ brevitatis studiosus, obscuritatis insimuler, mihi que illud Poëtæ accinere debeam; *brevis esse laboro; obscurus fio.* Verumtamen confido, ab hac obscuritatis nota me saltem ab illis purgandum, qui Theologiæ, Historiæque Ecclesiasticæ non prorsum sunt rudes. Odi nimirum fusos tractatus, quos ceu Bibliothecarum impedimenta faceret non nemo dixerat è superfluo intellectûs humani recremento augeri. Et quemadmodum in frequentibus illis,

lis ; vastisque Poloniae desertis raras invenias non inhospitas domos; ita ingentes nonnunquam tomos utilibus fere steriles , insolentibus belluis contra, monstrosisque opinionibus fertiles esse.

Alterum, quod Te monitum velim, formam scriptionis , ac methodum spectat. Placere mihi dialogi, Collegium aperio ; in quod Theologos quosdam induco, personatos illos quidem ; at queis tenuem larvam aut in ipso ingressu, aut certe in disputationis fervore levi manu submoveris : & parum demum interest, notine illi, an ignoti sint tibi. Hisce itaque tabulam cedo. Nimirum hodierno seculo scribo, quod rationem omnino crudam, formamque scribendi pure Scholasticam fere nauseat. Quare , si veritatis inimici mellitum erroris toxicum in pateris aureis porrigunt ; quid prohibet pharmacum saccharo mitigare, utile miscere dulci, id est, omne ferre punctum?

COLLEGIUM PRIMUM.
THEOLOGIA PATRUM
ANTIQUA.

PETRUS Lombardus , celebris ille
Sententiarum Magister, Authór-
que Theologiæ Scholasticæ, sen-
tentias Patrum quatuor libris com-
plexus , ubi à quingentis jam , ac se-
ptuaginta sex annis mortalia liquerat,
nuper in terras redux hodierni seculi
religionem , scientias , ac præcipuè
Theologiam arbitrari instituit ; an
nempe post lapsum quinque & am-
plius seculorum antiquam adhuc, ge-
nuinam , id est , suam in ea agnosceret,
an verò notaret degenerem. Et bellè
cecidit personato huic , recénsque ad
vivos revento Theologo , ut in Col-
legium quoddam Virorum doctorum
incideret , Theologorum , inquam,
qui eadem fors tempestate in erudi-
tum mutuo consensu congressum
condixerant , liberum illum , omni-
búsque apertum , ubi sententiam cui-
que

que suam super proponendis è Theologia quæstionibus citra offensæ discrimen cordatè dicere fas esset.

Enimvero insolens id fuit, ac per-
jucundum spectaculum. Viri linguâ,
natione, imò & religione à se se diver-
si, Theologi ij quidem, at in Theo-
logia ipsamet doctrina, eruditione,
methodo imensum discordes, in pu-
blico Collegio ea disputare decreve-
rant, quæ super Theologia præcipuè
Patrum scitu digniora; tum ea calculo
quisque suo definire, quæ pro cuiusq;
sententia vero similia viderentur.
Placuit ijs isthoc præ alijs argumentum,
quoniam summi circa fidem esset mo-
menti, quoniam eruditione Ecclesia-
stica fertile, quoniam antiquitatem
saperet, hodierno gustui adeò sapidam,
quoniam demum ex eadem Patrum
Theologia nonnulli Theologiæ Scho-
lasticæ cacomastiges Scholas suggillari
posse censerent.

Extemporalis porrò hujusce Col-
legij argumentum liquidiùs disces, tra-
ctandâsque in eodem quæstiones pla-
niùs comprehendes, ubi præcipuos
ejusdem

eiusdem Collegas brevi descriptione ita adumbravero, ut ex proprio quemq; , quod ajunt , caractere , & fere etiam nomine haud ægrè queas distinguere.

Horum itaq; Theologorum primum Religiosa quædam Societas dedit, quæ Sedi Romanæ, suæ, Proximiq; salutis, Gloriæq; DEI propagandæ ex asse addicta est. Milona Viro est nomen, quem totum Theologiæ tractandæ non jam ambitio, non quæstus cupido, non studium novandi, sed major gloria DEI, Proximi salus, studiûmq; veritatis applicuit. Et quamquàm cæteris anteferebat Theologiam Scholasticam, quæ rationis naturalis, ac Metaphysicæ suffragium non aspernatur, Patrum tamen Theologiam impensissimè coluit, in quorum labores prospero subinde successu profundè ingressus est.

Alter, Celricum vocamus, è diametro illi opponitur, è famoso illo Theologorum Batavorum Collegio fortè adductus. Eruditionem is quidem non vulgarem studio antiquitatis indeptus est, solidæ verò scientiæ per-
pa-

parum , Metaphysicam , ac disputa-
tricem in scholis methodum prorsum
exosus. Cæterum generosus contem-
tor omnium quidem religionum, præ-
cipuè verò Romanæ , Atheismi Prose-
lytus , universam eruditionem suam
sanctæ Traditioni , Romæq; impug-
nandæ impendit, quæstuosò librorum
scribendorum commercio stipendiarius
Heterodoxorum adversus Ecclesiam
pugil.

Tertius hos inter mediam veluti
viam ingreditur. Famosæ is Janse-
nianæ sectæ Patronus , Lesquenus no-
mine, Theologiam disputatricem cum
Celrico indignabundus contemnit;
Historico-Dogmaticam probat, cele-
brat, miratur; Theologiam videlicet
Patrum , quos solos , Româ nequic-
quam obnitente, malignus adorator
celebrare se simulat , atque cum pri-
mis S. Augustinum, at non nisi ad pri-
vatos sensus suos detortum. Cæterum
Petrum Lombardum , S. Thomam,
cæterósq; Scholasticos planè asperna-
tur, quoniam per eos præcipuè stete-
rit, ut à quinque jam seculis Ecclesia
à veri-

à veritate ad errorem fœdum desciverit, imò derelictis Patrum doctrinis, ceu fidei luce, extincta sit penitus.

Hicce quartum adjungimus, hominem quidem Religione Romano-Catholicum, at qui Celricum, atque Lesquenum nihil horreat. Hunc in Ecclesia, velut Arca Noëtica, colore quidem ac specie columbam diceres, voce verò, cantuque nonnunquam corvum jurares. Pudinum dicimus, virum cum primis eruditum, meritoque celebrandum, si quàm eruditè, ac eloquenter, tam catholicè, ac reverenter *Bibliothecam Ecclesiasticam*, ac in ea speciatim Theologiam Patrum subinde tractasset : quamquàm perniciofa isthæc scribendi licentia non tam à novandi, quàm ab eruditionis antiquariæ studio fuerit profecta, cujus gloriolam ab hodiernis Criticis, ac præcipuè Theologis Batavis est cauponatus. Quare ad ea, ad quæ modò accingimur, Collegia lubens comparuit, uti assentator Celrici, ita adversarius Milonæ ex professo futurus.

Huic tam vario Theologorum
qua-

Huic tam vario Theologorum quaternioni alij quoque subinde accesserant: & cum primis Petrus Lombardus opportunæ huic occasioni hodiernam Theologiam arbitrandi avidè imminuit, qui Petrum Lombardum dissimulans, atque Theologum è Lombardia fortè advectum se fingens ab ijs, de quibus modò meminimus, Theologiæ heroibus benignè receptus est.

Ergo dissertationi initium datum est: & Milona Collegas ita compellat: eruditissimi Viri; quoniam super universa Theologia Patrum differere nobis propositum est, paucis naturam ejus delibandam, primamque ejusdem originem indagandam existimo.

ORIGO ET NATURA THEOLOGICÆ CHRISTIANÆ.

CHRISTIANA itaque Theologia, filia fidei, si græcam vocem in latinam vertamus, ratio est, sermóque de DEO; atque uti Melchior Canus docet *a*, est facultas quædam,
B quæ

(a) *Lib. 12. loc. Theol. 6. 2.*

quæ DEI naturam, vim & proprietates inquirat. Et quoniam Theologo non sufficit ea duntaxat, quæ DEO intrinsicè competunt, facultatis suæ viribus juribusque tribuere, nisi illa quoque vendicet sibi, quæ DEO veluti accidunt, quod ad creaturas spectato, uti idem Canus advertit, ideo bipartita est Theologica tractatio, altera de DEO secundum se, altera de eodem, quoniam rerum omnium principium & finis est. Atque ad posterius hoc Theologiæ officium magnus Augustinus attendisse censendus est, dum Theologiam vocat scientiam *a, qua fides saluberrima, quæ ad veram beatitudinem ducit, gignitur, nutritur, defenditur, roboratur.* Qua in descriptione sicut generatio atque nutritio ad fidelium utilitatem, ita defensio ac robur ad infidelium confusionem specialiter pertinet. Et quemadmodum dicta practica, moralia, ingeniosa constabant Theologiam illam Græcorum, & Romanorum, id quod advertit Franciscus Baconus M. Cancellarius

(a) Lib. 14, de Trinit. c. 1.

larius Angliæ *a*, ita, ubi Patres Ecclesiæ falsam Ethnicorum sapientiam per stultitiam Crucis confuderunt, simul supra fundamentum sacrarum Scripturarum, ac Traditionis systema Religionis nostræ erexerunt, non modò consolidatum magis, firmiùsq; omni eo, quodcunque humana ratio, omni scientiarum apparatu instructa, fabricata sit unquam, sed & exornatum ad maiestatem, omnique eo planè instructum, quidquid fidem ejusdem prudentem, atque inconcussam formare idoneum est.

Quare Theologia Christiana alia non est, nisi Theologia Patrum; ad hos illa principium suum, atque originem refert. Ex quo simul arbitrari licet firmitatem, atque soliditatem illius; quamquàm enim meritò plaudatur ab omnibus Hieronymo dicenti *b*: *Scio, me aliter habere Apostolos, aliter reliquos Tractatores, illos semper vera dicere, istos in quibusdam ut homines aberrare: permagnam nihilominus Patres fi-*

B 2 dem

(a) *L. sermones fideles &c.* (b) *Epist. ad Theoph.* adversus errores Joan. Hierosol.

dem merentur, nec nisi temere ab iisdem discesseris; Cùm ultra eximiam profundi acutique ingenij magnitudinem, eruditionem omni in genere locupletem, assiduam, intentissimamque mysteriorum Divinorum, sacrorumque voluminum meditationem, sincerissimum veritatis amorem, mentem à passionum tumultu, atque nebulis perpurgatam, intimam demum, ac demississimè supplicem communicationem cum DEO fuerint ab ipso DEO specialiter affluenterque illuminati, utpote ab eodem destinati Magistri, Doctoresque universorum fidelium, quales ij ab Ecclesia omni ævo sunt habiti, omni ævo habendi. Nimirum secretarij hi sunt, ac depositarij Doctrinæ Christianæ; canales sunt sancti hi Viri: per quos Verbum DEI Traditum ad nos usque defluxit, ut eadem per lapsum tot seculorum credendi ratio in Ecclesia, lege nunquam variatâ, servetur.

AN THEOLOGIA CHRISTIANA
ETHNICISMO INFECTA ?

QUANTUM Milona placuit Lombardo amicè annuente, tantum displicuit ille Celrico, qui ad subruendam Theologiam Catholicam, Patrùmque auctoritatem ex *Arte Critica* a Joannis Clerici, impij illius, planèque impuri scriptoris, ita exorsus est. Veteres Christiani, inquit, qui per aliquot secula Platonici fuère, cum sacras Scripturas lustrarent, ex iisdem systema quoddam Religionis Christianæ structuri, Platonicas suas notiones Scripturæ notionibus passim miscuerunt: & quod in Scripturis ne legebatur quidem, quòdque ij tamen credi volebant, ex iisdem produxère, confectarijs non uno ex fonte, hinc quidem è Platone, inde è Prophetis deductis. Cum porrò Occidentales Christiani Aristotelis scripta terere, admirarique cepissent, iidemmet Peri-

B 3

pateticis

(a) *T. 1. p. 2. sect. 2. c. 11, de notionibus compositis. pag. 536.*

pateticis dogmatis Scripturæ Canones temerare sunt ausi, atque ex illa mistura infinita conſectaria deducere, quibus Conflata eſt Theologia Scholaſtica. At modò varijs in locis, ubi ſyſtema Philoſophicum Renati Carteſij in pretio eſt, miſcentur ejus opiniones cum ijs, quæ ex Prophetis, & Apoſtolis diſcere licet. Atque inde Corpus ipſum Theologiæ conficitur, velut ex Scripturis ſolis collectum. Id quod Scriptura de DEO, ejusque natura nos docet, ex Platone interpretati ſunt Veteres, ex Ariſtotele verò Scholaſtici, nunc ex Carteſio multi interpretantur; & ut præterita ſecula pro Jbrida illa Theologia pugnarunt ſcriptis, Anathematis, edictis, quaſi pro meris DEI oraculis, inveniuntur fortè olim, qui pro Carteſiano Chriſtianismo, quaſi pro aris, focisque, decertent: imò verò inventi jam ſunt in perſpicaciſſimi hujus ſeculi luce, qui invidiam facere nequiſſimè conentur ijs, qui Apoſtolos ex Carteſio exponere renuunt. Non igitur Patres ſupra fundamen-
tum

tum solius Scripturæ, ac Traditionis Apostolicæ systema Religionis Christianæ erexerant, uti innuebat Milona, sed & supra fundamentum Philosophorum gentilium, alij quidem Platonis, alij verò Aristotelis, veritates Christianas gentilitatis erroribus fœdum temerârunt.

Inhorruit Lombardus ad insolentem Celrici animadversionem, doluitque, inauditam Antiquis calumniam puritati Christianismi impingi. Neque Celsus, inquit, neque Porphyrius, Christiani nominis hostes acerrimi, atrioribus fidem nostram coloribus depingere potuissent. Eheu! quæ tempora vivimus! quantum hodie triumphat impietas! Verùm Milona, cui isthæc Criticorum licentia nihil erat ignota, Celricum arguens, nimirum ex Ælij Socini pharetra, ait, hæc tela prompsisti, qui nihil sacris Scripturis, nihil Traditioni Apostolicæ, omnia infirmitati atque corruptioni humanæ rationis attribuit, cui novitium Christianæ religionis systema imponeret. Sed age sis: quam

tu impij hujus paradoxo, non dicam, probationem, sed vel tenuem verisimilitudinem affers?

AN TRINITAS PLATONICA IN
FIDEI DOGMA RECEPTA ?

LEGESIS Authorem *Platonismi* detestati, reponit Celricus; reperies in eo distinctam thesime relationem, imò & firmamentum. Ad initium nempe secundi Ecclesiæ seculi immediatè à morte Apostolorum fatalis epocha est ponenda *a*, ex quo Ecclesia virgineo suo intemeratæ veritatis lilio est deflorata. Eâ enim præcipuè ætate Platonismus prævaluit. Illi nimirum Patres, qui post Clementem, & Barnabam floruerunt, quoniam, recensens à Licæo Platonis egressi, ejusdem principiis mordicus adhæserunt, fidem simul Christi in Philosophiam Platonis verterunt. Egrediebantur Patres à Scholis Platonis, scribit Jurieu *b*, operaque sua eorundem ideis

(a) *Partie 2. chap. 6.* (b) *Première lettre Pastor. du 15. Nov, 1688.*

ideis implebant, nihil de eo solliciti, ut exclusis profanis lumini Spiritûs Divini soli intenderent. Imò, uti laudatus Joannes Clericus docet *a*, ipsemet Joannes Apostolus, utpote Philosophus Platonicus, Evangelium suum ex operibus Philonis Judæi excerptit. Atque adeò primum primorum Ecclesiæ Patrum studium id fuit, ut Religionem cum opinionibus Platonis conciliarent. Et nominatim B. Augustinum quod spectat, admirari se scribit Jurieu *b*, Pelagianos adeò bardos fuisse, qui nescivissent opinionibus Augustini, utpote Platonicis, facetissimè illudere, quas ille per monumenta Apostolorum, utut renitentes, firmare nequicquam sategerat.

Ne verò objectes, pergit Celricus, nostros duntaxat Scriptores à me tibi obtrudi, concinit nobis celebris vester Huetius. *Platonis c*, inquit,
B 5 di-

(a) *Artis Criticæ* tom. 1. part. 2. s. 1. c. 14.

(b) Lettre 16. du Livre des sentimens de quelques Theologiens de Hollande. pag. 358.

(c) *Origenian.* l. 2. c. 3. n. 17.

disciplinam affectati sunt vetusti Patres quàm plurimi, partim vetustiores Origene, partim eodem recentiores, quicunque præsertim Nicænum Concilium antecesserunt. Origenes verò totam Academiam visus est in Ecclesiam transtulisse. Concinit & famosus ille vester Petavius, dum docet a, Patres trium priorum seculorum de Ss. Trinitate obscurè fuisse locutos, donec rite demum super valore terminorum conventum fuerit, qui ad certam Mysterij hujus notionem proprij videbantur; sed & in scriptis eorundem Patrum ait Petavius manifesta quædam Platonismi vestigia extare; id quod in explicando Trinitatis Mysterio planè eluceret. An ergo immeritò asserimus, Ecclesiam per Platonismum ab Orthodoxia defluxisse, ac Theologiam Christianam à Philosophia gentili esse vitium passam? fallor, an Trinitas nostra à Trinitate illa Platonica, quam primi Ecclesiæ Patres malè intellexerunt, nihil diversa est?

RE-

(a) T. 2. Theol. dogm. l. 1. de Trin. c. 3.

Theologia Patrum Antiqua. 27
REFELLITUR AUTHOR PLATONISMI DETECTI.

INGENS impostura ! ingemit Lombardus , insuetus etiamnum impietatis seculi hujus. Quæ monstra parit hæc ætas ? Sanctissimi illi nascentis Ecclesiæ Patres , quorum alij adeò detestabantur, alij verò omnino ignorabant dogmata Platonis , an aut inviti , aut ignari ejusdem adoratores sunt facti ? ipsine Magistri fidei Christianæ ideas Platonicas in doctrinam Christi transtulerunt ? quæ conventio lucis ad tenebras , Christi ad Belial ? Non jam ij essent porrò sancti Doctores , Justiniani , Panthenes , Aristides , Athenagoræ , qui Sectâ suâ valere jussa Evangelio sese junxissent ; impostores ij fuissent , qui datâ veluti opera ad inficiendam Christi doctrinam è lutulenta Platonis cisterna infectos latices hausissent , ut tanquam de puteo abyssi elicerent *fumum* , quo Sol obscuratus est. Et cur non ex Platoniciis itidem Libris docuerunt pluralitatem Deorum , metempsychosin , commun-

tatem

(a) *Apoc. 9. v. 2.*

tatem uxorum, homicidium, mendacium, aliorumque infamium, ac ridiculorum errorum farraginem? Deinde, quinam sunt demum illi Patres Platonici? Proferte vel unicum, cujus quidem liber superstes sit, qui non professus Platonem rejecerit, ut Christo se se totum addiceret.

Lombardi querelam firmavit Milona. Infelix ille, ait, Author *Platonismi detecti* potentem antagonista est nactus P. Baltum S. J. in *a Vindicijs sanctorum Patrum Platonismi accusatorum*, ubi hic ostendit, Philosophiam Platonis ne primis quidem Christianismi seculis floruisse: revocatam quidem fuisse tempore Galieni à Plotino suo instauratore. Cæterum potiores ejusdem discipulos, puta Porphyrium, Jamblicum, Proclum &c. cane pejùs & angue odisse Ecclesiam, quin & magicis artibus addictos fuisse, alios verò planè fuisse hæreticos, ut Cerinthum, Basilidem, Marcionem, Valentinum, Tatianum, Paulum

(a) *Defense de saints Peres accusez de Platonisme.*

lum Samosatenum , ac demum Origenem. Ecce ! hi demum fuere gloriosi illi sectatores Platonis , de quibus Tertullianus libro *de anima* gravissimè ita conqueritur : *Doleo bona fide, Platonem omnium Hereticorum condimentarium factum.*

Porro , quod ex Petavio ~~factum~~ objectum est , inanis ea criminatio est ; cum Author hic in Præfatione sua seriò protestetur , fidem Patrum quod ad substantiam , fundumque doctrinæ à se se nunquam fuisse diversam. Verùm Apologiam hanc non audivere Georgius Bullus , & Jurieu ; nimirum quo Petavium impugnarent , ei crimen imposuere.

ANTHEOLOGIA CHRISTIANA &
SUPERSTITIONE ÆGYPTIORUM
PROGNATA ?

PUDINUS , ad hæc Lombardo in speciem annuere visus , librum profert Marshamij equitis Angliæ , *Chronologicum Canonem Ægyptiacum*. Quòd si , inquit , Theologia Christiana Platonem non agnoscit Authorem ;
at

(a) *Seculo 9. p. 182. edit. Londin.*

at agnoscit Ægyptios. Cùm enim lex Christi de lege veteri complura retineat ; Lex autem vetus per Mo-
sem Ægyptiorum superstitionibus sit vitiata , consequens est , Theologiam Christianam in multis Theologiam Ægyptiorum sapere. Assumptionem porrò suam ita evicit Pudinus, Teste Marshamio , inquit , *Ægyptij, ut politia , ita & religione gentes cæteras antecessere ; eorum ritus ad alios populos translati , etiam ab Hebræis , non sine emendatione forsàn , usurpati sunt.* Moses , in aula Pharaonis educatus , universâ Ægyptiorum sapientia imbutus fuit, quam subinde in Leviticum intulit. Ita complura festa Judæis cum Ægyptijs erant communia , nominatim ritus Circumcisionis, uti quidem testantur Herodotus , atque Diodorus Siculus. Quare fortiter asserit Joannes Clericus ; *a Possumus institutores primos ejusmodi rituum (legis Divinæ) videre & ostendere , eos inanibus verbis plebi imposuisse.* Ita præceptum illud Divinum , non nisi per viam confragosam , atque impeditam

(a) *Artis Criticæ par. 2. s. 2. c. 7.*

ditam ad beatitudinem perveniri, non à Mose, non à Christo, sed ab Oraculo Apollinis primò profectum est, traditum subinde à Schola Ægyptiorum, non Hebræorum, aut Christi, uti refert Porphyrius. *a* Ita eadem fere præcepta moralia Ægyptij servabant, quæ in Decalogo subinde per Mosem sunt tradita.

Concinit autem Marshamio Spencerus itidem Anglus, magnam videlicet partem rituum Mosaicorum originem suam ritibus Ægypti debere. Ac primò quidem Spencerus docet, sacrificia legis, in quibus victimæ DEO in professionem supremi ejus dominij immolabantur, re ipsa non nisi à gentium ruditate, cultûque Ægyptiorum Superstitioso manasse, quæ in Judæis toleraverit quidem, seu permiserit DEUS, nunquam autem probaverit. Deinde idem videtur ritus sacrificandi penes Ægyptios viguisse, qui penes Hebræos, idem pontificum habitus. Ita dum
Spen-

(a) de Apollinis Orac. Euseb. l. 9. præp. Evang. c. 10.

Spencerus in originem inquit illius *Urim & Thummim*, seu lapidis cujusdam pretiosi in formam imaginis secti, quem summus Ægyptiorum sacrificulus ad collum gestabat, simul ostendit, *Urim* ejusdem naturæ genericæ cum *Theraphim* fuisse, subindèque eorum vicem subjisse. Spencerus hæc scribit. *a Urim instrumentum concavum decorè fabricatum, simalacrum fortè parvulum, effigiem humanam referens, Theraphim antiquitus appellatum fuisse videtur. Hoc autem reconditum gestavit Sacerdos (Hebræus) intra concavas Rationalis plicaturas; & eo mediante DEUS, aut Angelus illius vicem & nomen gerens ad Pontificis interrogata respondit, eique, quid agendum, quid non agendum, quid præsens, quid futurum esset, voce formata revelavit. Quale itaque fuerat Urim illud, exiguum Ægyptiorum idolum, voce articulata oracula fundens, tale erat Rationale, sacrum illud symbolum, repositum super pectorali Pontificis Hebræorum, dum Sacrificium offerret. Paganismus ergo Ægypti Legi Mosai-*
cæ,

(a) L. 4. Div. Instit. cap. 2.

cæ, tum subinde Theologiæ Christianæ indigno connubio planè sociatus fuit.

Hisce applaudens Celricus, ecce, inquit, quàm bellè hæc cum mea opinione concordent. Ab Ægyptijs Moses legem accepit; ab Ægyptijs sapientiam & Plato mutuatus est: quid igitur mirum sit, à Platone primos Ecclesiæ Patres in lege DEI fuisse instructos? qua quidem in opinione nos firmat Lactantius Firmianus, dum ita scribit: *a solemus mirari, quòd, cùm Pythagoras & postea Plato amore indagandæ veritatis accensi, ad Ægyptios, & Magos, & Persas usque penetrâssent, ut earum gentium ritus & sacra cognoscerent (suspiciabantur enim, sapientiam in religione versari) ad Judæos tamen non accesserunt.*

ABSOLVITUR THEOLOGIA

CHRISTIANA à SUPERSTITIONE

ÆGYPTIORUM.

Obstupuit Lombardus, tam impia opinionum monstra in Anglia posse procreari: atque hi Angli sint?
C exclam-

(a) L. 4. *Divin. Instit.* cap. 2.

exclamat, adéone potuit Anglia, San-
ctorum Patria, tam turpiter degenera-
re, ut filij ejus non nuntium miserint
modò, sed & illudant religioni? Nihil
porrò defuit eruditis hísce commen-
tis, nisi ut omnia ea, quæ in Genesi in-
solentia referuntur, Moses dicatur è
fabulis mutuatus; ut nempe in Eva,
calamitatis nostræ imagine, Pandora
pyxidem, in diluvio Noëtico aquas
Deucalionis, in incendio Sodomæ
illud inveniant, quod ex lapsu Phaë-
tontis exortum est, in extructione de-
mum turris Babylonica intueantur
expeditionem illam Gigantum, qua
hi ad superos expugnandos imponere
Pelion Ossæ gestiebant; hæc enim,
pluræque id genus æquè similia vero
videri possint, ac illa, quæ ex Mars-
hamio, atque Spencero protulisti, id
est, vanissimum, atque inane figmen-
tum.

Enimvero, pergit Lombardus,
veritas revelationum Divinarum Mosi
factarum ex ipso mendacij sinu, falsa
paganorum sapientia, fuerit egressa!
atque ut ea, quæ ad pompam men-
dacij

dacij plurā congefferas, paucis refellam, circumcidendi ritum apud Ægyptios vetustissimum ajunt fuisse Herodotus, atque Diodorus Siculus, testes nimirum idonei, queis Celsus *a*, atque Julianus Apostata *b* præ cæteris deferunt, hominibus profanis, ab Ecclesia extraneis, magnis fabellarum buccinatoribus, super statu, ritibusque Hebraicis propè nihil instructis, pluribus demum seculis Mose posterioribus; hosce nos præferamus Mosi, primo totius mundi, quod quidem constet, Historico, nec nisi visa, à DEO sibi imperata, aut à patribus suis fida traditione accepta referenti? Quo autem Pentateuchi libro, quo capite vel vestigium ostendis, Judæam ea omnia Ægypto debere, quæ tam enucleatè, tamque distinctè in Exodo, atque Levitico à DEO præscribuntur? Imò an non id ipsum gravissimè à DEO vetitum fuit, ut ne ritus Ægyptiacos sectarentur Hebræi? *c* Ego

C 2

Domini-

(a) Origen. l. 10. contra Celsum. (b) Cyrilli. Alex. c. 10. contra Juli. (c) Levit. c. 18. v. 1.

Dominus DEUS vester , juxta consuetudinem terræ Ægypti , in qua habitatis , non facietis. Atque ipsa circumcisio an non expressè ordinata fuit à DEO ad distinguendum populum suum electum à nationibus? a ut sit in signum fœderis , aiebat DEUS Mosi , inter me , & vos.

Sed illud oraculum Apollinis quàm nos convincit ! testimonium nempe à spiritu mendacij præstitum majorem vobis vim habet , quàm ipsa Scripturæ oracula & constans Traditio. Quoniam autem hisce oracula ipsius dæmonis præfers , habe aliud ejusdem oraculum , Eusebio teste , hæc in verba formatum : *b Chaldæi & Hebræi soli sortiti sunt sapientiam , Numen æternum sanctè venerantes.* Deinde , si leges Ægyptiorum analogiam quãdam cum Decalogo sapiunt , an non præstat easdem Judæis potius , quàm Ægyptijs in acceptis referre , quos isti tamdiu habuère & inquilinos , & veræ sapientiæ magistros ?

De

(a) *Gen. c. 17. v. 11.* (b) *L. 9. Præpar. Evang. c. 10.*

De Sacrificijs porrò Hebræorum quid dicam? an non ab ipso mundi exordio homines DEUM, ceu principium suum, ac finem ipso naturæ lumine devenerati demississimam subjectionem suam hinc oblatione fructuum terræ, inde sanguinis animalium effusione testati sunt? quas quidem oblationes acceptas sibi fuisse, non una occasione idemmet Divinum Numen testatum voluit; quemadmodum de Abele, pluribusque Patriarchis videre est. Et quoties in sacra Pagina id ipsum expressio imperio præcipit DEUS? An non cum Abrahamo *a*, filij loco, immolatione arietis fuit contentus? An non ipsemet per Mosem indicari jussit Pharaoni *b*, velle se omnino, ut Hebræi in deserto sacrificium sibi offerrent? ut alia complura præteream.

Cæterum id demum supererat impietati, ut inter dæmonem per idola, ac DEUM per Pontifices loquentem illud duntaxat discrimen statuerent,

C 3

(*a*) Gen. c. 22. v. 7. (*b*) Exod. c. 8. v. 2,

rent, ut dæmoni quidem gloriam inventionis attribuant, DEUM verò non nisi imitatore[m] dæmonis, æmulumque constituent, qui tamen à Patribus *a* non nisi simia operum DEI appellari consuevit. Quare id fixum esto, non jam Hebræos ab Ægyptijs, sed vice versa hos potius ab illis, ceu Abrahæ posteris, leges suas mutuatos; atque ut Josephus Judæus, in hoc receptus à Patribus, scribit, quidquid Ægyptij in legibus suis boni habuere, non nisi rapina id fuit sacrarum Pagine[n]arum, aut certè legis naturalis reliquæ. Nihil ergo Moses, nihil lex antiqua, nihil Patres Ecclesiæ ab Ægyptijs tulere, multoque minùs à Platone, aliisque Philosophis ethnicis. Quidquid Lactantius dixerit, Platonem pro sapientia haurienda ad Ægyptios potius, quàm ad Judæos venisse; quamquàm idem Lactantius verbis suprà à Celrico allatis expressè illa adjungat; *penes quos* (Judæos) sapientia *tunc solos erat*. Quid, quod Josephus, S. Justinus, S. Clemens Alexandrinus,

(a) *Tertul. L. de corona mil. c. 7.*

nus, Origenes, Eusebius &c. pernegent, Platonem unquam Ægyptios vidisse.

AN PATRES ETHNICIS SIBI COÆ-
VIS FUERINT DOCTIORES ?

SUSPEXÈRE socij Lombardum Theologum: & Celricus, omiffa de Ethnicismo Patrum criminatione, ad aliam paulatim, eamque maligniorem delapsus est. Quòd si vel maximè, ait, authores sint Patres Theologiæ Romanæ, lubentes hanc vobis cedimus Patrum authoritatem: quòd si autem Theologia hæc Patrum Authoribûs suis nihil fit melior, næ illa perquam est misera. *Intuemur, inquit a Joannes Clericus, plurimorum Patrum ingentia volumina in folio ineptijs, frigidis allegorijs, ac paralogismis referta; quoniam tamen libri hi famosi cujusdam Doctôris nomen præ se ferunt, ideo eximia sunt in veneratione. Cogitationes nimirum eorum sublimes vocantur, quasi in hodierno quopiam Authore reperires, ineptias diceres.*

C 4

Unde

(a) Lettre 16. des sentimens de quelques Theologiens de Hollande. pag. 367.

Unde & Juliano Augusto Christianismus aliud non videbatur, nisi congregatio verorum asinorum.

Non poteras discursum tuum melius firmare, nisi Authoritate Juliani Apostatae, excipit Lombardus. Video equidem, aut Julianos revixisse, aut homines Julianis etiam deteriores. Quid? simplices, indocti sunt Patres Ecclesiae? mentiar ego, nisi hi Paganos sibi coævus eruditione, atque scientia multum superârint. An enim Paganismus ea ætate scriptores dedit aut Lactantio elegantiores, aut S. Cypriano vel Minutio Felice floridiores, aut in omni eruditionis genere magis excultos Clemente Alexandrino, Origene, Eusebio, Hieronymo, Theodoretto, aut energiâ, ac sententia validiores Tertulliano, aut prudentissima quadam eloquentia celebriores S. Joanne Chrysostomo, aut præclariore S. Basilio, aut in ipsamet Poësimatiores S. Gregorio Nazianzeno, aut sublimiore atque acutiore ingenio præditos S. Augustino? an tantis tu Authoribus oppones Aulos Gellios, Apuleios,

Apuleios, Macrobios, Plotinos, Cel-
sos, Porphyrios, Libanios, Jambli-
cos? Plutarchus fere unus est, cujus
gloriæ lumen tantis Ecclesiæ lumini-
bus oppositum non prorsus dispareat.

Atque hæc eadem ratio S. Hiero-
nymum movit, ut tractatum super Scri-
ptoribus Ecclesiasticis ederet; quo ni-
mirum doceret paganos, quàm stoli-
dè isti prætensam paucitatem Philoso-
phorum atque Oratorum Christianis
objicerent. *Discant ergo, inquit, Cel-
sus, Porphyrius, Julianus, rabidi adversus
Christum canes, discant eorum sectatores, qui
putant, Ecclesiam nullos Philosophos, eloquen-
tes nullos habuisse doctores, quanti & quales
Viri eam fundaverint, extruxerint, & ador-
nârint; & desinant fidem nostram rusticæ
tantùm simplicitatis arguere, suâque potiùs
imperitiâ agnoscant.*

Pudinus, in hoc opinionum op-
positarum conflictu fere indifferens,
nonnulla Veterum monumenta, in-
quit, neutiquam insuper habenda cen-
serem, si etiamnum integra, sincerâ-
que extarent. Cæterùm Dallæus in
tractatu de usu Patrum planè ostendit,

eadem multis modis tum olim, tum nostra etiam ætate fuisse corrupta; ac prout Andreas Rivetus, paucis multa complexus, asseverat *a*, in eorum (Patrum) libris multa sunt, quæ depravit malitia, vel obscuravit inscitia, vel omisit negligentia, vel submovit audacia, vel supposuit astutia. Addit Dallæus, sanctos Doctores stylo usos fuisse adeò figurato, imò pluribus in locis adeò fuisse hallucinatos, ut iisdem innitit velle, sit casui proximum.

Complura hinc per sophysticam malignitatem coacervantur, excipit Milona, ubi palàm nobis obtruditur fallacia, quam vocant, elenchi, quasi verò, si quædam Patrum opera incerta, quædam minùs aperta, quædam etiam quid humanitus passa sint, è particularibus hisce, iisque perpauca exemplis confectaneum sit, illico universè Patrum authoritatem labare, velut ad docendum, ac convincendum nihil idoneam. Quare illud duntaxat obtrectatio hæc demum evincit, non citra cautelam, nec absque idoneis

(a) *Traët. de Patrum Auth. c. 12.*

neis quibusdam præceptis Patrum monumenta esse legenda, ut non innoxia modò, sed & perquam utilia, vera, clara, ac orthodoxa probentur. Et quoniam hunc in locum incidimus, statuamus nonnulla id genus præcepta, quæ dissertationi super Theologia Patrum antiqua finem imponent.

DECEM PRO LEGENDIS PATRIBUS REGULÆ.

PLACUIT consilium socijs, Celricò nihil invito; id quod auctoritati Collegarum concessit. Quare Milona ita profequitur. Prima itaque pro legendis Patribus regula hæc esto. Notandum, ac distinguendum est seculum, ætásque scriptoris, tum ut ne confundatur series Chronologiæ, quæ est lumen Historiæ, tum ut patescat, quandonam veritates in articulos fidei sint adoptatæ, quoniam nonnulla impunè arbitraria olim erant Scholarum problemata, quæ temporum tamen successu in veritates fidei fuere recepta.

AN PATRES ERRORIS CHILIA-
STARUM REI ?

EXEMPLO sit error Chiliastarum à Papia inductus, qui docuit, Christum subinde de coelo descensurum, cùmque Sanctis suis per annos mille inter delicias regnaturum in terris. Errorem hunc propugnârunt S. Justinus, Athenagoras, S. Irenæus, Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Lactantius, Sulpitius Severus &c: at non propugnârunt ceu fidei dogma; & Justinus quidem in dialogo suo cum Tryphone de dogmate isthoc non agit, nisi velut problemate. Interea opinionem hanc Cajus jam oppugnaverat seculo tertio, nec non Origenes; tum S. Dionysius Alexandrinus seculo quarto. Eusebius autem Cæsareensis rejecerat eam, velut errorem. S. item Hieronymus de opinione hac loquitur, ceu de falsitate sacris Scripturis opposita: S. Ephrem eam velut fabulam habet; S. Epiphanius eam condemnat; S. Augustinus eam erroribus Cerinthis accenset; Theodoretus demum, atque Philastrius eam
inter

inter hæreses numerant. Atque adeò non nisi ex ætate ac seculo super hac opinione securè de Patribus possis judicare.

Alteram Regulam hanc posuit Milona : cautè dispiciendum est , per quas manus opera Patrum transierint, & utrùm non, detruncatís aut malignè , aut temere verbis , Authoris sensus corruptus sit.

AN LACTANTIUS USURÆ PATRONUS ?

ECCE , quàm bellum hanc in rem adducam exemplum. Ethnici quidem universi una voce damnârunt usuram ; qui universalis populorum consensus violentum præjudicium est , usuram cum ipso jure naturæ pugnare. Nihilominus , quoniam opinio , praxísque opposita hodie penes Batavos admodum viget , iidem , quò vim argumenti hujus eluderent , sequenti artificio usi sunt. Nimirum in ultima editione Lactantij, quæ Lugduni Batavorum anno 1660. cum Notis variorum Authorum ab ijs suscepta fuit, eundem Lactantium asserere coë-

gerunt,

gerunt, Ciceronem usuram legi æquitas, atque prudentiæ conformem censuisse. Locus quidem Lactantij in alijs antiquis, probatisque editionibus omnino sic legitur: *nam (Cicero) de legibus, quo in opere Platonem secutus leges voluit ponere, quibus putaret, usuram esse justam & sapientem Civitatem, de religione ita sanxit: Divos, & eos, qui cælestes semper habitati sunt, colunto &c.* monstrare nimirum hic voluit Lactantius, præcipuis quibusq; gentilium idololatriam fuisse commendatam, dum dixit, his verbis expressam legem de cultu hoc à Cicerone constitutam fuisse, quam observandam in omni republica rite constituta censeret. Verùm Dallæus, verbi Minister in Seelandia, qui editionis hujus Lugdunensis in sese curam susceperat, quæstuosè fuit ingeniosus: æquivocatione enim verbi *usuram* abusus, & *τὸ Civitatem* expungens alienissimum Lactantio sensum de *usura* affinxit. Tum verò, ubi Lactantium sic loqui docuit, tanto teste in patrocinium usuræ vir cordatus fortiter usus est. Homines nequam! acclamat

clamat Lombardus ; apparet modò, quinam hodie decantati corruptores sint Patrum.

Tertiam regulam , admodum necessariam hodie , hanc posuit Milona. Arbitrandum impensè est, novane, an antiqua sit editio veteris Scriptoris : dein è quibus præcipuè documentis , an è manuscriptis recèns detectis , uti hodie passim usu venit , ea editio fuerit perfecta. Nova enim documenta novos nonnunquam inducunt errores. Ita nova editio S. Hilarij, ab erudita quadam Congregatione Parisijs suscepta , nævo non vacat. Quamquàm enim in antiquis editionibus ac manuscriptis in Hilario de Christo ita legatur *a* : *Carnis humilitas adoratur* : hi tamen , incertum, qua ratione permoti , legere maluerunt : *adoptatur*. Qua quidem in re usi fuère manuscriptis per imposturam Felicis Urgelensis probabilissimè vitiatis , si Alcuino sit fides. *b* Hic enim Felix ad finem seculi octavi junctâ cum Elipando

(a) *Hilar. lib. 2. de Trinit, c. 27.* (b) *l. 6 contra Felicem.*

pando amicitia errores Nestorij revocavit, docuitque, Christum DEI Filium non esse, nisi per adoptionem: cui hæresi per hanc Hilarij editionem, utut imprudenter, ansa est data, magno Hilarij nomine se muniendi.

Quarta Regula hæc fuit statuta. Ipsa quoque Scriptoris qualitas maturè ponderanda est; an integræ semper fidei perstiterit, an cuidam forsan sectæ adhæserit; an nihil studio partium, nihil privatis rationibus apertius tribuat.

QUIS, QUALISQUE EUSEBIUS CÆSAREENSIS?

ITA Eusebius Cæsareensis scriptor fuit seculi quarti, utilissimus quidem Ecclesiæ, quoniam absq; ejusdem Historia Ecclesiastica, quatuor libros complexa, vix ulla nobis notitia primorum Ecclesiæ seculorum suppeteret; cùm illi, qui eundem secuti sunt, puta Theodoretus, Sozomenus, Socrates, ibi incipiant Historiam suam, ubi Eusebius desinit; nævis tamen suis non caret, seu juratum Origenis Schismatici encomiastem eum considerare-
mus,

mus, seu sectatorem Arianorum. Quapropter pessimè fidem suam prostituit, ubi scriptò reliquit, Constantinum M. ab Eusebio Nicomediensi (Ariano illo, ac familiari suo) sacro fonte fuisse ablutum; quò nempe Arianae factioni authoritatem conciliaret. Addit Dupinus in sua *Bibliotheca Scriptorum Ecclesiasticorum*, ab Eusebio nunquam approbatum fuisse terminum *Consubstantialis*, quatenus terminus hic perfectam dicit Divinum Patrem inter, Filiumque æqualitatem. Unde mirari satis non possum, ab eodem Dupino Eusebium adeò extolli, ut perneget, citra temeritatem nomen hominis sancti Eusebio posse denegari.

Quinta pro lectitandis securè Patribus Regula hæc posita fuit: videndum, an ad ipsa initia nascentis Ecclesiæ, ubi nonnulla fidei mysteria nondum certis, definitisque terminis appellabantur; an verò

Ecclesiâ jam adulta hi
scripserint.

AN THEOLOGIA PATRUM PRIMIS
MIS TRIBUS SECLIS FUERIT
INFORMIS ?

CONSIDERATIO hæc magnum habet momentum quod ad non paucos eorum Scriptorum, qui ante Concilium Nicænum floruerunt. Hi enim super mysterijs tum SS. Trinitatis, tum Incarnationis, cum nondum explorati ijs essent termini illi, quos temporum lapsu Ecclesia adoptabat velut hisce mysterijs proprios, obscurius loqui nonnunquam Authores isti sunt visi; Quamquam per expressiones fors minus proprias ab ipsa tamen veritate, doctrinaque orthodoxæ substantia nihil discederent.

Et perpendisset utinam Joannes Clericus cum suo grege hanc regulam! qui ex nonnulla illa obscuritate terminorum, quæ aliqui Patrum seculis primis sunt usi, indignâ licentia Patrum ævi illius Theologiam criminatur *a*, velut imperfectam, ambiguum, & usque ad Concilium Nicænum fere informem. Imò nec Patribus venerandi

(a) *Lettre 6. de 1688. pag. 43. &c.*

di hujus Concilij parcit; cùm enim hi ad demonstrandam trium Personarum Divinarum æqualitatem certas quasdam comparationes cum rebus creatis adhiberent, quin tamen unitati essentiæ quidquam derogatum vellent, Clericus maligna expositione eosdem Patres *Tritheitas a* vocat, ceu qui tres omnino in Trinitate Deos agnoscerent. Nec minùs indignè S. Chrysostomo, aliisque Patribus præcipuè græcis insultant hi libertini, quasi verò Ecclesia per prima quatuor secula de gratia Christi nil explorati, certique docuisset, donec demum S. Augustinus omnium primus eandem gratiam in lucem protraheret. *Gratia*, scribit Jurieu *b*, erat informis usque ad tempora S. Augustini. Dupinus, utut Catholicus, sectorum tamen, puta Riveti, Dallæi, Sculteti &c. libris nonnunquam plus æquò tribuens, id saltem asseruit *c*, S. Cyprianum Patrum omnium primum fuisse, qui necessitatem gratiæ JESU Christi satis clarè adstruxerit. Eodem

D 2

fere

(a) *Epist.* 7. *Critica* pag. 237. (b) *Lettre Past.* 1688. (c) *Bibl. Eccl.* Tom. 1. pag. 554.

fere modo discurrit Dupinus super peccato *a* Originali, eundem nempe S. Cyprianum primum extitisse, qui clarè satis id exposuerit: cæterum Patres priorum trium seculorum non omnes videri ejus fuisse sententiæ, quòd nempe infantes in labe originis nascerentur; quamvis hæc, pluraque id genus (& utinam explicitè omnia!) subinrevocârit Dupinus, dum in palinodia *b* sua concedit quidem, Patres ante Cyprianum de gratia fuisse locutos; ait tamen, minus eos clarè de eadem fuisse locutos, ac S. Cyprianum. Fatetur præterea, se demum invenisse, S. Justinum, S. Irenæum, Tertullianum, atque Origenem satis clarè peccatum originale agnoscere. Concedit demum Dupinus, tale omnino à S. Chrysostomo peccatum originarium descriptum, creditumque fuisse, quale ipsemet Augustinus illud post eum exposuit, si poenam sensûs respectu infantium sine Baptis-

(a) *Ibidem pag. 534.* (b) *Vide l'Ordonnance de Monseig. L'Archeveque de Paris portant condannat. d'un Livre intitulé Nouvelle &c,*

ptismo obeuntium dempseris ; nec constituisse S. Chrysoftomum peccatum hoc in sola inclinatione ad malum , sed & in ipsamet culpa , ceu principio ejusdem.

Displicere paulatim cepit prolixior hæc regularum deductio Celrico , Pudino , quin & Lesqueno. Hic, cum adhuc fuisset auditor tantum, id unum optabat , ut regulæ quædam de S. Augustino legendo (qui ei erat Patrum omnium loco) ad mentem suam accommodatæ traderentur. Magni mihi eritis, inquit, si vel pro solo Augustino rite intelligendo præcepta dederitis; Augustinus enim verè Patrum est Pater.

Morem homini gessit Milona, atque Regulam sextam statuit. Expendendum est, inquit, cui, adversus quem, quo tempore scripserint Patres ; id quod ad genuinum eorum intellectum prorsus est necessarium. Videntur nonnunquam Patres , & nominatim S. Augustinus, quædam adstruere communi Ecclesiæ doctrinæ contraria ; dum enim expressiones adhibent ad-

modum efficaces, in errorem ei, quem impugnant, contrarium videntur deflectere; revera tamen nihil deflectunt, si ratio habeatur illorum temporum, eorúmque hæreticorum, quos impugnabant; qui ut ad medium revocarentur, erant quodammodo adversam in partem inclinandi. Ita censetur vulgò, parvulos, absque baptismi lavacro obeuntes, ad poenam ignis damnari, sententiam B. Augustini fuisse: at S. Bonaventura, ubi ex communi sensu ostendit, parvulos hosce à gehenna esse eximios, simul Augustinum sic vindicat *a*: *hoc credendum est*, inquit, *sensisse S. Augustinum, licet verba ipsius exterius propter detestationem erroris Pelagianorum aliter sonare videantur. Ut eos reduceret ad medium, abundantius declinavit ad extremum, plus dicens, & minus volens intelligi.* Simili fere ratione S. Thomas mentem Augustini, aliorúmque, qui cum eodem docere sunt visi, infantes, absque baptismo defunctos, poenâ ignis torqueri, ita
ex-

(a) *In Breviloq. par. 3. c. 5.*

exponit. *Sancti*, ait, a tali modo loquendi usi sunt, ut detestabilem redderent errorem Pelagianorum, qui asserebant, in parvulis nullum peccatum esse. Et alibi *b* ad præsentem hanc regulam nostram ita appositissimè loquitur: *antiqui Doctores emergentes errores circa fidem ita persecuti sunt, ut interdum viderentur in errores labi contrarios.*

Porro, mi Lesquene, hominem compellat Milona, Augustinum quandoque necessario sic esse exponendum, testem habes Ægidium Candidum, qui totus stat à tuis, & Jansenij partibus; hic enim plùs, quàm Candidè asserit, *c* Augustinum de libero arbitrio, gratiàque DEI aliquando aut minùs cautè, aut minùs clarè locutū esse, adeóque in quæstionem, vitiligationémque trahi posse; Jansenium nullo modo. Quare insigniter hallucinantur, quotquot ex solo verborum sono, circumstantiis temporis, loci, aliisque nihil perpensis, Au-

D 4

gustini

(a) *Q. 5. de malo a. 2. ad. 1.* (b) *In caput 1. Ioa. Lect. 7.* (c) *August. Iprens. Vind. p. 373.*

gustini sententiam metiuntur, sibi que adjudicant; id quod omnes fere adhuc præstiterunt heterodoxi, cum primis verò ætate hac Janseniani. Verissimum nempe est illud Claudij de Saintes Episcopi Ebroicensis effatum, dum ita ait: *a observare licet, adversarios in omni controversia ad unum Augustinum, tanquam ad sacram anchoram, refugere, non quòd ab eorum partibus stet, sed quoniam tam multa, ac tam variè scripsit pro re nata, ut facile fuerit omnibus post illum hæreticis aliquid de ipso contorquere, atque aliorsum, quàm ipse dixerit, vertere.* Lesquenus, quem inexpectatum Ægidij Candidi testimonium non nihil turbaverat, super Augustino aliàs disserendum pronuntiavit.

Quare Lombardus pro Patrum lectione septimam Regulam posuit: sapienter considerandum est, an veteres Scriptores loquantur ceu authores particulares, proprias nempe suas opiniones super rebus dubijs, ac necdum decisus producentes; an verò id, quod affirmant, dictum velint ceu omnium

(a) L. de reb. Euchar. Repet. 6. c. 9.

omnium fidelium nomine, fidem, traditionem, usumque totius Ecclesiae scriptis tradentes. Qua quidem in re, traditione, inquam, Ecclesiae solidissime exponenda, haud dubie incomparabilis est Tertullianus, praesertim in libro *de Praescriptionibus* adversum haereticos, quem scripsit etiamnum Catholicus ardentissimi zeli, priusquam in haesim Montani sit lapsus; in quam eum indoles illa severa, atque ad rigorem nimium prona inclinasse videtur.

Regula octava haec data est. Ipsa quoque loquendi ratio ac stylus non transmittendus est: neque enim defunt, qui verbis etiam improprijs, atque figuratis utuntur, nec tamen minus rem ipsam, non vero figuram significant.

QUIS, QUALISQUE FUERIT
ORIGENES?

OPPORTUNUM nobis exemplum Origenes esto. Scripserat antiquissimus hic Author, a Christum sub Eucharistia *in figura* adesse. Non pauci

D 5

Catho-

(a) *In Commentario in Matth.*

Catholicorum (& Cardinalis quidem Perronius speciatim de Erasmo) suspicati sunt , vitium textui esse illatum. At verò ex antiquis manuscriptis abunde constat, editionem impressam ijs conformem, ac integram esse. Ergo cum Daniele Huetio sic statuendum est, genuinum quidem esse textum citatum, Orthodoxiæ tamen mysterijs eum nihil obesse. Familiare nimirum fuit Origeni asserere, rem quampiam tum quoque esse *in figura*, quando vel maximè realiter existit. Ita aliàs quoque dixit Origenes, Joannem supra pectus Servatoris sui *in figura* recubuisse; item noctem illam, qua Iscariotes ad prodendum Magistrum suum è coenaculo exierat, *in figura* fuisse; ut taceam plura id genus exempla. Quemadmodum ergo in hisce locis terminus *in figura* ipsi realitati nihil præjudicat, id ipsum planè existimandum est de illo loco, quo Christum asserit sub Eucharistia *in figura* adesse, Christum nempe, cum reali præsentia, complurium simul aliarum rerum figuram existere.

Quàm

Quàm estis ingeniosi, subridens ait Celricus, in testibus cogendis, qui de præsentia Christi in Eucharistia deponant. Nec vobis Origenem invideo, authorem ambiguum, hæreticum; & quî possibile sit, ut inter sex millia librorum, quos scripsit, nihil ipsi humanum exciderit? quare haud immeritò apud Græcos modicum valet, qui etiamnum sub anathematis poena descriptionem Origenis prohibent.

Non tam vile nomen Origenes est, reponit Milona, ut inter idoneos antiquitatis testes locum non mereatur. Origenes seculi tertij scriptor, portentum scientiæ, juvenis adhuc octodecim annorum Alexandria Theologiam jam publicè legit; quamquàm nihil moremur lapsum ejusdem in varios errores. Vera nimirum est illa de eo parcœmia: *ubi Origenes bene, nemo melius, ubi malè, nemo pejùs.* Cæterùm S. Hieronymus docet, non nisi per exaggerationem Origenem tot librorum dici Authorem; quamvis lubens concedat, plura eundem scripsisse, quam

quàm alius legere possit. Verùm addamus adhuc unam, alterámve de legendis Patribus regulam.

Nona itaque hæc ponitur. Cùm Patres nonnunquam cum quadam exaggeratione, seu verbis aliquando plus significantibus, & cum morali quadam, non autem logica universalitate ex fervore, æstúque dicendi loquantur, benignè ex Traditione, doctrinâque Ecclesiæ sunt exponendi.

Hujusmodi sententijs, spiritu vehementiori prolatis, præsertim Augustinus abundat, utpote vehementioris ingenij, divinæque charitatis ardore succensus. Hinc illæ propositiones: *fides sine charitate esse potest, prodesse non potest. Inimicus justitiæ est, qui pœnæ timore non peccat*; aliæque id genus, quæ nisi ad sobrium, benigniorémque sensum, quàm præferant, redigantur, à censura Ecclesiæ non sunt eximiae, quemadmodum ex pluribus Pontificum definitionibus constat. Quis enim neget, peccatori charitate destituto ad resipiscendum fidem multum prodesse, nec omnem pœnæ timorem

morem inimicum justitiæ esse, atque inhonestum? Non igitur ex uno, alteróve ferventiore ejusmodi dicto, sed ex pluribus alijs invicem comparatis, ipsaque Scriptoris mente Scriptorem arbitrari oportet. Cui regulæ si morem gererent Janseniani, non tam impotenter Augustinum Ecclesiæ opponerent.

CRIMINATIONES ADVERSUS

AUGUSTINUM DILUUNTUR.

LESQUENUS pro Augustino apologiam parabat: at Pudinus pro critica sua libertate ex *Bibliotheca Scriptorum Ecclesiasticorum* Dupini adversus S. Doctorem ita pronuntiat: *S. Augustinus tam in Scripturarum interpretatione, tum in opinionibus Theologicis à Majorum suorum tramite sæpe recedebat, ut viam sibi novam prorsus, nulliusque vestigio tritam seligeret. Vocari nimirum potest in Theologicis magnus opinator: eruditionis multò minus ei fuit, quàm ingenij; quia & linguarum ignarus erat, & vix legerat Veteres.* Insolens Lombardo visa est crisis hæc de tanto Ecclesiæ Doctore. Verùm Celricus ex *Historia Critica* famosi illius Simonis

Simonis multò maligniorem in hæc fere verba produxit: *a alia de Beato Augustino idea formari non potest, nisi declamatoris, qui, quidquid in mentem venerit, temere profert, seu id ad rem faciat, seu minus, dum certo cuidam systemati Platonico quadret, quod ille super religione Christiana sibi formaverat. Ingenium ejus singulis propè momentis exerrat, atque ab insulsis allegorijs sese abripi sinit, ceu meris oraculis. Nullam demum in eo conditionem est reperire, quam requiras à Scripturarum interprete. Tum verò subjungit: Non nisi postremis hisce seculis integrum fuit candidè asserere, S. Augustinum in exponendis Litteris sacris merè oscitasse.*

Impia hæc de sanctissimo æquè, atque doctissimo Viro dictoria socios acerbè habuerunt, nec dissimulavit Pudino dolorem suum Lesquenus, quem adhuc sectatorem suum, atque amicum crediderat. At Milona prudenter ita advertit: nimirum extrema semper intuta sunt: Lesquenus cum Suis Augustinum ipsis etiam Ecclesiæ Sanctionibus præhabet: Celricus

(a) *Histor. Crit. du V. T. l. 3. c. 9.*

cus cum Suis eundem vix flocci ducit. Utrumque indignum est. Proscripta est meritò propositio illa tricesima ab Alexandro VIII. *Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clarè fundatam, illam absolute potest tenere, & docere, non respiciendo ad ullam Pontificis bullam.* Nam praevaleret utique uni homini universalis Ecclesia, contra cujus Authoritatem, uti opportunè scribit S. Thomas a, nec Hieronymus, nec Augustinus, nec aliquis Sanctorum Doctorum suam sententiam defendit. Interea tam venerabile simul est in Ecclesia nomen Augustini, ut excerptæ e libris ejus propositiones complurium Conciliorum decreta maverint.

Verum longius nos abstrahit, pergit Milona, hæc Authoritatis Augustinianæ vindicatio; unum adhuc præceptis nostris addamus; Regulamque decimam hanc statuamus. Non illud duntaxat ad religionem à Christo institutam pertinere censendum est, quod in Veterum scriptis, monumentisque reperitur dilucidè, *expresse,*

(a) 2, 2, q. 11, a. 2. ad. 3.

preſſe, diſertiſſiméque traditum, ſed admittenda eſt inſuper in Eccleſia doctrina à Patribus per filios non tam ſcriptis, quàm moribùs ad nos uſque tranſmiſſa, quam Verbum Traditum appellamus; quoniam DEUS Eccleſiæ ſuæ illius quoque ſcientiæ clavem commiſit, qua ipſorum Veterum ſcripta pro temporum opportunitate referaret, atque reconditos inde veritatum, legúmque theſauros depromeret.

AN SIGILLUM CONFESSIONIS

AGNOVERINT VETERES?

REGULA hæc adverſum nonnullos ſeculi noſtri novatores perquam neceſſaria eſt. In celebre exemplum ſacrum Confessionis ſigillum adduco. Quamtuvis enim veteres Patres de eodem nihil admodum ſcripſiſſe videantur, non tamen ignotum fuit Patribus, ſed perpetuò ea, qua decuit, ſeveritate cuſtoditum.

Senſit hîc ſe peti, ſuámque Factionem Leſquenus. Profectò, ait, Patres Antiqui hac ſuper re nec verbum habent; ſed nec ullo Concilio, aut Veterum

Veterum Pontificum decreto ante Innocentium III. sancitum fuit, ut ne audita in confessione alijs revelarentur; neque enim alia præter poenitentiam publicam viguit complura per secula. Cui Milona. Intelligio, quid sentias de sacro Sigillo, ejus nempe servandi legem non esse Divinam, sed ab Ecclesia per Innocentium III. in c. *Omnis utriusque &c.* vel paulò antè stabilitam. Sed videsis, quanto præcipitio immineas: heterodoxi enim iisdem argumentis, ex quibus tu adstruis, legem sacri Sigilli Innocentiò III. non esse antiquiorem, probare nituntur, ne ipsam quidem confessionem auricularem, vel ejusdem usurpandæ præceptum eodem Pontifice antiquius esse: neque enim alterum ab altero facile distinguere possis.

Cur ergo, instat Lesquenus, Patres de Sigillo hoc tam altum, tamque diu siluerunt, nempe usque ad decimum seculum? Quoniam de Sigillo hoc agere nil fuit opus; reponit Milona, utpote de re omnibus explorata, ab omnibus admissa. Atque ex

eadem ratione , uti notat Cardinalis de Lugo, *a* Synodus Tridentina, quantumvis tam varia de confessione, aliisque ad eam spectantibus doceat, nihil circa sacrum Sigillum docet, seu definit ; quoniam hæreticorum nemo, qui quidem sacramentum poenitentiae admiserit , id severissime custodiendum esse negavit.

Non satisfecit Lombardo isthæc responsio. Nihil nos cogit , inquit, concedere , apud veteres Scriptores non reperiri, unde colligatur, consuevisse veteris Ecclesiæ sacerdotes religiosò silentio ea suppressere , quæ à confitentibus exceperant ; imò non pauca sunt, quæ falsum id esse demonstrant. Seligamus duo illustriora. Refert itaque Sozomenus *b*, consuevisse Episcopos, post hæresim Novati exortam, eligere in Presbyterum, uti vocabant, Poenitentiarium, qui secreti esset apprimè tenax ; id quod inutiliter sanè, atque insipienter fuisset factitatum, si idem Presbyter ex mune-

(a) *Disp. 23, de pen. sect. 1. n. 1.*

(b) *L. 7. c. 16.*

munere quasdam confitentium culpas, etiam occultas, publicare debuisset. Alterum testimonium esto celebris illa S. Leonis I. Epistola ad Episcopos per Campaniam, Samnium & Picenum constitutos. Ibi enim sanctissimus Pater disertis verbis condemnat eam, quam Lesquenus prætendit, Ecclesiæ veteris consuetudinem, publicandi nimirum occulta poenitentium delicta. Addit præterea Pontifex, Præsulum eorum praxim non nisi paulò antè sibi innotuisse; quantumvis provinciæ illæ modicùm ab Urbe distarent. Fuit igitur ea res nova, reprobata, atque ocyus extincta. Rursum eam vocat *improbabilem consuetudinem, illicitam usurpationem, presumptionem contrariam regulæ Apostolicæ.* Non igitur ea fuit totius consuetudo Ecclesiæ, sed aliquorum duntaxat, deflecentium nempe ab regulis Apostolorum, qui sacri hujus Sigilli leges, à Christo sancitas, Ecclesiam docuerunt. Ab ipsa itaque Apostolorum ætate usque ad Leonem I. inviolatum fuit in Ecclesia sacrae confessionis

Sigillum ; permansit igitur & subsequentibus seculis, tum quia Ecclesia ab regulis Apostolorum nunquam recessit, tum quia argumentum oppositæ opinionis à prioribus seculis petitur.

Addidit demum ferventior Lombardus : tam certum verò, atque exploratum est mihi, ante quinque secula, seu tempore Innocentij III. rem omnino non novam, sed vel maximè antiquam fuisse sacri hujus Sigilli præceptum, quàm ego certus sum, ætate illa Petrum Lombardum vixisse, meque coràm adesse.

Celricus atque Lesquenus eruditionem antiquitatis in Lombardo taciti suspiciebant ; & quoniam tum quidem nihil, quod ei opponerent, ijs occurrit, exitum circumspiciebant ; & annuit Milona. Quoniam, inquit, in hodierno Collegio originem, naturamque Antiquæ Patrum Theologiæ perspeximus, sed & præcepta pro legendis securè, fructuosèque Patribus tradidimus, multum, ni fallor, hodie præstitimus. Quòd si porrò placeat,

placeat, in proximo, quod cogemus, Collegio Theologiam Patrum Novam excutiemus. Novi enim, quàm eruditè Celricus, Pudinus, & Lesquenus eandem pertractent; quàm in detegendis, secernendis, suoque singulis authori vindicandis Patrum monumentis felices sint. Responsum ab omnibus, placet. Atque Lombardus, quoniam Milonæ doctrinam, atque integram religionem impensius probavit, ab eodem de seculi nostri ingenio, libertate sentiendi, variisque, præcipuè circa religionem, erroribus subinde complura edoctus fuit.

COLLEGIUM SECUN- DUM.

THEOLOGIA PATRUM NOVA.

PLURIMUM recreavit Lombardum eruditum cum Milona commercium, ex quo hodiernum Reipublicæ Litterariæ statum perdiscere ceperat. Deduxerat autem Milona personatum hospitem in recens quoddam museum, bibliothecâ nova instructum, ijs nimirum præcipuè libris, quos critica Antiquariorum industria aut recens detexit è plurium seculorum sepulchro, aut alieno nomine subducto authoribus suis vindicavit, aut per Majorum oscitantiam vitiatos è manuscriptis integritati restituit, aut neglectos olim, velut suppositos, honori suo, dignitatique asseruit.

Quoniam super Theologia Patrum Nova hodie differendum est, ait, in bibliothecam Patrum novam Collegas meos deduco. Monstra hæc erant Lombardo inaudita adhuc. Ego qui-

quidem, ait, non nisi antiquæ adhuc Theologiæ vacavi. Quænam autem Theologia hæc Nova? quinam hi Veterum reformatores? anceps isthoc novandi studium non caret discrimine. Cui Milona, reformandi hoc studium, inquit, si fide duce, maturo iudicio comite, per gnavissimam industriam antiquitatis monumenta inspectet, citra omne discrimen emolumentis suis non caret. Ita & Petrus Lombardus felix, si ita loqui fas est, novator extitit, qui Patrum volumina, numero propè infinita, mole propè immensa, in quatuor Libros Sententiarum, velut in utilissimum Theologiæ compendium, redegit. Haud secus feliciter audax in inveniando, valdeque industria videtur hæc ætas, cujus ars Critica primum fere studium est, præcipua occupatio; & quoniam vacat, paucis artis hujus originem tibi edissero.

ORIGO ARTIS CRITICÆ.

CONSTAT ex Historicorum monumentis, ab occasu Imperij Occidentalis, per Barbarorum in Latium ingressum, scientias maximam.

mam partem fuisse in exilium ablegatas. Duravit infelix hæc ruditatis, ac ignorantiae ætas ad excidium usque Imperij Constantinopolitani ; cum enim Mahometes II. Anno salutis 1453. Metropolim ejus occupâisset, simul quotquot Græcia viros doctos alebat, Mahometani in Italiam expulære non sine ingenti Italiæ Litterarum emolumento : iidem enim Græci scientiarum cultores in Occidente quoque æmulam industriam excitârunt gnavissimi studij, ac præcipuè scientiæ Criticæ. Ex eo enim tempore non postrema pars gloriæ erat universa discutere, è terris effodere, atque invicem manuscripta conferre, legitimum textûs sensum venari, aucthores, ætatémque antiquorum monumentorum disquirere, nihil demum super sensu, meritóque libri, nisi post maturum ejus examen, ob erroris nempe discrimen, statuere. Atque hæc fere Criticæ istius artis origo est, quæ quidem, initio politiores fere duntaxat Litteras complexa, subinde etiam ad sacra Theologorum monumenta-

numenta sese extendit , præcipuè Ecclesiæ Traditionem quod spectat , per testimonia Patrum , ceu fidos canales, ad nos derivatam.

Non improbavero studium hoc, ait socius , si illi , qui tam impensè Veterum quærunt monumenta , bona fide hæc quærant , rectoque iudicio id, quod quærunt , excernant , nec eruant è visceribus terræ, id quod fortè studiosè fuit sepultum , quódque altius infodi præstitisset. Constat equidem, Majores nostros, utpote homines , nævis suis non penitus caruisse: quàm autem indignum fuerit sancti cujusdam viri hallucinationem, tanquam sepultos jam cineres, profana manu ventilare, & quæ silentio operire oportebat, rediviva opinione difsamare! Ego enim ita intelligo, bonam dari , malàmque antiquitatem; timendum verò, ne scrutatores hi sepulchrorum antiquitate, quam perpetua traditione tenuimus, malè ablegata, alteram illam malam, spuriamque Academijs , atque Ecclesiæ obtrudant.

E s

Assentior

Assentior tibi, ait Milona, arte hac, prò dolor! abutuntur quàm plurimi in manifestam perniciem religionis. At quid agendum est? iisdem armis, queis religionem impugnant, eam tueamur, oportet: Criticorum enim illud, non verò artis Criticæ vitium est. Cæterum possumus nos vetustis novitatem dare, obsoletis nitorem, obscuris lucem, defunctis vitam, fastiditis gratiam, dubijs fidem, omnibus naturam suam, & naturæ suæ omnia. Atque ut ne inutilem censeas religioni, Patrúmque Theologiæ hanc Criticam, ecce, complura hic prostant artis hujus monumenta, & religioni firmandæ, & eruditioni illustrandæ perquam accomoda.

OPERA MARIJ MERCATORIS

RECENS DETECTA.

PROTRAXIT tum fortè toinum in folio Marij Mercatoris S. Augustino coævi. Vel ex hoc solo, ait, antiquo Scriptore, ab Joanne Garnerio anno 1673. in lucem eruto, luculentum Criticæ industriæ fructum colligimus. Res utique mira videri possit,
ad

ad nuperum seculum usque nullam
Scriptoris hujus antiquissimi notitiam
ad posteros esse delatam ; cum tamen
opera ejus & antiquitate sua , & utili-
tate materiæ , quam pertractat , & ap-
pendice complurium scriptorum, quæ
ijs annexa , nec alibi adhuc inventa
sunt , ingentis censeantur momenti,
magnique commodi. Interea tamen
ita latuerunt , ut nemo ullus Autho-
rum vel mentionem eorundem un-
quam ingesserit ; lateretque etiam-
num ipsum nomen Mercatoris, nisi S.
Augustinus eidem coævus in qua-
dam epistola de eodem loqueretur.
Inventa sunt autem hæc opera à P.
Labbæo in Manuscriptis octingento-
rum circiter annorum, quorum subin-
de pars in Bibliotheca etiam Vaticana
reperta fuit. Labbæo autem è vivis
erepto Joannes Garnerius id opus ty-
pis & publico dedit.

Cæterum complura ex Authore
hoc memoratu dignissima , & adhuc
fere ignota deteximus. Nonnulla ad-
ducam. Ac primò quidem discimus
inde, sermonem aliàs D. Chryosto-
mo

mo attributum in cum Evangelij locum : *si Filius DEI es , mitte te deorsum*, Nestorij esse hæretici ; commentarios item in D. Paulum, D. Hieronymi aliàs existimatos , esse Pelagij ; qua quidem de re jam Bellarminus subdubitabat ; sermones demum *In varias hæreses*, &c. aliàs D. Athanasio tribui solitos , esse Eutherij Nestoriani.

Secundò, diu jam fuit, ex quò Eruditi dubitârunt, an symbolum illud, Theodoro Mopsvesteno aliàs attributum , ac in Concilio Ephesino damnatum, revera Theodorum habuerit authorem. Turbas excitaverat quæstio hæc in Concilio Constantinopolitano II. Facundo existimante, symbolum hoc partum suppositum esse ; sed & plures ex hodiernis Scriptoribus in idem consenserant. Verùm Mercator, Theodoro coævus, qui adversus symbolum hoc, à se latinè redditum, scripserat, authenticum fert testimonium, hæreticum hunc Theodorum verè esse illius authorem.

Tertiò docet Mercator , Theodoretum verè ante Synodum Chalcedonen-

donensem fuisse hæresi Nestoriana infectum, quem tamen complures Theologi ab hæresi vindicare conati sunt, quòd convincentia in eum testimonia non producerentur.

Docet quartò, à quonam magistro Pelagius primò hæresim suam hauserit; id quod adhuc à nemine ullo memoriæ est traditum. Eo enim teste Theodorus Mopsvestenus primus fuit ejus hæresis author; ille autem, qui primus eandem sparserat Romæ, ipsúmque Pelagium seduxerat, quidam Theodori discipulus fuit, è Syria oriundus. Ex quo simul constat, cum Rufinum, qui vulgò habetur ceu hæresi Pelagiana infamis, natione Syrum fuisse, atque adeò alium ab Ruffino illo Aquileiensi, secus, ac vulgò creditum fuerit.

Quintò, nihil constabat adhuc, quò se se Julianus Pelagij sectator receperit, ubi ex Italia fuit exactus. At Mercator ostendit, ad Theodorum Mopsvestenum eum confugisse, ibique postremum suum tractatum adversus D. Augustinum elucubrâsse, ipsúm.

ipsūque Theodorum quinque omnino volumina adversus eundem S. Doctorem ad propugnandam hæresim suam scripsisse. Ubi etiam de duobus Concilijs docemur, de quibus ad hæc usque tempora nemini ulli quidquam constiterat: alterum est Concilium Ciliciæ, in quo dictus Julianus à Patribus damnatus est; alterum est Concilium quoddam Antiochenum, in quo, Mercatore teste, Pelagius pluribus antè annis damnatus est.

CONCILIUM ANTIOCHENUM

LEGITIMUM.

NOVA hæc aliàs inaudita recreârunt Lombardum, in Historia Patrum cæteroquin egregiè versatum. Ergo plura discendi avidus librum aperuit, cui hic erat titulus: *Sacrum Concilium Antiochenum, pro Ariano- rum Conciliabulo passim habitum, nunc verò primum ex omni antiquitate authoritati suæ restitutum, opera ac studio D. Emanuelis à Scheelstrate.* Atque ex titulo hoc haud paulò ampliùs obstupuit. Quàm hoc tibi novum, tam est fide dignum, ait Milona, omnes quidem eruditi adhuc

huc censuere, Concilium Antiochenum, per Episcopos quosdam Eusebianos circa annum 345. celebratum fuisse ad eludendam Julij Papæ I. sententiam, censuramque Concilij Romani, per Pontificem hunc adversus eosdem coacti. Verum eruditissimus Author hic Concilium ab errore hoc vindicat, eidemque debitam venerationem conciliat, quam canonibus ejusdem universus alias orbis orthodoxus in Synodo Chalcedonensi detulerat. Concinit huic Edmundus Richerius Doctor Sorbonensis in *Historia Conciliorum Generalium*, canones nempe Concilij hujus legitimos esse, verèque approbatos.

Ut porro intentum suum evincat Scheelstrate, ostendit primò, Concilium id non constituisse Episcopis duntaxat Eusebians, sed inter quadragenos illius furfuris numeratos fuisse alios quinquaginta verè orthodoxos; quos inter videre erat Iacobum Episcopum Nisibinum, Paulumque Episcopum Neocæsareensem, ambos tum vitæ sanctimoniâ, tum pluribus prodigijs

digijs celebres. Ostendit secundo, fabellam esse, episcopos Arianos, ex metu sententiæ ab Julio I. vel Synodo Romana adversus eos ferendæ, Concilium coëgisse; siquidem Concilium Antiochenum jam prius fuerit ad finem perductum, quàm episcopis illis innotescere potuisset, Romæ ab Julio Papa ad eos damnandos Synodum fuisse coactam.

Addit demum, unicam occasionem Antiochenæ Synodi extitisse dedicationem quamdam Ecclesiæ Antiochenæ. Cùm enim pro more illius seculi ad solennitates ejusmodi præsules vicini omnes concurrerent, hinc factum est, ut ex episcopis tum Eusebianis, tum orthodoxis Antiochiæ facilè nonaginta numerarentur; qui numerus cùm non contemnendus videretur, iidem à Constantio Augusto copiam indicendi Concilij petière.

Atque ita cæteris quoque, quæ Concilio Antiocheno obesse videbantur, Scheelstrate solidè occurrit. Præcipuam porrò difficultatem quatuor illæ famosæ formulæ fidei formabant,

bant, quas vulgò in Notis super Concilio hoc authores adjiciunt. Ostendit autem, primam, quartamque earum formularum à solis Eusebianis fuisse compositam, primam quidem jam ante indictum Concilium, qua se se de communione Arii purgarent, cuius tum fortè insimulabantur, quartam verò aliquot à celebrato Concilio mensibus. Secundam porrò harum formularum probat Scheelstrate à Luciano Martyre fuisse compositam triginta prius annis, quàm Arius super hæresi sua mentem suam exponeret; ac proinde mirum non esse, in ternis his formulis super Consubstantialitate Verbi Divini nihil attingi. Tertiam demum formulam, in qua præcipuè Synodus videtur apertius loqui debuisse, quoniam tum primùm composita fuit, ubi super notione *Consubstantialis* controversia fuerat exorta, nihil segniùs Author sic vindicat. Asferit cum S. Hilario Episcopo Pictaviensi; formulam hanc non eum in finem à Patribus fuisse constitutam, ut hæresim Arii per eam convellerent; quan-

F

quandoquidem nemo ullus eorum Arium publicè tum profitebatur. Itaque formula hæc ad damnandos errores cujusdam Episcopi, qui tum Synodo præsens meritò de ijs suspectus erat, à Patribus fuit ordinata. Cæterum Episcopum illum quantumvis Baronius existimet fuisse Gregorium Alexandrinum; quia tamen S. Hilario teste ea ætate, qua formula illa composita est, Gregorius ad insulas Alexandrinæ nondum fuit nominatus, primus Scheelstrate probat, Præfulem illum Marcellum fuisse Metropolitanum Ancyrae, qui in Synodo quadam Constantinopolitana de hæresi Sabeliana arcessitus, cum subinde Antiochiæ renovare quæstionem niteretur, à Patribus hisce damnatus fuerit.

Quòd si tam proficua sit, ait Lombardus, quàm amæna, atque jucunda est isthæc authoris tui inventio, nã is omne tulerit punctum: at superest, ut etiam purget decreta Synodi hujus, ac condemnationem S. Athanasij ab eadem iniquè pronuntiatam.

Vix alia difficultas, pergit alter,
Erudi-

Eruditos in errorem abduxerit, ut Synodum hanc, ceu Arianam, rejicerent. Cæterum optimè demonstrat Scheelstrate, canones quidem ab omnibus Concilij Patribus fuisse constitutos, illa verò decreta, queis damnatio D. Athanasij fuit annexa, non nisi à quadragenis Episcopis Arianis in distincto conciliabulo fuisse composita; atque hæc demum ab Julio Papa, S. Chrysostomo, ac Innocentio I. tam justè fuisse damnata; non verò Concilium Antiochenum, in quo Eusebiani, junctâ cum Catholicis opera, canones illos viginti quinque constituerunt. Cæterum supervacaneum cenſeo pluribûs ostendere, quàm canones ij insignes sint, atque ad confirmandam antiquitatem, valorémque sacramentorum Poenitentiae, ac Eucharistiae accomodati.

GENUINA B. ANSELMI OPERA.

PROCESSIT inde Milona ad opera B. Anselmi Episcopi Cantuariensis, à Theophylo Raynaudo a S. J. ex codice quodam manuscripto o-

F 2

ptimæ

(a) *Apopompæus syntax.* p. 27.

ptimæ notæ eidem Sancto restituta. Occurrebant in fronte *Manuale*, ac *Meditationes*, quæ vulgatissimus error D. Augustino inscripserat, hallucinatione per amanuenses, improvidè compendia captantes, ingesta. Hi enim expassum S. Anselmi nomen per primam duntaxat majusculam litteram scripserant, hac compendiaria ratione, quæ in plerisque manuscriptis exemplaribus cernitur: *Meditationes S. A. Episcopi. Manuale S. A. Episcopi. Orationes S. A.* Atque hæc occasionem præbuerunt imperitis, ut hos libellos in ordinem Augustinianum referrent, orationes autem plerasque B. Ambrosio supponerent. Sed fucum illum dispulit Raynaudus per codicem quempiam Viennensem, suffragantibus manuscriptis codicibus Vaticanis.

Porro inter opera S. Anselmi *Elucidarium*, & *Commentarium in Matthæum* non vides, vulgò eidem Sancto adscribi solita. *Elucidarij* enim authorem ex indicibus Anglicanis perve-
tustis Raynaudus deprehendit Gulielmum Coventriensem ex Ordine Mon-
tis

tis Carmeli fuisse, qui anno 1360. fati-
defunctus est: & enimvero scriptio
ea gravitatem, subtilitatemque S. An-
selmi non redolet. *Commentarij* autem
Author est Petrus Babyon, ut quidem
liquet ex Tabulis Pitlæi *Anglicanorum*
illustrum Scriptorum numero 462.

GENUINA OPERA D. AUGUSTINI.

CÆTERUM super hac operum D.
Anselmi restitutione nihil mo-
tus fuit Lombardus, qui ob-
scure significabat, de genuinis Ansel-
mi operibus sibi jam constitisse, ata-
tem nimirum suam seculi decimi ter-
tij innuens. Ergo ad opera D. Augu-
stini processum fuit. Circa hæc, ait
Milona, tum olim, tum hodie inter
Eruditos est disceptatum; & Bellarmi-
nus a quidem è decem tomis vetustio-
ris editionis tractatus bene multos, ceu
suppositos, resecat, duplicemque re-
gulam adstruit, ex qua Lector indu-
bia S. Doctoris opera queat colligere.
Altera est, partum Augustini eum esse,
de quo mentionem S. Doctor in libris
Retractionum ingesserit; ingerit autem

F 3

de

(a) *De Scriptor. Eccles. secul. 5.*

de plerisque. Altera regula est; si liber quispiam in eo Indiculo inveniat, in quem Possidius summa accusatione universos S. Augustini libros redegit. Quam duplicem regulam, præsertim priorem, rationabilem omnino, solidamque esse existimo. Meminit autem idem Bellarminus de recentiore Augustini editione, operam Lovaniensium suscepta, aitque, nominatim de *Sermonibus*, eos omnes esse Augustini. Atque ipsi Lovanienses tomum decimum ajunt *emendatum*, *re-jectis sermonibus quibusdam supposititijs*; interea tamen Augustino tribuunt sermonem 191. de *Tempore*, atque in eodem ipsammet professionem Pelagij.

Verum his missis duplicem aliam hic tibi propono Augustini editionem, quarum una antiquior Venetijs anno salutis 1570. tum 1584. perfecta fuit; in cujus quidem fronte Lector sic admonetur: *præter locorum multorum restitutionem, secundum collationem vetustiorum exemplarium, curavimus removeri omnia, quæ fidelium mentes hæretica pravitate possent inficere, aut à catholica, & ortho-*
doxa

doxa fide deviare. In quam animadversionem Gulielmus Caveus a vehementer invehitur ; quoniam ex eadem colligi existimat, per typos Catholicorum Veterum monumenta corrumpi. Verum incassum fuit Caveus ; neque enim ibi super ipso Augustiniano textu est quaestio, de cujus immutatione ne somniatum tum quidem est, sed summaria duntaxat, scholiave indicantur remota, quæ aut Erasmus, aut alij semi-orthodoxi margini adjecerant.

Posterior, eaque haud paulò celebrior hodie S. Augustini editio, operâ & studio Monachorum Ordinis S. Benedicti è Congregatione S. Mauri suscepta fuit. Ad manum fuerunt Viris eruditis pro vastissimo isthoc labore manuscripti codices Gallicani, Vaticani, Anglicani, & Belgici, quemadmodum & editiones antiquiores, ac castigatiores, à quibus insigne lumen ad discernenda Augustini opera haurire poterant. Rejiciunt autem, ceu suppositos, libros de *Grammatica*, *Cate-*
F 4 *gorias,*

(a) *In præfat. Histor. Litt. s. 5.*

gorias, *Principia Dialecticæ*, atque *Rhetoricæ*, uti & *Conferentiam* cum Pascentio, litteris S. Augustini in tomo secundo insertam, quæ verosimilius est Vigilij Africani, Episcopi Tapsensis. Author hic seculi sexti, errores Vandalorum Ario addictorum expugnaturus, suos quosdam tractatus, pia fraude, non suo sed celebriorum quorumdam Patrum nomine ediderat, speciatim nomine S. Athanasij, cujus itidem Symbolum nonnulli Vigilio attribuunt. Quam dissimulationis fraudem eo consilio Vigilius designaverit, ut vel ampliorem libris suis auctoritatem conciliaret, vel à potentiorum hæreticorum insultibus se se tutum præstaret.

Ita & è tomo tertio nonnulla rescant, Augustino aliàs attributa, puta librum 17. *Quæstionum in Evangelium S. Matthæi*, quòd liber hic Donati hæresim saperet, dum in exponenda parabola de zizania eandem affert explicationem, quam in congressu Carthaginensi tanta cum pertinacia propugnârunt hæretici. Advertunt de-
mum

num, Eruditos convenire paulatim,
Quæstiones in vetus, & novum Testamentum
non Augustini esse, sed Hilarij Diaconi, qui tempore Damasi Papæ Luciferianis adhæserat. Ita & Bellarminus agnoscit, authorem earum *Quæstionum* Augustino antiquiorem fuisse. Prætereo complura alia, & duo duntaxat hîc obiter noto. Alterum est, in hac editione ex operibus D. Augustini nonnulla excludi, puta libros *de Grammatica, Categorias, Principia Rhetoricæ*, de quibus tamen ipse Augustinus, Bellarmino teste, in libris *Retractionum* facit mentionem. Alterum est, visum fuisse celebri cuidam Authori, in eadem hac Augustini editione non omnem fidem abrogatam fuisse illis manuscriptis codicibus, quos Godescalcus cum socijs suis olim corruerit, qui seculo nono opinionibus suis super prædestinatione, liberóque hominis arbitrio Ecclesiam plurimum turbaverat, iisdemque per-
vicax diuturno in carcere immortalis fuit. Quam quidem ego momentosi facti quæstionem nolim decidere.

Lombardus hîc unum id percontatus est, quorsum ergo tot Augustini editiones spectarent. Cui Milona: nescis ergo, amice, quantarum litium, imò quàm enormium hæresum sit hodie Augustinus occasio? nemo ullus est hodie, qui hunc sibi Sanctum non vendicet. Quantum ergo id operæ pretium est, si, quàm fieri potest, integerrimus compareat! quantum autem id detrimentum, si corruptus! Labia pressit Lombardus.

ACTUS DONATIONIS A CONSTANTINO M. PONTIFICI FACTÆ.

PERDUCTÚSQUE est ad complurium tomorum seriem, quorum hic erat titulus: *Spicilegium veterum aliquot Scriptorum, nunc primum in lucem editorum à D. Luca D' Achery, Monacho Benedictino.* Quantus hîc se campus aperit, ait Milona, quàm plurima ex antiquis nova discendi! Ut temporî parcamus, duos duntaxat produco, ac primò quidem è tomo 7. Æneam Episcopum Parisinum, seculi noni scriptorem. Hic in tractatu, quem adversus Græcos ediderat, mentionem

tionem ingerit actûs celebris illius donationis à Constantino Imperatore Romano Pontifici factæ, certâque asserit fide, sua quidem ætate complura actûs ejusdem exemplaria in Gallijs visa fuisse. Existimatum fuerat adhuc, actum hunc haud paulò fuisse recentiorẽ; quantumvis enim illum producat Isidorus Conciliorum Collector, sed nec Ado Viennensis eundem ignorâsse videatur, nihilominus, quoniam nullum authorem erat reperire, Leone Papa IX. antiquiorem, qui clarã de illa donatione faceret mentionem, Eruditis statum, fixúmque erat, actum illum ad initium seculi undecimi suppositum fuisse. Verùm nova hæc libri *Æneæ* inventio omnes eorundem conjecturas evertit, palámque ostendit, actum hunc centum saltem ac quinquaginta annis, omnium opinione fuisse antiquiorem; quoniam à tempore Caroli Calvi adeò communis jam fuerit in Gallia.

FIDES SEculi NONI SUPER

S. EUCHARISTIA.

ALTERUM ex *Spicilegio* hoc Amalarium

rium produco. Reprehendit Amalarius in epistola sua juvenem quemdam, quòd immediatè à sumpta S. Communione expuisse notatus fuerit. Apparet enimvero ex epistola hac, ad ingressum seculi noni, quo author hic vixerat, fideles super realitate Corporis Christi in Eucharistia, debitæque illi veneratione nihil dubitasse; quoniam ea quoque ætate religioni sibi ducebant post Communionem expuere, ut ne irreverentiam Corpori Christi inferrent. Et quidem testimonium hoc eò majori consideratione est dignum, quò majus momentum habet ad perpetuitatem fidei nostræ stabiliendam, mysterium Eucharistiæ quod attinet. Cùm enim adversarij Ecclesiæ eâ præcipuè objectione premerentur, designari ab ijs non posse ætatem illam, quâ Ecclesia Romana doctrinam, fidemque circa Eucharistiam mutasset, & per consequens hodiernam ejus de Eucharistia doctrinam à prima antiquitate ad nos manasse, novatores mutationem hanc fidei ad seculum nonum referre moliti

liti sunt ; Paschasium nempe primum fuisse mutationis ejus authorem. Verum ut dissimulemus complura alia in oppositum testimonia , epistola hæc Amalarij, Paschasio coævi , pluribúsque ante Paschasium annis vita defuncti , evidenter demonstrat, eodem omnino tempore, quo hi prætendunt, fidem Sacramenti innovatam fuisse, eam opinionem in Ecclesia communem fuisse , Corpus , Sanguinemque Christi in Eucharistia realiter, verèque contineri.

AN JOANNES SCOTUS A BER-

TRANDO, AC RATRAMO DIVERSUS ?

HANC porro fidem seculi noni super Eucharistia amplius ostensus Milona tractatum a Jacobo Nouët S. J. perlustrat. Author hic, ait, ubi libro quinto claris testimonijs Patrum à primis Ecclesiæ seculis continua serie fidem Eucharistiæ firmavit, aperta quoque Scriptorum seculi noni testimonia producit ; quorum nonnulli affirmant, tempore suo insolentem,

(a) *La presence de Jesus-Christ dans le Sacrement.*

tem, planéque novam doctrinam fuisse, quæ in Sacramento altaris Corporis Christi præsentiam inficiaretur, & addit Nouët, ad unum omnes tum quoque realem eam præsentiam fuisse professos, si Joannem Scotum, atque Bertrandum excipias. Imò hi duo unum duntaxat individuum constituunt: prout enim doctissimus Petrus de Marca Archipræsul Parisinus acutè conjicit, liber Joannis Scoti, atque Bertrandi non nisi unus idémque esse censendus est. Et quæ est erudita Recentioris cujusdam animadversio; duo hi libri nunquam eodem tempore simul comparuerunt. Ubi enim liber Bertrandi visus est, simul ille Scoti disparuit; dum verò liber Scoti innotescere cepit, ignorabatur ille Bertrandi: & hodie, ubi ad manus est liber Bertrandi, denuo liber Scoti videri desijt. Præterea id, quod citatur ex libro Joannis Scoti, hodie invenitur in libro Bertrandi: ambo hi libri ex imperio Caroli Calvi scripti dicuntur, ambo super eadem quæstione; ambo adversus Paschasium; eandem
ambo

ambo complectuntur doctrinam. Manifestum proinde est, librum non nisi unum fuisse. Et quid, si Scotus sub nomine Bertrandi latere voluerit; errore proinde factum, ut nomen *Bertrandi* in corruptum *Ratrami* deflexerit. Profecto Scriptores, qui de erroribus Joannis Scoti super mysterio Eucharistiae scripserunt, nullam de Ratramo uspiam ingerunt mentionem.

Quamquam *Acta Sanctorum* Ordinis S. Benedicti ad seculum nonnum enuntient, Bertrandum, seu Bertram ipsum esse Ratramum, addantque, librum Ratrami citra omnem comparationem magis favere Catholicis, quam heterodoxis: deinde adversarios hoscumque Paschasij non tam realitatem Corporis Christi in Eucharistia fuisse inficiatos, quam utraque pars ceu certam supponeret, sed illud duntaxat in dubium traxisse, an Corpus Christi in Eucharistia unum idemque foret cum eo, quod ex Beatissimæ Virginis utero natum est.

Lombardus ad hæc subfrigide reposuit, de Bertrando nihil, de Scoto
verò

verò abunde sibi constare. Tum ad alia progressus incidit in *Acta Sanctorum Ordinis S. Benedicti*. Collegit ea memoratus suprà Lucas D' Achery, tum D. Joannes Mabillon ejusdem Congregationis S. Mauri. Acta hæc, docet Milona, cum potiore partem per Authores antiquos sint scripta, ad hodiernam super antiquitate eruditionem admodum conducunt: imò ad illustrandam Historiam Ecclesiasticam, comprobandamque exinde dogmatum fidei nostræ antiquitatem sunt quàm aptissima.

EXTREMA UNCTIO SECULO

SEXTO CONSUETA.

E PLURIMIS, quæ Acta hæc complectuntur, consideratione dignissimis unum duntaxat seligo, extremam Unctionem quod spectat. Traditur ergo in vita S. Oyani, quam author seculi sexti collegit, eadem jam ætate solitos fuisse ægrotos extremum inungi, sanctumque Oyanum, cum morti propinquum se cerneret, eodem sacramento se muniri curasse. Observat præterea Author præfationis,

nis, ægrotos olim, priusquam sacrum viaticum sumerent, extremum fuisse inunctos; consuetudinem verò contrariam à seculo fere decimo tertio fuisse introductam, cui quidem præpostera quædam fidelium persuasio animum dedisset. Autumabant nimirum nonnulli, ei, qui semel extremum fuisset inunctus, nefas esse porro carnibus vesci, imò & conjuges, eo Sacramento semel recepto, in reliquos vitæ dies ad continentiam obligari; qui error in Concilijs Angliæ fuit proscriptus.

Susplicere paulatim cepit Lombardus utilissimam seculi hodierni eruditionem, plurâque discendi avidus in *Vetera Analecta* Joannis Mabillon suprà laudati incidit. Complectuntur *Analecta hæc varia opuscula hætenus inedita*, multiplici eruditione antiquitatis fertilia. Videre est in illis, ait Milona, præfationem Tajonij Episcopi Cæsaraugustani in *quinque libros Sententiarum*, quos idem Tajonius ex operibus Gregorij M. contulerat, & Quiricio Episcopo Barcinonensi dedicaverat.

G

verat.

verat. Opus hoc Sententiarum facile omnium antiquissimum est, quotquot in materia Theologica adhuc edita sunt. Opinabar ego alias, primam inventionis hujus gloriam Petro Lombardo deberi, ceu Sententiarum Magistro: Verum Tajonius gloriam hanc jam quinque antè seculis Lombardo prævererat.

GRÆCI IN EVANGELIA COMMENTATORES.

ANIMADVERSIO hæc non placuit Lombardo. Putas, inquit, quinque libros Sententiarum Tajonij quaternis libris Sententiarum Petri Lombardi posse comparari? Et notavit Milona animum non nihil emotum in hospite. Quare divertendum ratus, ad Patres Græcos eundem deduxit. Ecce hîc, ait, *Catenam Græcorum Patrum in Evangelium secundum Marcum, collectore, atque interprete Petro Possino S. J.* Mirum cuiquam videri possit, quòd, cum Ecclesia Græca tam doctis, tamque peritis sacrarum Litterarum interpretibus olim abundaverit, nemo tamen ullus ante nostram ætatem ea-

uap

dem intulerit Latio, quæ magni illi Viri in quatuor Evangelia scripsere. Et P. Cordierius quidem primus extitit, qui anno 1628. Antuerpiæ sexaginta quinque Patrum Græcorum commentarios in Evangelium D. Lucæ con- gesserit: bienniô post in lucem dedit viginti quinque Expositores in Joannem, itidem Græcos. Sed & Tolosæ elapso seculo duo tomi id genus expositionum prodierunt, quinquaginta & amplius Græcorum Authorum expositiones in S. Matthæum complexi. In Evangelium verò D. Marci de Commentarijs Græcorum nihil etiamnum comparuit.

Id ergo à P. Possino præstitum est. Ad manum illi fuere tria diversa manuscripta, primum quidem è bibliotheca Vaticana, alterum ab Illustrissimo de Montchal, Archi-Præsule Tolosano, ac tertium è bibliotheca Ducis Bavariæ; quæ manuscripta in D. Marcum commentarios suppeditaverunt Patrum Græcorum omnino septemdecim.

Non dissimulavit personatus

Theologus sublimem, quam de utilissima industria, ac gnavissima eruditione hodierni seculi paulatim concipiebat, existimationem. Non innoxia modò, ait, hæc Antiquariorum ars Critica est, sed & eruditionis pulcherrimæ, magnique in Ecclesiam emolumenti. Mi Lombarde, ait socius, nescis, quanta sit ejusdem per libertinos abusio. Intelliges modò, quàm immania monstra ex Critica sua sint producturi, adversum quos jam nunc nobis etiam atque etiam pugnandum est.

Atque ita differentem occupant socij, Celricus, Pudinus, Lesquenus, Alij, secundo Collegio initium daturi. Theologia Patrum, incipit Celricus, de qua nuper differere cepimus, per Criticam Antiquariorum industriam in novam fere transijt. Super hac, si ita vacat, disputatum convenimus. Nec temperavit sibi homo novator, quin in artis hujus Criticæ encomia excurreret. Quemadmodum, inquit, scientiæ cæteræ, ita & Patrum Theologia reformationem suam arti Criticæ

ticæ unicè debet. Et quantum indiguit ! Exclamandum profectò cum Caveo a : *Eheu , tot pudendis exemplis sole clariùs liquet , Patres fædè corruptos fuisse , vetustiores editiones , quantum fieri poterat , suppressas , sequentes truncatas , vel interpolatas .* Quantum igitur Criticæ pretium est , sagacitate sua detegentis velut regiones antiquitatis deperditas , quæ Patres libris suis , libros Patribus suis restituit , ipsamque genuinam , atque sinceram antiquitatem , depulsa superstitione , errore , explosisque pijs mendacijs , in apricum producit.

Felices nos ! reponit Milona , si tantum nobis de Critica hac liceret promittere. Verùm quàm incerta , quàm fluctuans , ac tentabunda hæc ars est , quæ , solidarum rationum loco , plerumque non nisi inanes conjecturas obtrudit : quàm igitur ea temeraria est , quæ ipsa mysteria fidei , sacramque Traditionem Ecclesiæ , per Patrum monumenta ad nos usque transmissam , temere audet scrutari , ad censuram adducere , quin & evertere.

G 3

(a) G. Cave Hist, Litt, Pref. l. 5.

tere. Totos quidem conquirendis novis Veterum monumentis vos datis, bibliothecis omnibus perlustrandis, manuscriptis omnibus, si præsertim cariosa sint, excutiendis, corrofis longa ætate characteribus, verbisque aut subrogandis aut divinandis vacatis, temporisque exquirendo, quo scripta, quo alteri tradita, quo transmissa, quo ea sepulta sint. Sed quantum vobismet ipsis, aliisque in ancipiti isthac disquisitione imponitis! quoties vili scoria, velut auro invento, gloriamini!

Similem se dementiam Baldassar Francolinus S. J. Romæ non semel stomachatum scribit *a*, cum fortè in subterranea ea loca descenderet, ubi, refoffâ altum tellure, veteres statuae, lapides, urnæ, & rudera quæruntur antiqua; audivisse se enim aliquos ita, quæ reperta fuerant, refoffâque, celebrantes, ac si cernerent antiquitatis miracula; cum revera non nisi vulgaris opus artificis essent, eorum judiciô, qui

(a) *Præsentis Ecclesiæ benignitas &c.*
Calum. 7. p. 177.

qui oculos habebant magis eruditos; quosque ea è reperto lapide gloriola minimè tangebant. Sed horum dementia innocens est, non item illorum, de quibus loquimur; cum enim non ita facile de libris rectum iudicium feratur, ac de lapidibus, facilius primum iudicium errat, quam secundum. Præterea detrimentum ingens ex primo errore nascitur, nullum aut vix ullum è secundo.

Quid? vocem tollit Celricus; ergo patiamur porro in tanta Traditionis incertitudine nobis imponi? quæ incertitudo, prò dolor! à prima etiam Ecclesiæ ætate originem trahit: sicut enim posteriorum seculorum oscitantia opera supposita, sensusque corruptos nobis obtrusit, ita prima Ecclesia putida in bonum Religionis mendaciola in officiis pietatis collocavit; id quod David Blondellus *a* in secundum præcipuè seculum refert; *secundum* ait *Christianismi seculum, sive imposturam facientium effrenam audaciam, sive patientium securitatem planè deplorandam spe-*

G 4

etare

(a) *In Epist. ad Christoph. Arnald.*

Facere libeat, infelicissimum fuisse, nec ullum unquam fraudes plures pias venditasse.

REGULÆ ARTIS CRITICÆ.

PORRÒ artem Criticam non adeò incertam, uti autumas, ac tentandam existere, è certis, queis innititur, regulis conjice; quarum prima hæc est. Examinandus est stylus, conditio, ætâsque Scriptoris; consulenda præterea, conferendâque sedulò sunt diversa manuscripta; præferenda magis antiqua, atque correctâ, idque tum ad discernendos genuinos Authores, tum ad retinendas genuinas textuum lectiones.

Sed quàm parùm à Criticis defertur huic regulæ? reponit Milona, imò quàm rarò non est prorsum inutilis? Quid? ut ex apparente conformitate, aut difformitate styli quidquam indubium de Authore pronunties? quàm fallacem Lydium hunc lapidem experti sunt Origenes, ac Julius Africanus super Historia Susannæ, & Erasmus super quibusdam homilij s
D. Chry-

(a) *Vide Epistol. Africani ad Origen. & Orig. ad Afric. de Histor. Susann.*

D. Chrysoſtomo attributis *a*, aliisque quàm plurimi.

DE TYPIS CATHOLICORUM.

DE manuscriptis porro quàm est diversa Criticorum opinio! Caveus *b* editiones antiquiores præponit: *editiones*, inquit, *SS. Patrum*, quò sunt vetustiores, eò sunt ut plurimum fideliores quòd ex optimis quibusque manuscriptis expressæ. Alij antiquis universè recentiores præferunt; alij utrisque diffidunt. Atat dispicio satis, quorsum spectet hæc regula vestra, nimirum, ut suspectas reddatis editiones omnes, ac manuscripta, quæcunque à Catholicis veniunt. Ita Rivetus discretè se se declarat, *c* tale esse, (nempe corruptum) quidquid apud Pontificios procuditur, quibus Patrum depravatio magna ex parte imputanda est. Tum addit; teste Kimedoncio Monachos audacter admodum falsarias manus intulisse Scriptoribus Ecclesiasticis; integras sententias, & paginas totas obliterando, imò integris ternionibus & libris exciſſis Authores indignè castrando; ut meritò

G 5

noſtris

(*a*) *Erasm. in Epist. ad Tonstal.* (*b*) *Hist. Litt. Præf.* (*c*) *De Patrum Auth. c. 12. p. 82.*

nostris suffecti sint de novo editi libri à Romanis Bibliothecarijs ex Vaticano, vel ex monasteriorum claustris.

Sed qua fronte hanc vos Romanis calumniam? adeste profectò, castigatissimas editiones producite, integerrima manuscripta proferte, editiones Romanas imposturæ commissæ palàm arcessite, convincite; & vel unius. Novi: id nunquam adhuc præstitistis, nunquam præstabitis. Quare Riveti criminatio firmamento nititur haud meliore, quàm illa Thomæ Jamiesij Angli, qui apud Caveum bellissimò commento asseruit *a*, in bibliotheca Vaticana non paucos pingendi artifices quotidie ali, quorum erat Conciliorum acta & antiquorum Patrum opera exscribere, idque litteris vetustissimos codices, quantum fieri poterat, imitantibus. Mei Domini! amo vos, utut Acatholicos; nolite deinceps fidem vestram sic prostituerè, ut ea, quæ adversum Romanos porrò fingetis, vel tenui etiam verisimilitudine destituantur.

Utique

(a) *Præfat. Hist. Litter.*

Utique; pergit Milona, postremum id erat causæ conclamatae refugium, ipsas nimirum tabulas partis oppositæ, testésque exceptione majores respuere, & quidquid in Patrum monumentis erroribus eorum apertè refragatur, de corruptione arcessere. Generosè id præstitit idem Rivetus. Testimonio sunt Cathecheses S. Cyrilli Hierosolymitani. Istæ necessitatem poenitentiae, bonorúmque operum luculenter demonstrant, fidem insuper de transubstantiatione, realique præsentia Corporis Christi in Eucharistia clarissimè docent. Quid ageret Criticus heterodoxus? Imprimis quidem vehementer de ijs dubitat, aitque, *an sint eadem illæ Cathecheses, quarum meminit Hieronymus, meritò à plerisque ambigi.* Tum verò subdit: *nolim tamen præfractè negare, Cathecheses illas ad Illuminatos magna ex parte esse Cyrilli &c. Magna ex parte, inquit, non autem ea ex parte, ex qua Riveto adversæ sunt; nam ita se explicat demum homo cordatus: sed dabo libenter, Cathecheses illas esse Cyrilli Hierosolymitani, si tamen adversarij illud mihi*

hi

hi liberum relinquant ; nempe , ut quo nos pede metiuntur , eodem metiamur illos. Tridentò è conciliabulo, Româ è Vaticano, Parisijs è domo Cardinalis Perronij Papæ dicatæ prodeunt istæ Catecheses : ex impuro illo cœno purum aliquid & sincerum prodire, præsertim nostro hoc tempore, persuadeat sibi, qui volet: ego sanè nullatenus dubito , nonnulla esse detracta, nonnulla assuta.

Ecce , quodnam Rivetus omnibus omnino manuscriptis , atque editionibus Catholicorum pretium ponat. Servâtne hic Criticus regulam à te paulò antè statutam ? à qua demum manu manuscripti codices , atque editiones Patrum sunt accipiendæ ? Imò, à quam ante enatos errores vestros acceptæ sunt ? à qua ipsæmet sacre Scripturæ ? quàm igitur speciosa, quàm solidis regulis firmata est ars ista Critica , quæ universam Ecclesiæ Traditionem eversum it. Profectò Dallæus libro suo *De usu Patrum* aliorum non tendit , nisi ut Traditionem Ecclesiasticam quàm incertissimam reddat, ac Pyrrhonismum Historicum erigat super sacre antiquitatis ruinis ; cum tamen

men primum Criticæ officium esse oporteret Traditionem tutari, nihil certè ad eam labefactandam moliri, quò animi fluctuantes solido tandem fundo insisterent.

Criticorum fortè hæc est abusio, ait Pudinus; Critica innoxia est, cujus altera Regula hæc fere est: conditio, meritum, rationesque privatæ Scriptoris sunt examinandæ; atque ad faciendum fidei ejus periculum coævi quoque Scriptores sunt consulendi, ut ex indicijs hîsce indubium queat judicium formari. Regula hæc sapientiæ plena est, pergit ille; an non enim Historiographi etiam coævi, studio partium abducti, nonnunquam contraria referunt? Zosimus amarum invehitur in Constantinum, Eusebius ejusdem est encomiastes: posterior hic favet Arianis, Socrates & Sozomenus Novatianis. Alij præjudicijs, affectûque laborant. Paulus Jovius fassus est candidè, stylum vel ferreum, vel argenteum se se adhibere, non tam, prout alij mererentur, sed prout alij vel malè, vel bene de se se mererentur.

Demum

Demum opiniones Ordinis cujusdam religiosi unà cum veste induuntur. Non igitur universè omnibus, quæcunque in antiquis reperiuntur, illico deferendum est. Atque hæc confirmavit Pudinus illa Lactantij gnomâ: *a sapientiam sibi adimunt, qui sine ullo judicio inventa Majorum probant, & ab alijs secundum more ducuntur; sed hoc eos fallit, quòd, Majorum nomine posito, non putant fieri posse, ut aut ipsi plus sapiant, quia minores vocantur, aut illi desipuerint, quia Majores nominantur.*

Eadem fere suggererebat Celricus, Patres utique non universa citra spem veniæ scripsisse; ad libellam proinde artis Criticæ esse revocandos. *Quòd si essemus, ait cum Joanne Clerico b, Sineses, aut Japones, fidenter exaggerari nobis posset pietas prorsus insignis eorum Præsulum, atque Doëtorum, qui ante duodena secula in terris inter Christianos floruerunt: oggeri nobis posset, eosdem judicio adeò solido, atque doctrina adeò profunda fuisse instructos, ut nos heroibus hisce comparati nihil ultra brutas animan-*

(a) Libr. 2. de origine erroris. (b) Sentimens de quelques Theol. de Hollande lettre 3. p. 55.

*animantes sapiamus Verum nimis
luculenter perspecta sunt nobis eorum myste-
ria, quam ut novis hisce temere fidem habea-
mus. Novi ego nonnullos, addit ille, qui
non avidius rescire desiderent, quid ille, alter-
ve Patrum, quam quid Sinenses crediderint.*

Adjecit demum, alteram hanc
Criticae regulam nuspian magis lo-
cum habere, quam in miraculorum
selectu, quæ nimium credulae, aut piæ
fallacis antiquitatis Scriptores tam
numerosa accumulunt. Spinosa, in-
geniosus utique Criticus, primus fere
ita sibi objecerat: *Id quod antiquitas de
tot prodigijs nobis testatur, estne omnino ve-
rum? imò estne possibile?* Secundus post
eum Joannes Clericus explofit mira-
cula post tempora Apostolorum pu-
blicata, censuitque, *bonum Justinum,*
ac bonum Frenæum fabellas sibi oggeri
passos esse. Et te ipsum compello, edic
Milonæ; an omnibus tu fidem, quæ in
Metaphraсте, aut Joanne de Voragi-
ne legis?

Facundè vos quidem adversum
Traditionem, Patrúmque fidem, in-
quit Milonæ; interea incuriosi non ani-
mad-

advertitis , per eadem hæc, quæ in firmamentum regulæ vestræ affertis, regulam ipsam impugnari. Licet enim, sobrio in sensu accepta, non malè doceat, non temere omnibus, quæ seu bona, seu mala tradit antiquitas, esse assurgendum; at vos in immensum progressi Patrum Traditionem, fidemque prodigiorum planè eliditis.

Ego verò ita intelligo, pergit ille; siquid vestra ars Critica valet, primum ejusdem munus esse debere, auctoritatem Traditionis tueri, revereri sanctam antiquitatem, ceu quæ depositum tot veritatum tum fidei tum disciplinæ ad nos usque intemeratum transmisit. Ita nihil familiarius fuit antiquis Concilijs, quàm vox illa: *hæc est fides Patrum*. Ita Vincentius Lyriensis de Ephesino: *Concilio enim Ephesino, inquit, divinitus placuit nihil aliud Posteris credendum decernere, nisi quod sacra sibi consentiens SS. Patrum tenuisset auctoritas*. Concilium Octavum generale a sic loquitur: *ut rectam, regiamque Divinae justitiae*

tiae viam sine erroris offensa teneamus, sanctorum Patrum decreta, velut inextinctæ quædam, semperque lucentes faces, sequenda sunt. Sed neque Tridentinum ab hisce dissentit. Quare Joannes Clericus, aliique id genus Critici, dum tantam Patrum contemtionem præ se ferunt, non cum antiquis Concilijs, non cum orthodoxa Ecclesia, sed cum Luthero, cum Calvino, aliisque impijs Patrum contemtoribus malunt sentire.

Interferuit Lombardus, non novam Criticorum hodiernorum hanc curam esse, sed jam olim Gelasium Pontificem complura opera accuratissimæ censuræ subjecisse *a*, & quæ aut falsa, aut supposita, aut dubia, aut vitiata deprehendit, inter apocrypha rejecisse. Neque enim tam rudis, ait, aut cæca unquam fuit Ecclesia, ut omnia promiscuè probaret, verumne, an falsum seligeret, parùm sollicita. Quòd verò sedecim Secula autoritatis optimè fundatæ, ritèque possessæ jus præscriptionis non fundent, quo se se Patres adversum temerarias Critico-

H

rum

(a) *Grat. I. part. Decreti dist. 15. c. 3.*

rum censuras tueantur, id enim verò indignum censeo.

DE MIRACULIS ANTIQUÆ

ECCLESIAE.

Super miraculis porro, addit Milona, dicam Ecclesiae impingitis invidia plenam. Fidenter scribit Bailletus *a*, primis Ecclesiae Seculis homines vel maximè Religiosos censuisse, obligari se se ad pias quasdam pro gloria DEI imposturas designandas. Quòd si autem Scriptores priorum Seculorum id attentârunt; quid prohibet, quò minùs in suspicionem simul trahantur posteriores? Quis tam palmarem calumniam monumentis profanis Græciæ, Romæque antiquæ pateretur impingi? quæ nempe Critici vestri tam impensè adorant.

Quibus verò testibus fidem primorum Ecclesiae Scriptorum ij infirmant? Van-Daleus *b* Cedrenum, Suidam, & Nicephorun adducit: hi nempe testantur, primos Christianos nimium credulos facile imposturis patuisse. Itâne Scriptores Græculi, iique fidei ad-

(a) *Discours sur la vie des saints*, (b) *De Oraculis Ethnic. diss. I.*

admodum dubiæ, sed nec antiqui admodum, idonei sunt, qui venerandæ, eique primæ antiquitati, sanctæ Apostolorum soboli, turpissimam hanc notam affricarent? Nihil in antiquitatem Bailletus humanior est, qui aut ad infirmos terrendos, aut ad animandos impios ingentem texit catalogum earum imposturarum, quæ Historicis fere hodierni Legendas suas, quas vocant, repleverint. Quasi verò antiquitas exinde invidiam, vitiumque patiatur. Neque enim id ipsi catholici diffitentur, nonnullas id genus Legendas à devotis fabulis non prorsum esse alienas. Et Melchior Canus de *Legenda aurea* grave hoc iudicium tulit a: *eam homo scripsit ferrei oris, plumbei cordis, animi certè parùm sinceri, & prudentis.* Quid tum porro? num ideo & fides antiquorum Actorum Martyrum vacillat?

Indolendum profectò est sorti venerandæ antiquitatis, cujus hodierni Critici tam iniqui sunt iudices. Quantumvis enim prima illa florentis Ecclesiæ ætate Patres multò ampliùs

H 2

de

(a) L. II. Loc. Theol. c. 6.

de bona vita , mortéque , quàm de
prolixis scriptiõibus fuerint solliciti;
sed & magna scriptorum eorum pars
disparuerit , quorum nonnulla hodie
deteguntur , ut adeò ex reliquijs hisce
de Veterum monumentis idem fere
judicium sit ferendum , quod de anti-
quis Mausolæis ex ipsis ruderibus : ubi
tamen opus quoddam comparet , Cri-
ticorum iudicio suppositũ , universa il-
lico damnatur antiquitas , quæ verum
à falso , sincerum à spurio nescierit
discernere. Ast æquiores nos simus
erga sanctam antiquitatem , ac fatea-
mur , raros fuisse , eòsque fere notos
hodie , qui ex antiquis fabellas tradi-
derint. Et , si lubet , id quoque ceda-
mus , plures ex hodiernis inventos , qui
pia licèt intentione magis Lectorum
admirationem , gestorũque insolentiam ,
quàm veritatem sectati sint. Ne-
que enim sunt , fortiter id assero , S.
Athanasius , S. Hieronymus , prodi-
giorum complurium testes , cum Surio ,
Metaphraste , & Joanne de Voragine
comparandi. Atque hæc dicta sunt
super altera , quam attulistis , Criticæ
Regula. Modò , si lubet , tertiam pro-
ducite.

VALOR

VALOR ARGUMENTI

NEGATIVI.

NON desunt, ait Celricus, quæ huic Patrum apologiæ opponerem: ut tamen suo quisque sensu abundet, tertiam Criticæ Regulam hanc fere statuo: disquirendum est, an Scriptores seu coævi, seu recentiores, qui ex instituto illa de re, quam Author tuus adstruit, agere deberent, eandem tamen dissimulent; ut ex silentio illo justum, meritóque authoris conveniens judicium queat formari. Lustrate, si lubet, in confirmationem Regulæ hujus dissertationem Joannis Launoij, in qua probat eruditissimus Author, *negativum argumentum in questionibus ex factó usu & traditione pendentibus multum habere roboris.*

Silentium hoc Authorum, reponit Milona, pace id tua dixero, ceu æquivocatio potiùs juvenilis, quàm ratio convincens frequenter habendum est. Quot enim exceptionibus argumentum hoc *negativum authoritatis* subjectum est! Quare Launoium, quem affers, meritò quod ad nonnulla refellit Thiersius in tractatu suo su-

per authoritate argumenti negativi, & P. Mabillon perquam sapienter notavit, *a permagni rem esse momenti, ut non nisi cautissima circumspeditione argumento pure negativo utamur quando nihil adeò pronum est, quàm ex immoderata suimet fiducia sibi imponere, dum obvius quisque sibi blanditur, omnia se legisse, omnia observasse.*

Argumentum itaque negativum in manu Criticorum est velut gladius anceps in manu furiosi. Qua quidem in re funesta exempla non desunt. Ita Dupinus ex hoc Authorum silentio S. Hieronymo præfractè in faciem resistit; & quàm gravi ex causa! testatur Hieronymus, *b* librum Judith à Synodo Nicæna in numerum canonicorum fuisse relatum. Reclamat Dupinus, quoniam nec Symbolum Nicænum, nec acta Concilij, sed nec ulli Scriptores coævi ullam de eo fecere mentionem. Quasi verò Hieronymus, tanti meriti, ac sanctimonix Scriptor, qui factum hoc graviter asleverat, tempo-
ri

(a) *Des études Monast. chap. 13.*
(b) *Præfat. in lib. Judith.*

ri suo adeò propinquum, vel se solo non omnimodam fidem mereatur.

Ita Dallæus ex isthoc nonnullorū Patrum silentio Epistolas S. Ignatii Martyris respuit. Hæ quidem post editiones Usserij, ac Vossij, magni nominis Criticorum, pro certò legitimis ab omnibus eruditis, qui quidem præjudiciis non laborarent, semper sunt habitæ; relucet in Epistolis hisce spiritus verè Apostolicus, unctiòque Divina. Collegerat eas ipse S. Polycarpus, *a* ac Christianis Philippensibus tradiderat; sed & S. Irenæus atque Origenes easdem commendant, citantque; Eusebius, *b* ac S. *c* Hieronymus easdem ceu genuinas recensent.

Quid autem Dallæus opponit testimoniis adeò illustribus? Ecce Achillem ejusdem; silentium nimirum S. Justinii, ac Clementis Alexandrini. Nihil moratur ille testimonium Patrum cæterorum; unum duorum ex Patribus silentium evidens est Dallæo adversus Epistolas hæcæ argumentum. Prò! vanissimam Criticam; Criticum

H 4

verò

(*a*) *Epist. ad Philip.* (*b*) *Lib. 3. Hist.*
c. 36. (*c*) *De Viris Illustr. c. 16.*

verò multò vaniorem ! Sed nempe S. Ignatius in Epistolis hîsce nimium apertè Episcopos supra Sacerdotes attollit: hæ Dallæo sunt causæ irarum; cùm Angli, quos vocant, Presbyteriani distinctionem hanc duplicis Ordinis hierarchiæ Ecclesiasticæ non nisi ad seculum tertium referant. Sunt igitur suppositæ S. Ignatij Epistolæ, idque ob unius alteriusve Patris silentium; quidquid contrà testentur plerique cæteri. Ita Dallæus imperat.

Excitaverat Celricum jocus amarior : ergo Pudinus litem præversurus, video, inquit, per Criticam nostram Milonæ Theologiam Novam nos non persuasuros. Audienda est tamen & ultima Criticæ Regula, eaque præcipua; metiendum scilicet libri cujusque meritum esse ex certissimo ductu sani judicij, aut etiam fidei: ac ubi factorum conditio atque obscuritas hanc applicationem non patitur, *summa regula*, ait Dupinus, *a judicium æquitatis atque prudentiæ est, ad quod utrinque rationes, ac conjecturæ trutinantur.*

Quid

(a) Pref. du premier Tome de la Bibliothèque Eccl.

Quid habes, Milona, adversum hanc Regulam? Regulam hanc ipsiusmet esse prudentiæ dixeris.

Quò Regula hæc certior est, reponit Milona, eò minùs est utilis. De sano judicio nemo ullus est, qui sibi non blandiatur; & prout ille luserit, nihil in orbe tam strictè ad leges justitiæ distributiæ divisum est, quàm judicium sanum; cùm quisque existimet, eò se abunde instructum. Atque hæc ipsa erronea opinio in iis, qui illo carent, ejusdem defectum compensat. Autoritate autem sani judicii Critica sæpissime abutitur, ut speciem quamdam tyrannidis in opiniones exerceat; & ubi quis systema, uti soletis, super ruinis antiquitatis sibi formaverit, tum quidquid eidem adversum videbitur, per familiarem sibi regulam judicii sani damnabit. *Nam intellectus Critici, ait Illustrissimus Bossuet a, hominem reddit expeditum, facitque, ut proprium sensum, easque conjecturas, quas ab judicio sano dictari existimat, omni Traditioni, omni auctoritati præponat.*

H s

Quot

(a) *Dissert. sur Grotius. pag. 18.*

Quot autem sunt Critici, qui specioso hoc nomine judicij sani abominandas introduxere impietates? Eo solo armati Sociniani mysteria fidei omnia, omnem Traditionem rejicere ausi sunt. Et profectò quid procreabit demum ratio humana, sibi soli relicta circa mysteria fidei, nisi errorem? Invenit illa circa Veterum scripta, actaque inexhaustum quemdam fundum dubiorum. Quomodo verò in prærupta non incidat per atram frequenter noctem incedens in regionibus veluti perditis duce destituta? conatur ea quidem gradum non nisi tutum fingere; suspendit judicium, dum rationes utrinque libraverit; ast ubi ita hæret suspensa, ad speciem demum quamdam Pyrrhonismi ea delabitur. Quare dum ad notam levitatis vitandam universa habet suspecta; dum ob libros quosdam apocryphos de omnibus incipit dubitare; dum ob miracula quædam supposita nulli porrò adhibet fidem, per infaustræ hujus Criticæ studium impietati demum Socinianæ dat dexteram.

Non

Non itaque video, concludit demum Milona, quid vestra ars Critica Theologiæ Patrum admodum commodet. Imò cum ars ista omnia tuta commoveat, nihil non reddat suspectum, idem demum erit Theologiam Patrum, Veterumque Traditionem ad Criticæ examen vocare, ac funditus illam subruere. Et subruisset profectò, nisi id privilegium foret fidei nostræ, à Servatore nostro promissum, ut ea monumenta, quæ ad depositum fidei, ac Traditionis servandum planè necessaria sunt, Providentia Divina, in bonum semper Ecclesiæ suæ intenta, illibata servaret.

Atque hæc quidem super Nova Patrum Theologia sunt disputata, omnesque uno consensu fini imminebant. Lombardo Theologia hæc Patrum tota erat nova. Lesquenus, utut Celrico fere consentiens, censuit tamen adhuc dissimulatione utendum. Pudino sat fuit mentem suam super Theologia Nova liberè exponere. Celricus atque Milona, si minùs alijs, sibimet saltem fecêre satis,

COLLEGIUM TERTIUM.

THEOLOGIA PATRUM SACRA.

INNOTUERAT Theologis , in tertio Collegio super sacra Authoritate Patrum Tractandum, quantam ijs nempe Theologi orthodoxi tribuerent, quantam efficaciam haberet in Theologia Methodica argumentum à Patrum testimonio deductum. Indignatus Celricus dissertationis argumentum nauseam stomachi causatus est: ejusdem verò loco Bennazius fortè comparuit, *Locis Theologicis* Melchioris Cani instructus, vir jam grandævus, ætatisque præjudicio gravis, de orthodoxa item religione præclarè meritus; imò & doctus, at opinionum olim haustarum religiosus cultor, dignitatis suæ esse censebat de præconceptis ideis non facilè ulli decedere.

Lombardus, in priore Collegio minimè verborosus, familiarem hîc sibi characterem Magistri arrogavit, atque ita docere exorsus est. Theologia, in Patrum monumentis contenta, non est

est postremum Theologiæ Methodicæ, quam Petrus Lombardus invenit, præsidium. Habet nimirum Theologia Methodica, seu Scholastica locos, quos vocant, Theologicos, seu sedes, atque principia argumentorum, quæ septenario fere numero comprehenduntur. Primus locus est sacra Pagina, seu Verbum DEI scriptum. Alter Traditiones Apostolicæ, seu Verbum DEI non scriptum. Tertius definitiones summorum Pontificum, docentium è Cathedra. Quartus definitiones Conciliorum Oecumenicorum. Quintus, de quo solo nobis hîc sermo est, Veterum Ecclesiæ Patrum autoritas. Sextus est autoritas Historiæ humanæ. Septimus demum locus est veritas naturaliter cognita; quamquàm postremum hunc locum, seu rationem humanam serviliter duntaxat, & velut instrumentum adhibeat Theologia, secundùm illud Apostoli: *captivantes intellectum in obsequium fidei.*

Sacra itaque autoritas Patrum à duplici fere extremo vindicanda est. Imprimis enim donum infallibilitatis
nulli

nulli omnino Patrum competere, est exploratum. Ita S. Augustinus nos docet, *solis iis Scripturarum libris*, inquit, *a*, *qui jam Canonici appellantur*, didici hunc honorem, timorémque deferre, ut nullum eorum *Auctorem* scribendo aliquid errasse firmissimè credam. Unde & Pontificum Romanorum authoritas super omnes Doctores, Patrèsque eximia est, confirmata subinde à DEO per infaustum eorum exitum, qui Patrum sententias responsis Pontificum præferre sunt ausi; id quod Polycrates & *b* Cyprianus experti fuère, utrique Episcopi primarij, optimis moribus utrique, utrique sapientissimi, sed ille schismaticus semper, hic aliquando fortasse, quòd Pontificium decretum, ille Victoris pascha cum Hebræis celebrari prohibentis, iste Stephani, vetantis baptizatos ab hæreticis denuo baptizari, minoris fecerint, quàm textus malè intellectos præcedentium Patrum.

Quare nemo facilè ad lectitandos
Veteres

(a) *Epist. 19. ad Hieron.* (b) *Euseb. l. 5.
Hist. Eccl. c. 23.*

Veteres Patres applicet animum, nisi ijs regulis, quæ in Collegio primo allatæ sunt, fuerit instructus, sed & præceptis Theologicis non obiter tinctus; neque enim quæcunque ibi legerit, ea citra selectum probanda sunt omnia: nec quemquam hoc errore duci oportet, ut, si quid Ambrosius, aut Hieronymus mori, doctrinæque temporis hujus adversum egerint, scripserintve, illico arbitretur sibi licere; namque & illi, si ad nostram hanc ætatem redirent, quædam profectò aliter & agerent, & loquerentur. Interea Veterum scripta ex quadam erga ipsos reverentia non emendantur, quamvis ambigua multa, imò & falsa contineant. Ita Commentarij B. Hieronymi in Epistolas Pauli continent sententias manifestè Pelagianas: liber D. Ambrosij ad Virginem lapsam errorem Novatianum complectitur: liber *Questionum* D. Augustini in *Vetus & Novum Testamentum* continet multa, quæ fidei adversantur.

Huic Lombardi doctrinæ Milona
hæc

hæc interseruit. C. Bellarminus a, inquit, negat primum opus esse Hieronymi, secundum Ambrosij, tertium verò nos ipsi, in Collegio secundo, Hilario Luciferiano tribuimus. Cæterum meritò assurgitur dicto illi Doctoris Angelici: *si aliqua in dictis antiquorum Patrum inveniuntur, quæ cum tanta cautela non dicantur, quanta à modernis servatur. Non sunt contemnenda, & abjicienda, sed nec ea etiam extendere oportet, sed exponere reverenter.*

Hoc ipsum, pergit Lombardus, alterum extremum est, quod circa Veterum auctoritatem vitare oportet: nævi eorum, ac hallucinationes non protervo oculo sunt inspectandæ, sed quoad licet, tegendæ sunt. Arbitremur autem distinctiùs, quàm firmum Theologo argumentũ præbeat Theologia & auctoritas Patrum. Qua in re
 REGULÆ SUPER AUTHORITY-
 TE PATRUM.

ASSERENDUM primò: Auctoritas unius, aut etiam aliquorum Patrum argumentum quidem subministrat

(a) De Script. Eccle.

nistrat magni ponderis , dignúmque
veneratione , verumtamen non nisi
probabile , quod quidem despicere,
& pro nihilo habere impudentis sit, id
verò habere pro certo omnino im-
prudens. Ex una enim parte S. Pater
Ecclesiæ est nomen Electorum, & O-
ptimatum in sacra doctrina , cui per
se meritò assurgitur; ex altera verò par-
te nemo , quantumvis eruditus & san-
ctus, non interdum hallucinatur , non
alicubi cæcutit, non quandoque dor-
mitat. Sanctus is fuit, qui in Christi
Corpore & sensum poenæ, & dolorem
fuisse negavit. Sanctus fuit, qui viro, ob
adulterij culpam uxorem suam repu-
dianti, alterum matrimonium conces-
sit. Sanctus fuit , qui animis piorum
usque ad judicij diem veram felicitatem
ademit. Sanctus fuit , qui ani-
mam Adæ ante corpus extitisse opi-
natus est. Imò plures simul Patres eun-
dem errorem tradidère. Plures, ut su-
prà docuimus , cum S. Justino post
Papiam censuerunt , novum Christi
regnum cum Electis suis mille annis in
terra duraturum. Plures cum S. Poly-

carpo Hebræorum more lunâ decimâ quarta Pascha celebrabant, Aniceto, atque Victore summis Pontificibus se se opponentibus. Plures Africæ Patres cum S. Cypriano baptismum ab hæretico collatum reprobabant; quem errorem proscripsit S. Stephanus Papa, ac tandem anno 314. Concilium Arlatense damnavit. Plures demum cum D. Augustino asseruerunt, Angelos esse corporeos. Legentur itaque Veteres Patres cum reverentia quidē, sed ut homines, cum delectu atque iudicio. VETERUM SENSUS SUPER CON-

CEPTIONE DEIPARÆ.

BENNAZIUS ex suo Melchiore Cano asserendum censuit secundò, omnium etiam Sanctorum auctoritatem in eo genere quæstionum, quæ dogmata fidei non sint, neque ex illis deriventur, fidem quidem probabilem facere, certam tamen non facere. In fundamentum suæ assertionis solennem illam quæstionem adduxit, an Beatissima Virgo à peccato originario semper immunis extiterit. In utramque enim partem ita discurret

Canus:

dum, si quando universis repugnaverit.

Nec verò dici potest, per traditionem Apostolorum dogma illud de immaculato Conceptu Deiparæ in Ecclesiam descendisse; cum hujusmodi traditiones non per alios, quàm per Episcopos illos antiquos, sanctosque Authores Apostolis succedentes ad nos usque pervenerint. Constat autem, priscos illos scriptores à Majoribus id non accepisse: traderent enim dogma hoc bona fide & ipsi posteris suis. Non igitur ad fidem illud attingere potest, quod neque in sacris Literis, aut Apostolorum traditionibus invenitur, neque ex eis certa ratione confici valet. Non igitur perpetua lege ex Patrum etiam omnium consensu certum argumentum potest formari.

Non dissimulavit Milona suum erga mysterium hoc ardentem affectum. Quemadmodum, inquit, aliàs pro more suo omnino candidè, ita & hîc ex veritatis impulsu cordatè scribit doctissimus Canus. Nihil, eo teste, adver-

adversum immaculatam Divinæ Matris Conceptionem ex sacra Pagina confici potest : plurimum verò in ejus favorem ; si quemadmodum animus , ita & otium foret id demonstrandi. Quòd verò omnes veteres Patres piæ huic sententiæ dicat esse oppositos , nihilque ex Traditione Apostolica pro ea confici , id enimvero , pace dixero tanti Viri , à vero quàm alienissimum est. Contendo equidem, immaculatum Virginis Conceptum ex Traditione Apostolica omnino deduci. Ita Flavius Dexter , qui ad finem seculi quarti floruit , in libro , cui titulus : *Perpetua Historia* ; cujus etiam D. Hieronymus de *Scriptoribus Ecclesiasticis* ad annum 304. meminit, n. 9. sic habet : *Iacobi prædicatione celebratur in Hispania festum Immaculatæ & illibatæ Conceptionis DEI Genitricis Mariæ.* Ita Marcus Maximus Archi-Præsul Cæsaraugustanus, qui obiit anno 643. floruitque sub Heraclio Imperatore, in hymno de *Apparitione B. Virginis* , Jacobo Apostolo facta, sic canit : *Ostendit se illis hilarem , suoque Natalitio Conceptionis aureæ templo*

manent encomia. Jacobus Hispanos docet, & prædicat, præ cæteris ab omni labe liberam; hunc celebrandum jugiter populis Iberis diem, qui durat usque hodie. Similia habent Julianus Toletanus in vita Bernardi Archiepiscopi Toletani, Luitprandus & alij, quos refert eruditissimus Sfondratus. a

Verùm Apostolicæ hujus traditionis clarum exhibet testimonium D. Andreas Apostolus, prout in vita referunt Presbyteri Achaia, scripta año 50. à morte Christi; quam tanquam legitimum agnoscunt antiquitatis monumentum S. Bernardus *b*, & Bellarminus citato suprà tractatu de *Scriptoribus Ecclesiasticis*. In hac ergo formalia hæc D. Andreae verba est legere: *sicut primus Adam formatus est ex terra, antequam esset maledicta, ita secundus Adam formatus est ex terra nunquam maledicta. Id ipsum denique tenet Ecclesia Græca, prout videre licet in Rituali sancti Sabæ, qui circa annum quingentesimum vixerat. Fundata est igitur, ut alia præteream,*

(a) *In Innocentia Vind. §. 3. n. 4. (b) Serm. I. de S. Andrea.*

teream, in Traditione Apostolica pia de immaculata Conceptione sententia.

Sed neque illud Melchiori Cano concedimus, Veteres omnes Deiparæ labem originariam imponere. Quam in rem, alijs missis, unum Augustinum adduco, Expende, obsecro, an mentem S. Doctoris verè assequamur. S. Augustinus itaque, prout ponderat sapientissimus Pallavicinus *a*, cum defuderet in oppugnanda Pelagianorum hæresi, homines à peccato originali, multosq; etiam à noxis liberè contractis eximentium, eosque in statu quodam incontaminatæ perfectionis collocantium, diceretque, omnes quidem utrique peccatorum generi subjacere; tametsi disputationis æstu ferveret, hac tamen limitatione sibi temperavit c. 36. de Nat. & Grat. *excepta Virgine Maria*, de qua propter honorem Domini nullam prorsus, cum de peccatis agitur, volumus habere questionem: inde enim scimus, quòd ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum; quia concipere, ac parere meruit eum, quem constat nullum habuisse

I 4

habuisse

(a) In Hist. Conc. Trident. l. 7. c. 7. n. 9.

habuisse peccatum. Quæ verba intelligenda etiam esse de peccato originali, quod est deterius, quàm ullum veniale, videtur indubium, tum ex eorum generalitate, *cùm de peccatis agitur*; id est, de his omnibus, quæ propriè habent rationem peccati, prout habet etiam originale; *nullam prorsus quæstionem* omni ex parte; tum quia per eundem Augustinum a hæc inter se planè connexa sunt, non peccâsse in ætate adulta, & non contraxisse peccatum originale; id quod ex illo S. Doctoris pronuntiato fit planum, dum de Christo agens sic loquitur: *profectò peccatum etiam major fecisset, si parvulus habuisset.*

Agnoscit ergo S. Augustinus, Beatissimam Virginem ab labe originali eximiam esse; agnoscunt & cæteri Patres, aut certè non agnoscunt oppositum: id quod brevi hac animadversione ita ostendo. Sancti enim Patres, ac nominatim S. Bernardus, dum Conceptionem Matris Divinæ videntur maculæ subicere, Conceptionem sumunt non pro infusione animæ rationalis.

(a) L. 5. Contra Julianum c. 19.

tionalis in corpus jam formatum, prout hodie sumimus, pro Conceptione nimirum formali, seu personæ; sed sumunt pro primo formamento foetus postea animandi, pro Conceptione nimirum materiali, seu carnis, quæ est Conceptio inchoata. Cujus quidem acceptionis frequens in Scripturis est usus, uti *Genesis* 16. & *2. Regum* 11. Ita: in sensu hoc posteriore, non verò in priore Conceptionem sumpsit S. Bernardus, sumpsere cæteri Patres, ac post eos antiqui Theologi, S. Bonaventura, Albertus M. Alexander Alensis. Quærunt nimirum isti cum D. Bernardo: *quomodo peccatum non fuit, ubi libido non defuit?* Non igitur cum hodiernis Scholasticis intellexere animationem Virginis, seu ipsam infusionem animæ rationalis in corpus; sed formationem foetus duntaxat ante animationem. Quam distinctionem utinam perpendisset Canus! utinam hodie sectatores ejus perpenderent! Quare non est, quod ex prætenso isthoc omnium Veterum adversus immaculatum Divinæ Matris Conceptum consensu

sensu nos cogat asserere, ex auctoritate omnium omnino Patrum, in idem conspirantium, argumentum non nisi probabile posse deduci.

Lombardus, qui & ipse adversam olim opinionem tenuisse est visus, atque illum, quem suprà attullimus, Augustini textum de peccato duntaxat actuali, non verò originali exponit, non aliter tamen, ac Patres ad mentem Milonæ intelligi voluit. Neque Petrus Lombardus, ait, quantumvis scribat, *a dici posse, & credi oportere, juxta Sanctorum attestaciones, carnem Virginis peccato fuisse obnoxiam, immaculatæ Deiparæ Conceptioni, hodierno in sensu acceptæ, quidquam voluit derogatum; neque enim carnem sumpsit jam animatam, sed primum duntaxat formamentum foetus postea animandi, Conceptionem nimirum ipsius carnis; secus enim pessimè dixisset, credi oportere; neque enim unquam articulus fidei fuit, Matrem Divinam cum labe fuisse conceptam. Ommissa itaque Bennazij assertione:*

Asse-

(a) Lib. 3. dist. 3.

Afferendum censuit secundo ; quando unanimis omnium , aut fere omnium Ecclesiæ Patrum consensus in unam sententiam , cum uniuscujusque eorum propriam , incumbit in materia Religionis , ac morum, temerarium quidem , non tamen erroneum , multoque minus hæreticum est illi refragari. Homines nimirum sunt illi ; atque adeo possibile est absolute, tum ut fallantur ipsi , tum ut fallere alios velint. At sunt homines tales , tantique , ut utrumque respectu omnium , aut fere omnium moraliter non sit possibile. Porro inter heroes istos , fulcræque Ecclesiæ præcipue eminet Magnus Dionysius Areopagita , cujus capacissimam naturaliter mentem luce Divina ad summum explevit familiaritas illa , qua cum Apostolis , ac Apostolicis Viris , præcipue verò cum Apostolo Paulo , est usus. Quare tanti ab omnibus semper est habitus Dionysius , ut aperte eidem resistere nemo ullus præsumat.

Mi Lombarde, inserit Milona;
Sancti hujus, quem adeo prædicas, o-
pera

ra ab examine Criticorum hodie non sunt eximia. Rejicit ea, ceu supposita, Dallæus cum alijs heterodoxis, quoniam eos Ecclesiæ ritus, quos hi odere, Dionysius nimium clarè præscripsit. Sed parùm id foret, nisi Catholicorum quoque nonnulli opera ejusdem fere insuper haberent, quos inter est P. Morinus Presbyter Oratorij Berulliani; suspecta nimirum sunt huic Authori Dionysij opera, eam unam ob rationem, quòd primis Ecclesiæ seculis nulla eorundem sit mentio ingesta. Quasi verò ea diutiùs, id quod pluribus accidit, latitare nequiverint. Dubium enimvero, atque fallibile, uti aliàs, ita & hic est argumentum negativum adversus tam celebres libros, qui à S. Gregorio Papa *a*; à S. Martino Papa & Martyre in Synodo Romana, à Nicolao *b* I. à Synodo VI. generali *act.* 4. aliisque ceu genuini fuere approbati.

Lombardus telam prosecutus asserendum censuit tertio. Quando
com-

(*a*) *Hom.* 34. *in Evangelia.* (*b*) *In Epist. ad Michaëlem Imp.*

Communis consensus Patrum suffragatur determinato sensui loci cujusdam Scripturæ, is sensus de fide est, proindeque sufficit ad argumentum demonstrationis Theologicæ; vel quia id manifestum est iudicium Traditionis Apostolicæ, seu expositionis ab Apostolis edoctæ, indeque continua magisterij serie ad posteros derivatæ, vel certè, quia Ecclesia ita sentire videtur, atque definjit. Id quod elucet è Synodo Trullana can. 29. tum è Tridentina sessione 4. ubi sic legere est: *decernit, ut nemo suæ prudentiæ innixus in rebus fidei & morum ad ædificationem doctrinæ Christianæ pertinentium sacram Scripturam ad suos sensus contorquens contra unanimem consensum Patrum interpretari audeat. &c.*

Assertionem hanc tuam, ait Ben-
naz, perquam operosè ac efficaciter
probat Melchior Canus *a*, ubi vir a-
mantissimus veritatis graviter in Ca-
jetanum invehitur, quem ait *summis*
ædificatoribus Ecclesiæ parem esse potuisse, nisi
quibusdam erroribus doctrinam suam, quasi
cujus-

(a) *Loc. Theol. de Sanct. Auct. p. 223.*

cujusdam lepræ admixtione, fœdâisset, & vel curiositatis libidine affectus, vel certè ingenij dexteritate confusus, Litteras demum sacras suo arbitrato exposuisset. Maluit nimirum Cajetanus è corruptis Hebræorum lacunis, quàm è limpidis Patrum fontibus genuinum sacrae Paginæ sensum haurire, qui in Præfatione in quinque libros Moïsis sic scribit: *nullus itaque detestetur novum S. Scripturæ sensum ex hoc, quòd dissonat priscis Doctõribus; scrutetur perspicaciùs textum, ac contextum Scripturæ, & si quadrare invenerit, laudet DEUM, qui non alligavit expositionem Scripturarum sacrarum priscorum Doctõrum sensibus.*

Mallem utique, ait Milona, ut Cajetano vox ista liberior nunquam excidisset; judicemus interea, Cajetanum errore potius, quàm pervicacia lapsum. De reliquo lingua hæc fere hæresiarcharum est, Calvini, Zvvinglij, Socini, Lutheri, qui ad Angliæ regem de expositione sacrarum Litterarum sic scribit: *a habemus itaque absque omni controversia, jus de doctrinis cognoscendi, & judican-*

(a) T. 2. Oper. Edit. Latin. Jenn.

judicandi, seu probandi esse penes nos, non penes Concilia, Pontifices, Patres, Doctores.

At omissis profanis asserendum Milona statuit quartò: dum Patres, nulli testimonio Scripturæ innixi, in sententiam quamdam conspirant, ceu quæ ad religionem pertineat, & dogmata fidei; constituunt quidem illam proximè ab Ecclesia definibilem, supremam tamen certitudinem fidei nondum inducunt, donec approbatio, definitioque Ecclesiæ accesserit. Pars prior hujus assertionis, ut alia dissimulemus, patet ex *Clementina unica de Summa Trinitate* §. 1. ubi Clemens V. sic factur: *nos ad sanctorum Patrum & Doctorum communem sententiam Apostolicæ considerationis aciem convertentes, sacro approbante Concilio, declaramus &c.*

Alteram partem ex Cano fortiùs pronuntiavit Bennaz: Cano teste, ait, *Sancti simul omnes in fidei dogmate errare non possunt*: atque adeò è concordi hujusmodi Patrum consensu articulus fidei videtur formari.

At opposuit Milona: demus, auctoritas consentientium Ecclesiæ Patrum

trum inter purè humanas sit maxima ; est nihilominus purè humana , ideoque , in se spectata , errori obnoxia : atque hoc insinuare est visus D. Augustinus , qui producto omnium , quos quidem legisset , Doctorum Ecclesiasticorum consensu , ita advertit : *a, hæc non ideo commemoravi , quòd disputatorum quorumlibet sententiis , tanquam canonica auctoritate nitamur , sed ut appareat &c.*

Sed neque ad Traditionem Apostolicam consensus hic Patrum referri potest , veluti suprà de expositione Scripturæ rectè docuerat Lombardus ; id enim discrimen , ubi de Patrum consensu differitur , necessario statuendum est , an ceu Scripturarum Interpretes , an verò Traditionis non scriptæ depositarij ij spectentur. Quoad interpretationem namque Scripturæ Patres , Doctoresque Ecclesiastici soli Traditionis Apostolicæ depositarij sunt ; quoniam ad plebem , seu minores fideles interpretatio Scripturarum nil pertinet. At cæterorum documentorum , quæ non scriptò , sed
ab

(a) *De peccat. mer. & remis. c. 7.*

ab Apostolis vivæ vocis oraculò tradita fuère, omnes promiscuè fideles custodes sunt ac depositarij; tametsi eorum quoque custodia, ac propagatio ad Pastores præcipuè, Doctoresque pertineat.

Utut verbis, re ipsa tamen nihil differre videmini, ait Lombardus. Hoc ipso enim, quòd omnium Patrum consensus, quo in sententiam quamdam, ceu fidei dogma, conspiciant, eandem constituat proximè ab Ecclesia definibilem, errare simul omnes non posse videntur, quidquid sit demum, num ille consensus certitudine fidei sit certus.

Cæterùm maximi esse æstimandum consensum hunc Patrum circa ipsam quoque Traditionem, vel ex eo patet, quòd, cùm quædam ad fidem pertineant, quæ plebi planè ignota sunt, si Sancti omnes in rerum hujusmodi fide decepti fuissent, profectò ipsa simul Ecclesia fuisset decepta.

Quapropter Ecclesia in decidendis fidei dogmatis semper ex Veterum consensu pependit. Ita in Ephesino

Concilio, cùm de sanciendo fidei regulis adversus Nestorium disceptaretur, illud imperatum fuit, ut sanctorum Patrum sententiæ in medium proferrentur, quo facto Nestorius, tanquam Catholicæ vetustati contrarius, damnatus; Cyrillus verò, tanquam sacrosanctæ antiquitati consentaneus, probatus fuit. Ex eodem Patrum consensu Hieronymus Helvidij dogma revicit: Basilius ad Amphilochem Spiritus Sancti Divinitatem asseruit: Augustinus Donatistas, & Pelagianos repressit. Eadem ex regula Leo Papa, apud Leonem Imperatorem, Eutychem, ejusque Sectatores confudit, adstruxitque, à sanctis Doctoribus consentientibus nullos nisi impios, atque hæreticos discrepare. Ex eodem demum Patrum consensu Agatho Papa Ecclesiasticum dogma de duplici Christi voluntate, & operatione firmavit, consentientibus nempe sanctorum Scriptorum testimonijs.

Nihil porrò super hoc argumento differendum supererat: cùm Milona in gratiam Dupini exponendum adhuc

huc existimavit, non tum solum Patres in unum consentire censendos esse, cum omnes, singulique, nullo dempto, expresse in sententiam quamdam conspirant, id enim incertum, an unquam habeatur; sed consensum Patrum in eo consistere, quod plures eorum de dogmate quopiam testentur, ceu recepto ab Ecclesia, quodque alij in dubium non vocent. Dupinus autem id plane ignorare est visus, nisi admodum subdole scripserit famosus Criticus, & hodie, nescio, cujus reformationis Ecclesiae infaustus faber. Is in *Bibliotheca Ecclesiastica* a de peccato originis sic habet: *Patres (primorum trium seculorum) non videntur omnes ejusdem fuisse sententiae, infantes subiectos peccato nasci, dignosque damnatione; hic tamen erat sensus Ecclesiae, quemadmodum ex S. Cypriano elucet. Qualis haec oppositio est Patres inter, negantes labem originis, ac Ecclesiam, eam affirmantem? An solum Cyprianum non latuit haec veritas? an Traditio de peccato originali aut ignorata fuit, aut im-*

K 2

mutata

(a) T. I. pag. 689.

mutata à Patribus, qui Cyprianum præ-
cesserant ? at verò primitiva Traditio
hæc priorum seculorum, Patribus
posterioribus atque ipsi Ecclesiæ ad as-
serendum illud peccatum norma ac
regula fuit. Ita enim Augustinus id fi-
dei dogma ex consensu Patrum Eccle-
siæ tum Orientalis, tum Occidentalis
præcipuè firmat. Unde porrò dedicit
Criticus hic, Patres eo in puncto in
diversa abjisse ? An ergo negligenda
sunt expressa testimonia S. Justinii,
S. Irenæi, Tertulliani, atque Origenis,
qui unanimi consensu ante S. Cypria-
num dogmati huic suffragari viden-
tur ? nimirum, ut sequior suspicio ab-
sit interea, ignoravit Dupinus, ex eo
etiam Patrum consensum constitui,
ubi plures atque præcipui eorum in
rem quampiam ita consentiunt, ut ij,
qui secus sentirent, singularis cujus-
dam opinionis, ac factionis arcesse-
rentur.

Amariùs sensit Pudinus isthanc
de Dupino suo censuram ; quare vi-
cem redditurus ad Collegium quar-
tum socios invitat. Attulimus modò,
ait,

ait, quæ ad authoritatem Patrum stabilendam faciebant; firmiora hæc fient, si ea quoque, quæ assertionibus nostris opponi in speciem possint, amoliri studuerimus. Condiximus hanc Collegijs nostris libertatem; salvam eam servemus. Nec deerit Celricus, nec deerit Celrico, quod libere opponat. Condicendum erat. Id solum adjecit Lombardus: Uti quidem video; hodie Theologiam Patrum Sacram reverenter tractavimus; in sequenti verò Collegio eadem in profanam transibit.

COLLEGIUM QUARTUM.

THEOLOGIA PATRUM PROFANA.

CELRICUS , adversus authoritatem Patrum egregiè munitus, id in ingressu Collegij velut principium posuit , eos , qui super Patrum authoritate , ejusdémque in Scholis valore essent disputaturi , præjudicia timidæ reverentiæ , quæis Pontificij plerumque occuparentur , deponere debere. Indifferente , inquit , veritatis oculo spectandi initio sunt Veteres : nostram in Patres reverentiam non vanum præjudicium nostrum , sed meritum eorum extorqueat.

Sensit Milona , hoc velut classico in apertam se se arenam invitari. Præjudicia , inquit , malè fundata ipsimet asserimus esse excutienda. Attamen nimia in Religionis negotio indifferentia meritò vertenda est vitio. Estne autem præjudicium id vanum , quo Majoribus nostris jure velut naturæ

reve-

reverentiam exhibemus? ego sanè ita intelligo, quòd si in colenda Veterum auctoritate excedere, aut deficere contingat, præstare utique amplius ijs, quam minus deferre. Interea abunde constat, Joannem Clericum in *Arte Critica* illud præcipuè inter alia curare, ut è fidelium animis reverentiam illam excutiat, quam erga nascentis Christianissimi Patres unà cum fidei rudimentis à pueritia haurere.

Celricus, dissimulata Clerici sui vindicatione, pedetentim ad contemptum auctoritatis Veterum ita cepit grassari. Rem ipsam, inquit, arbitremur; &, si minùs in Veteres simus reverentes, dispiciamus, an meritò suo. Primò ergo, credo, non inficiamini, opinionem singularè unius, alteriùsve Patris securè negligi posse. An enim nunquam oscitârunt Patres? Cùm sæpius non nisi ad rudem populum ijs esset dicendum, citra omnem delectum ad eum dixêre; quoniam populus verbis plerumque, solâque dicentis auctoritate contentus est.

amoenum rei huius exemplum Hieronymus nobis suppeditat; id quod ipsemet refert his verbis: *a, Præceptor quondam meus Gregorius Nazianzenus, rogatus à me, ut exponeret, quid sibi vellet in Luca Sabbathum Deuteroproton, eleganter lusit; docebo te, inquiens, super hac re in Ecclesia; in qua mihi omni populo acclamante cogêris invitatus scire, quod nescis; aut certè, si solus tacueris, ab omnibus stultitiæ condemnaberis. Nihil tam facile, quàm vilem plebeculam & indoctam concionem linguæ volubilitate decipere: quidquid non intelligit, plùs miratur. Ecce, quàm candidè fateatur Gregorius, se solo verborum non intellectorum fūco vilem plebeculam ad applausum concitare.*

Ipsimet, ait Lombardus, in Collegio antecedente ita censuimus. Unius Sancti authoritas non est invicta. Quomodo verò tu jocum, qui sancto Viro innocenter exciderat, ad universalem veluti regulam pertrahere niteris, velut eò ipsò verba sanctorum Patrum ad litteram sint expendenda? Censor profectò is fuerit irreverens, qui

ex

(a) *Epist. ad Nepotianum.*

ex innocuo sale unius Sancti seriā
Sanctorum omnium doctrinam sug-
gillat.

Procedamus porrò, pergīt Celri-
cus, & asseramus secundò, plurium
etiam Patrum doctrinam nonnun-
quam impunè negligi posse; idque
tum præcipuè, cū ij Traditioni,
doctrinæque Ecclesiæ refragantur. Cla-
rum doctrinæ hujus argumentum Pa-
tres Græci nobis suppeditant, qui, in
quæstione de Gratia planè Pelagiani,
mentem S. Augustini, atque Ecclesiæ
aut ignorârunt, aut rejecerunt.

VETERUM SENSUS DE GRATIA.

SENTENTIAM Celrici impensè confir-
mavit Lesquenius, produxitque
Jansenium suum, qui de Patribus
Græcis agens, *ita*, ait *a*, in explicando illo
Divino amore seu gratia, eorum plerique Dis-
cipuli infelices fuere, ut à nonnullis non segni-
ter ab erroribus saltē in loquendi modo vindi-
centur. Ita & Tillemontius *b* de S. Chry-
sostomo scribit, eundem Sanctum sen-
tentiam suam super gratia in pectore

K 5

suo

(a) Tom. 2. L. proæmiali c. 22. (b) V. T.
12. de ses memoires art. 136.

suo planè condidisse, liberóque hominis arbitrio plus æquò tribuisse, immemorem nimirum miseriæ, ac infirmitatis per peccatum inductæ. Non igitur electum fuisse Chrysostomum à Providentia Divina ad isthoc fidei dogma stabiliendum. Optaret autem Tillemontius, ut idem Sanctus aliquando de gratia cum S. Augustino differuisset.

Milona ad hæc: convenimus vobiscum, nonnullos Patrum, in quæstione particulari ab Ecclesia diversos, hallucinari potuisse. Quid autem hanc in rem faciat heteroclytum Patrum Græcorum exemplum, omnino ignoramus. Itáne Traditio Ecclesiastica interrumpi tam facilè potuit? Unde verò id mihi ostendes, celeberrimos Græciæ Patres in quæstione de gratia, liberóque arbitrio à S. Augustino, ipsaque Ecclesia alienos fuisse? Quantò tu meliùs cum Catholicis diceres, fidei doctrinam seculorum decursu defini-ri quidem apertiùs, atque solenniùs posse, variari verò non posse? Cæterum, mi Lesquene, bellissimè poter-
ras

ras Jansenio tuo socium Calvinum ad-
jungere, *a*, qui Patribus Græcis ean-
dem prorsus, ac ille, impingit calu-
mnam.

Celricus responsum Milonæ nihil
moratus ad ulteriorem paulatim Pa-
trum contemptum semitam stravit. E-
sto, inquit, Patres omnes in eandem
convenirent sententiam; quòd si ta-
men quæstio illa nec fidem, nec bo-
nos mores contingat; quòd si eam ex
instituto ne pertractârint quidem; eos-
dem tamen in testimonium adducere
velle, aliud demum non est, quàm
aures magnorum nominum strepitu
velle obtundere.

SENSUS P. LAMI SUPER ULTI-
MA COENA DOMINI.

ATQUE ut novandi invidiam in i-
psos Catholicos averteret, tracta-
tum P. Lami ex Oratorio Berul-
liano produxit *de antiquo Paschate He-
bræorum*. Hic scriptor, ait, in com-
munem Veterum consensum minime
est reverentior, catholicus tamen, &
Sacerdos Romanus. Novum ille sy-
stema

(a) *Lib. 4. Instit. 1.*

stema condit super ultima Cœna Servatoris nostri, & opinatur, Christum in Cœna hac, pridie mortis suæ à se instituta, ritum manducandi agnum paschalem non implevisse: instituisse illum quidem in Cœna sua S. Eucharistiam, hanc tamen nihil pertinuisse ad solennitatem illam legalem agnum manducandi. Cæterum pro novo suo systemate P. Lami fortiter præoccupat; quoniam opinio hæc ab omnibus universè esset deserta, ideo necessitatem sibi imponi, manus conferendi cum Theologis, cum Interpretibus sacrae Scripturæ, cum Scriptoribus Ecclesiasticis, cum Chronologis, cum omnibus denique, quorum seu Orthodoxorum, seu Heterodoxorum eruditio maximè emineret: *omnes*, ait ille, *adversarij mei sunt; eosdem ego aggredior, adversus eos me tueor; ideóque Ismaëli se comparat, de quo S. Pagina: manus ejus contra omnes, & manus omnium contra eum.*

Acerbè habuit Milonam invidiosa hæc opinionis heteroclitæ mentio, quòd obligari se cerneret Traditionem,

nem, atque consensum Patrum, quem adversus Heterodoxos propugnandum susceperat, adversus ipsosmet Orthodoxos tueri: at quoniam necessitate eò deductum se sensit, rotundè impro-
bavit temerarium P. Lami intentum. Opinio hæc, inquit, præterquam quòd à tribus omnino Evangelistis, D. Matthæo, D. Marco, ac D. Luca satis apertè discedat, sed & præparationem illam agni paschalis, ardénisque Christi desiderium eodem vescendi, de quibus sacra Pagina meminit, planè frustratur, communi insuper fidelium sensui (quis enim inficiari id possit?) omnino opponitur.

Quid tam inde? rogat Celricus. P. Lami pro primo systematis sui principio id statuit *a*, non omne id, quod sensui Communi opponitur, doctrinæ Ecclesiæ illico contrarium esse, nec defuisse opiniones complura in secula generatim réceptas, quæ antiquatæ subinde sint, atque abolitæ.

Tribuemus id vobis, reponit alter; at simul tribuite, insistendum esse
con-

(a) *I. Par. chap. I. pag. 3. & 4.*

consensui Patrum in ea saltem quæ-
stione, quæ in Scripturis non clarissi-
mè expressa, suffragiò præcipuè Tra-
ditionis est decidenda. Quòd si verò
propriæ inventioni nimium fidas,
omissa Veterum autoritate, vercor,
ut ne sinceri luminis loco ignis qui-
dam fatuus in præceps te ferat. Pro-
fectò cùm P. Lami hac in quæstione
communi Patrum consensui se se op-
ponat, temeritate non vacat.

Non vult tam arctum constringi
P. Lami *a*, ait Celricus, *ut nihil omnino
pronuntiet, nisi quod ab universis Patribus sit
approbatum.* Etiam hoc ei tribuemus;
pergit Milona. Quòd si autem in quæ-
stione nostra deprehendat, Patres pro-
pè omnes ei planè opponi; num per-
get contradicere? præterea si doceatur,
à Synodo Tridentina quæstionem
hanc planè decisam videri, ægrè opi-
nionem suam ab omni censura vindi-
cabit. Docet autem Synodus *b*, *Chri-
stum celebrato veteri Pascha, quod in me-
moriam*

(a) 2. Partie du même traité ch, I. p. 301.

(b) Sess. 22. c. 1,

moriæ exitus de Ægypto multitudo filiorum Israël immolabat, novum instituisse Pascha.

Ne extra chorum saltemus, urget Celricus: communem duntaxat consensum Patrum huc examinamus: cui examini P. Lami sequentem doctrinam non minus solidam, quam acutam subministrat. *Super postremo Christi Paschate, inquit a, neque communis opinio est consulenda; quoniam hæc nec in prioribus, nec in posterioribus seculis sat fuit discussa; neque communis Veterum consensus; quoniam hic opinionem oppositam rejecit temere, legitimis fundamentis nihil ponderatis.*

Ad tuummet ego judicium appello, insurgit Milona: an non isthac differendi methodo errores etiam notorii, palamque proscripti impunitate donantur? an non & isti apparenti saltem ratione adversus censores suos nitebantur? quàm lata autem exinde vitilitigationibus, iisque in religionis negotio adeò funestis, porta aperitur? quis tum controversiarum erit finis, dum causæ conclamatae, ac dudum præjudicatae ad Patris Lami tribunal
appel-

(a) 2. Partie chap. 5. pag. 339.

appellabunt? Quid porro adigit hominem hunc, ut de Patrum judicio tam finistrè præsumat, ceu quod causâ non cognita latum sit? nihil profectò aliud, nisi quòd iste Patrum consensus heteroclyto ejusdem systemati incommodet.

Et quis non indignetur temeritati hujus Scriptoris, qui gloriari ausit, se in aperta velut arena cum Origene, S. Anatolio, S. Hieronymo, S. Epiphanio, S. Ambrosio, S. Augustino, S. Chrysostomo congregari! Addere his poterat S. Cyrillum, S. Proterum Alexandrinum, & Theodoretum, pluresque alios, quorum vestigia universus orbis eruditus secutus est. Horum is omnium sententiam damnat; ab horum judicio ad aliud scilicet tribunal appellat. Et ecce speciosam ejusdem rationem! illi nempe *factum hoc duntaxat supposuere, quin idoneum pro eodem argumentum adducerent; imò ne quidem studuere huic quæstioni.* An non cruda hæc ratio, qua ipsos Patres arcessere videtur, & pietati Christianæ, & reverentiæ in Sanctos luculentam plagam infligit?

fligit ? Haud equidem censuere veteres, opinionem hanc, in Ecclesia semper communem, tam acriter esse discutendam, qui proterviam posterorum suorum, & præcipuè seculi nostri, haud sanè prospexerant.

Applausit sibi Celricus, licuisse sibi in oppugnando Patrum consensu hominem catholicum Milonæ opponere. Sed & Pudinus ea, quæ paraverat tela, in Patres prompturus, Patres utique, ait, Dij non sunt. Præjudiciis paulisper sepositis dicamus, quod res est. Laborârunt & ipsi navis suis, iisque diversis; id quod operosum non foret de nonnullis eorum è *Bibliotheca Dupini* ostendere.

CRISIS DUPINI DE S. IRENÆO.

ITAQUE de S. Irenæo censet Dupinus, a, à Photio meritò in illo reprehendi defectum quempiam, qui Irenæo cum pluribus Patrum communis est, nimirum Sanctum hunc, dum veritates fidei, per se multò certissimas, rationibus parùm solidis firmat, easdem veritates infirmas potius, atque

L ob-

(a) *Biblioth. Eccles.* T. 1 pag. 223.

obscuras reddere. Notat præterea Dupinus, videri sibi, S. Irenæum æquè ac S. Justinum in ea persuasione fuisse, animam hominis immortalem non esse, nisi per gratiam; sed & animas impiorum post diuturnas tormentorum perpeffiones in nihilum tandem delituras.

Insigne Sanctos suggillandi initium! acclamat Milona. In S. Irenæo plerosque simul Patres reprehendit Dupinus; id quod calumniam sapit eò majorem, quòd constet, ne ipso quidem Dupino subin' refragante, pleraque fidei veritates in S. Irenæo inveniri optimè stabilitas. Quòd si verò vim, ac efficaciam argumentorum, quæis adversum nonnullos hæreticos, puta, Valentinianos, est usus, non semper sentiamus, id ex eo consequitur, quòd exigua hodie hæresum earum notitia superfit. Id ipsum verò, quod homines ignorant, criminari eos frequenter contingit. Interea Tertullianus Irenæum Compellat (a) omnium doctrinarum curiosissimum exploratorem.

Er-

(a) *L. advers. Valent. c. 5.*

Errorem porrò illum de fine poenarum gehennæ Dupinus non soli S. Irenæo, ac S. Justino, sed & S. Hilario impingit, omnibus temere, ac inconsultò. Et à Tillemontio (a) eo ipso ex loco, ex quo accusatio Dupini deprompta est, Irenæus vindicatur. Quanta autem hæc est rei indignitas, quanta novatoris hominis audentia, censoriò supercilio tam impotenter in Sanctum grassari, cujus opera ætatem Apostolorum admodum sibi vicinam apertissimè sapiunt!

Non temperavit sibi Lombardus, quin de Dupino, quem toties adduci audierat, edoceri cuperet; quisnam est, inquit, iste Dupinus? quam sectam profitetur? Orthodoxus profectò non est. Cui Milona: ægrè id tibi dixerim: adhuc quidem catholicus audire voluit, nescio, num & promeritus sit. Quid ni? excipit Pudinus: catholicus certè est Dupinus, qui adversus Heterodoxos Romanam Ecclesiam, & speciatim Veterum authorita-

L 2

rita-

(a) *Mem. Sur l' Histoire Eccl. T. 3. note*

5. p. 626,

ritatem tuetur. Ita vindicat S. Epiphanium à tetrìs illis calumniis, quas Sancto huic Schultetus impingit, (a) dum eum Reformatæ, quam vocant, religioni planè adscribit.

CENSURA DUPINI DE S. EPIPHANIO.

Est enimvero, quòd grates debeat Dupino S. Epiphanius, premit Milona, qui Sanctum hunc stylo tetriciore, minùsque Epiphanium decente non poterat depingere. *Stylus ejus, scribit Dupinus. (b) est humilis, ac repens, asper est, hiulcus sine nexu. Multum habebat Epiphanius lectionis, atque eruditionis, nihil verò discreti, justique judicij. Ad refellendos hæreticos falsis sæpe rationibus utitur. Nimium erat credulus, minimèque exactus; pluribus in locis hallucinatur &c.* Age, Pudine, utrius stylum asperiores tu autumas? quem tu existimas judicij magis discreti esse, justique? an Dupinum, an S. Epiphanium? prò! crudam censuram de Sancto! quæ ipso sui intuitu tam atra est, ut nihil indigeat

(a) *Abrab. Schult. Medulla Patrum.*

(b) *Bibl. Eccl. T. 2. p 2.*

grat refutatione notari. Quàm parùm meminit bonus Dupinus principij illius, quod ipsemet, & utinam & sibi, posuerat, *a*, non posse nos nimium esse circumspectos in crisi de aliis ferenda, de iis præcipuè, quos velut eximiâ dignos reverentia orbis veneratur.

CENSURÆ CRITICORUM DE
S. HIERONYMO.

PUDINUS, nihil in vectiva hac motus, eadem, qua ceperat, libertate crisis in Dupini de S. Hieronymo profert, *b* infinities nimirum plus excitatæ vehementiæ exhortationibus, operibusque polemicis Hieronymi inesse, quàm concinnæ soliditatis. Multa quidem illum intellexisse, non verò certa methodo fuisse ratiocinatum; id quod in causa esset, quòd scripta ejusdem nonnunquam secum ipsis pugnant.

Eadem ferè de S. Hieronymo sentit Joannes Clericus; sed addit nonnulla haud paulò liberiùs: *c* Quòd si,

L 3

ait

- (a) *Pref. du 1. T. de la Bibl. Eccl. p. 26.*
(b) *T. 3. de la Bibl. Eccl. p. 449.* (c) *Sentimens de Theol. Lettre 16. p. 367. & 372.*

ait Clericus, Lutherus aut Calvinus methodum D. Hieronymi sectati fuissent, apertè iisdem oggereretur, homines hósce malæ fidei esse, qui in rem suam pugnantia scriberent; non nisi declamatores esse, queis nemo ullus se se credere debeat, quique adversum eos, quos putant, errores non tam studio veritatis, quàm excellentiæ desiderio declament. At verò, pergit ille, non tam parùm id est, jam ante duodecim secula mortem obiisse; nam ultra prærogativam hominis sancti, quam iis, qui ea ætate defuncti sunt, posteritas ferè attribuit, dicere his fas est, aliud esse gymnasticòs scribere, aliud dogmaticòs. Tum ita concludit Clericus: quid ergo scire interest, quid homo, tam parùm exactus, tam parùm sincerus denique scripserit?

Infremuit ad impias voces Lombardus. & parùm abfuit, ut indignatione percitus Collegio excederet. Adeóne possibile est, exclamat, ut tanta in Sanctos impietas hodiernum in seculum cadat? Celsus, Porphyrius,
Hic-

Hierocles, Julianus Apostata, propè dixerim, benigni fuère in Ecclesiam Christi; hi, quos adducitis, velut heroes impietatis in eandem immensum sunt sæviores. Et qua fronte audent homunciones, quorū vel sexcenti nec unum S. Hieronymum valent, tanto Viro dentem infigere? quæ firmamenta afferunt teterrimæ calumniæ? An vel apicem probant eorum, quæ adeo protervè effreni lingua effutiunt? Et quis eos iudices Patrum constituit? deinde, quo jure ibi malum esse mentiuntur, ubi non est, ibi verò bonum dissimulant, ubi id est? Cur in Veterum scriptis non saltem soliditatem, ac sublimitatem venerantur, esto, ea nonnunquam fragilitate quadam humana, aut obscuritate notata sit? profectò ratio hæc Patres criminandi non est nisi filiorum degenerum, quos neque recta ratio, neque ulla religio porro in obsequio continet.

Addidit demum Lombardus, non sibi consultum videri monstrosas id genus doctrinas in publicum producere, quando impietas in corde hu-

mano, aliàs ad malum pronissimo, impressionem relinquit tam vivam, ut adversus ejusdem contagium nemo sat cautus esse videatur, & vel potentissima argumenta universam ejusdem, utut inermis, apparentiam haud facile oblitterent.

EX QUO NIMIA PSEUDO-CRITICORUM LICENTIA PROGNATA ?

ACERBIOR hæc Lombardi declamatio motum in Collegio ciebat. Et Celricus libertatem loquendi, in quam conventum erat, causatus secessionem parabat. Verùm Milona per eandem libertatis sancitæ legem Lombardum purgavit ; tum fortiter ita differuit. Quòd si id nescis, Lombarde, unde tanta venerandam antiquitatem censurandi licentia sit orta, id tibi, pace tamen Collegarum meorum, edisseram. Cùm ij, qui se se à communione Ecclesiæ Romanæ separârunt, à schismate suo nihil reperire possent, quo inquietem animi sui sisterent, rempublicam Litterariam velut diluvio inundârunt operum criticorum, plenorum blasphemijis : qua
qui-

quidem in re, prô dolor! etiam è Catholicis imitatores non paucos sunt nacti. Anglia præsertim ventis doctrinarum magis, quàm fluctibus maris, quæis ambitur, agitata, incredulitatem suam protulit ad excessus nunquam auditos. Sed & Batavia infausto eo remedio secessionem suam à sacris Romanis nequicquam solata est. Unde omnibus illa erroribus, erroribus omnibus asylum præstat; inde famosi illi Theologi, quorum blasphemam Theologiam in conventibus hisce nonnunquam delibamus. Hos tamen homines nequaquam Hæreticos dixeris, ceu qui in uno, pluribusve fidei Christianæ dogmatis à nobis discedant; omnem illi religionem exuerunt, & præsertim Christianam: quare Heterodoxorum nemo, qui quidem Christiano nomine etiamnum censerì velit, gigantes hosce Cœlo rebelles in sociorum numero habet. Ut enim scapham dicamus scapham, eruditi athei hi sunt, tenui prætensæ religionis, nescio, cujus velo nequic-

quam cooperti : id quod ne quidem Celricus de Clerico suo inficias ibit.

Ut porrò ad illam oppositionem diluendam accingar, pergit Milona, qua prudens consulisti, impias id genus doctrinas non temere esse in vulgus spargendas ; & meum animum, fateor, scrupulus hic lancinaverat. Verùm experimur, impietatem seculi nostri omnino frontem posuisse. Ex Christi quidem Oraculo qui agit malum, odit lucem : & olim *a dixit impius in corde suo, non est DEUS* : hodie verò in pleno meridie, non jam in corde suo, sed & in foris, & compitis blasphemias has Pseudo-Criticorum recantare nonnullis in regionibus integrum est. Cur ergo horreamus tantopere furori huic atheorum aggerem opponere ?

Cordatior Milonæ hic discursus à socijs ferè reverentiam eblanditus est. Lombardus indignationem deposuit. Celricus tacita dissimulatione propè assensum præstitit ; Pudinus destitit
pro-

profana Dupini sui oracula producere ; & quamquàm plura ex eodem, aliisque producenda superessent , omnium tamen consensu sessioni finis impositus est.

COLLEGIUM QUINTUM.

THEOLOGIA PATRUM ORTHODOXA.

INCREBUERAT paulatim Collegiorum fama , & nonnullos Theologos illius etiam reformationis , quam Martinus Lutherus ante duo secula in Ecclesiam inducere nequicquam molitus fuit , novitas rei exciverat. Hos inter facilè primus erat Gerardus, homo ab Romanis quidem alienus , in pervicacia tamen, animique arroganti Celrico , atque Lesqueno multùm decedens. Emolumentum quoddam ex ejusdem alloquio sibi promiserat Milona, præsertim, quòd Celricus cum

suis

suis Genevam, atheorum asylum, tum fortè excurrerat.

Ergo Milona amicè Gerardum compellans, complura, inquit, super sanctorum Patrum Theologia jam disputavimus, ea præsertim, quæ erudito hoc seculo recèns de ijs detecta sunt. Hodie, quoniam nos inter nonnulla sacrorum Christianorum viget diversitas, veterum Patrum super controversiis nostris sensum, mentemque arbitrabimur, ut ex unanimi in fide Christiana Patrum consensu optata nos inter non animorum duntaxat, sed fidei quoque statuatur concordia. Convenisne in Judices istos, qui competentem super controversiis nostris ferant sententiam?

Gerardus exporrectum Milonæ animum arbitratus, qui ab Romanorum commercio cæteroquin non parùm abhorruit, nos quidem, inquit, non nisi sacram Scripturam super controversiis fidei dogmatis judicem agnoscimus; nihil tamen ab antiquitate discedimus, Patrum sumus Discipuli; Romani verò; pace id vestra dixe-

rim , desertores sunt Patrum. Ita Wiclephus , cui in multis assentior, apud Valdensem vestrum sic loquitur, *a : à modernis dissentio , sed cum multis sanctis antiquis, & specialiter Augustino convenio.* Ita Berengarius , cujus doctrinam de Eucharistia amplector , uti apud Guitmundum *b* videre est, unius ferè Augustini textibus utebatur. Ita demum Lutherus meus in libro *de servo arbitrio* gloriatur : *totus meus est Augustinus.* Quare nihil abnuo: Patres fidei nostræ hodie Judices sunt.

Bene habet, profequitur Milona; Theologiam ergo Patrum *Orthodoxam* hodie trutinemus , quæ nempe sinceram nos fidem edoceat : polemicam nominant alij , quæ armis veritatis instructa errores exterminet. Quia in re id primùm definiendum est , quem ego in te adversarium habeam. Vulgò quidem *Lutheranos* vos vocant : ego verò majorem tibi reverentiam debeo , quàm ut te veluti servum opinionum compellem hominis illius, quo tu profectò omni ex parte es dignior.

(a) *Tom. 1. L. 1. c. 34.* (b) *L. 3. initio.*

gnior. Magna nimis atque immerita Lutheri gloria foret, si hominem hunc tuum, sociorumque tuorum, virorum adeo clarorum, ducem principemve vocitarem. Cæterum nisi insigniter fallor, impia ea dogmata, quæ hodie Theologi Batavi non nostræ modò, sed omni omnino religioni adversa statuunt, non amplectimini vos; imò rejicitis.

AN RELIGIO OPINIO?

CUI Gerardus: quocunque nos nomine compelles; nos puram Evangelij doctrinam profite-mur, ab humana traditione, ac superstitione repurgatam. Christiani sumus; fidem nos firmam, non opinionem cum Batavis sectamur, non hæitationem cum Anglis in perpetuo velut æstu fluctuantem. Non probo Anglū illum, qui a, in *Theologia Christianæ Principijs Mathematicis* docet, religionem argumentis non nisi probabilibus niti; ex quo fiat, ut fides quamdam in mente hæitationem perpetuò relinquat.

(a) Ioan. Craig, in opusc. Londini edito an. 1699,

relinquat. Sed nec probo monitum illud Joannis Clerici, quo Historiographum instruit^a, juxta officium æqui judicis tot diversarum Nationum requiri, ut in ijs, quæ ad religionem spectant, contineat se se in ideis quibusdam generalibus, quas sanum judicium potest suppeditare. Monet præterea eundem, ut ne uni præ alia religioni addictum se prodatur, pontificiorum exemplo, qui ex Clerici sententia non nisi per flammam ac rogos illustrari merentur; *neque enim*, concludit, *quisquam hominum jus habet opiniones incertas* (religionis cujuscunque) *velut indubias supponendi.* Ut adeò idem sit Clerico *religio*, atque *opinio*. Hoc autem principium cum omnibus sectis omnes probat errores, tantàmque ijs impunitatem indulget, ceu Ecclesia foret Licæum, textusque Evangelij à Platone, Aristotele, aut Epicuro procederent, queis aut assentiri, aut refragari, aut, quod luberet, tribuere fas foret.

Discurris, Gerarde, ut Christianum

(a) *Parrhasiana* T. I. p. 184.

num decet, ait Milona, fides Divina ex Apostolo est *sperandarum substantia rerum*; firma, solidaque dubium non patitur: at simul est *fundamentum non apparentium*. Qua præcipuè in re hallucinantur Theologi Batavi: nihil credendum autumant, nisi quod ratio humana planè demonstret. Quare cum nonnullas rationis naturalis objectiones adversus quædam Christianismi dogmata evidenter diluere nequeant, dubia illa, atque incerta vecordes proclamant. At quàm insolens est isthæc abusio? an non enim fortiores adhuc formantur objectiones adversus compositionem continui, motum localem, angulum contingentia, aliásque res merè phycas, ac naturales? ijs tamen nihil obstantibûs rerum earum existentia est omnibus certa.

ANTIQUITATIS CONSENSUS IN CULTUM DEIPARÆ.

STATUM itaque esto; Religio Christiana procul dubio tibi, mihi que est certa. Jam illud addo. Id quod in Religione Christiana tota testatur antiquitas, quod Veteres omnes,
Patres

Patres omnes testantur, est itidem certum: neque vos, credo, inficiamini hanc propositionem.

Gerardus reducto in se se animo, non facile, inquit, homo cordatus principium hoc universè rejiciet: principium isthoc prudentiæ est etiam in humanis; omnes in arte sua non errant; omnes Apostolorum successores, omnes Scripturarum Interpretes, omnes Verbi Divini ministri, hi omnes non errant. Cæterum video, ita argutando captionem nobis parari; suspecta est nobis Dialectice vestra. Quid porrò inferis? nullum nos dogma adversus Veteres omnes tuemur.

Ad hæc Milona: apage captionem. Cum amico adeo sincero vecors sim, nisi agam sincerè; en simplicissimum dubium meum. Veteres unà omnes Mariam Christi Matrem multis exornant titulis. Cum enim Angelus eam salutet *gratia plenam*; cum Elisabeth honorem hunc sibi exhibitum non capiat satis, quòd *Mater Domini* veniret ad se; cum ipsamet Maria enuntiet, Omnipotentem sibi *magna*

M

fecit-

fecisse, ideo Patres Concilij Ephesini gloriosum ei nomen Matris DEI vindicârunt, impietatem Nestorij mundo universo diris devovente. Ex hac porro Matris DEI prærogativa Patres omnes unanimi voce summis eandem encomijs efferunt, jamque ante Ephesium ab exortu Ecclesiæ extulere; super omnes eam creaturas colendam proponunt, imò & patrocinium ejusdem apud Filium suum impensè e-blandiendum proclamant. Errantne in hoc gravissimo consensu Veteres omnes? Et tamen, id quod prorsus stupendum est, quotquot per sectas se se ab Romanis adhuc separârunt, simul meritissimo cultui ejusdem Matris Divinæ bellum indixere, si fortè Antidico-Marianitas, *a*, tum Collyridianos *b* excipias, qui Divinitatem quamdam Mariæ attribuere videbantur. Cæteri sectarij omnes Mariam deprimere semper moliti sunt, probè conscij, credo, se aliter hæresin excitare non posse, nisi prius Mariam hæresum Trium-
phatri-

(a) *S. Epiphan. hæresi 77.* (b) *Idem hæres. 76.*

phatricem defererent. Tu verò antiquitatem impensius revereris. En librum Abelly, in quo testimonia Patrum de seculo in seculum de veneratione Matris Divinæ collecta sunt. In antiquissimis primitivæ Ecclesiæ lyturgijs, Mariæ in subsidium invocatæ frequentia apparent vestigia. Ab ipsa origine Ecclesiæ complura sub nomine Mariæ templa excitata sunt; vel ergo antiquitatem omnem, Patres omnes damnemus, vel fateamur, necesse est, Matrem DEI jure meritissimo & colendam esse & invocandam.

Sensit Gerardus se se non nihil in angustias redactum; noluit tamen vir ingenuus obfirmato ad renitendum animo ad indecora, absurdâque effugia divertere. Non debent, inquit, Pontificij super neglectu Mariæ nos omnes eodem pede metiri. Nonnulli, præcipuè Verbi Ministri, in Mariam invehuntur, non tam illius aversione adducti, quàm quæstûs domestici studio; quò nempe plebeculæ communionem Romanam exosam redderent. Alij è Nostris odio Vestri,

ac præjudicijs occupati, vel ideò Mariæ insultant, quòd eandem Vestri venerentur. Sunt demum alij, quorum animum neque iniquior à vobis aversio, neque quæstûs domestici studium excæcat. Atque hi communem de cultu Mariæ, quem adducis, Patrum consensum impensius ponderant.

Neque ullas nobis, pergit ille, hac in parte suppetias à Theologia Batavorum deprecemur. Bayleus, de sana ratione adeò sibi cæteroquin suspectus, ubi cultum hunc Deiparæ impugnat, causas progressûs ejusdem adducit tam inanes, ac tam profanas, ut non religionem duntaxat, sed ipsam etiam rectam rationem vehementer dedeceant. *a, Aula sine fœmina*, inquit, *res quæpiam incongrua est, rectoque judicio repugnans; ordinis igitur ratio exigebat, ut populi novæ inventioni Matris Christi applauderent, ceu Reginae hominum, Angelorumque in cælo constitutæ. hypothesis hæc vacuum illud adimplebat, quod antea in aula cælesti fuerat notatum.* Non: eò, non dicam impietatis, sed & exerrantis rationis

(a) *Dict. de Bayle au mot Nestorius 2. edit.*

tionis nondum devenimus. Paucis itaque habe nostram sententiam. Mariam non invocamus. Quid enim ab eadem possimus sperare? Christus solus mediator est hominum, & advocatus. *Nec enim*, ut ait Petrus, *aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.* Mariam non colimus; nam cultus vester speciem quamdam Divinitatis eidem attribuit.

Amo te, ait Milona, quòd nec cæcæ quorundam passioni, nec impotenti declamationi, vel, ut melius dicam, impio furori Baylei, hominis planè athei, deferendum existimes. Verissimè insuper advertis, permultos vestrum indignis adversus Romanos præjudicijs occupari; id quod etiam Illustrissimus Bossuet in præclara sua *Expositione doctrinæ Ecclesiæ Catholicæ* de Calvinianis notavit; eos nimirum ideas adeò monstrosas atque terribiles mysterijs fidei nostræ affingere, ut eos, qui mysteria hæc genuinè, sincerèque exponunt, inversionis, atque immutationis reos accersant. Cæterum duplicem rationem adversus honorem,

quem Matri DEI deferimus, nobis ob-
jectas; altum interea universalem Pa-
trum, totiúsque antiquitatis consen-
sum dissimulans. Sed quoniam me
aliò abducis, inhumanus sim, nisi te
sequar.

Mariam itaque non invocatis, eò
quòd nihil ab illa sperandum censea-
tis. At aliter sentiunt veteres Patres, qui
in prærogativa *Matris DEI* rationabi-
lem quamdam, ac subordinatam erga
illam fiduciam fundant: agnoscunt ij
in Maria primò potentiam ad nos pro-
tegendos, tum bonitatem, qua ne-
cessitates nostras benignè respiciat;
utramque ex gravi fundamento.

CUR DEIPARA HONORANDA

AC INVOCANDA.

QUòd si enim ulla in Christo po-
tentia est, uti est infinita, vel
solum nomen Matris Christi
speciem quamdam potentiæ importat
si minùs imperij, at certò patrociniij;
idque vel maximè respectu Filij, qui
tot annis eidem subditus, atque obe-
diens extitit, quique non minùs cor-
dibus, quàm tabulis legis mandatum
illud

illud patrem, matrémque honorandi inscripserat, qui demum non venit solvere legem, sed adimplere. Quid? legem sibi DEUS imposuit *a* voluntatem timentium se faciendi, servos suos exaudiendi, & precibus Matris erit inexorabilis? preces Moïsis, incensum Aaronis, vox Josue, atque oratio Eliæ DEUM obsequentem habuère; Mariâ verò manus ad Filium tollente, cor adeò purum, vota tam sincera offerente insensibilis sit DEUS? quisquis id asserat, næ ille æquè Filio, ac Matri injurius sit.

Verùm potestas hæc, per mortem Filij, Matrísque fors expiraverat? Unde isthoc dedicimus? an ignoramus, Salvatorem nostrum in Cruce morti propinquum D. Joanni, atque in Joanne toti Ecclesiæ Mariam consignâsse, ceu pignus perpetui amoris, perpetuæ tutelæ? an ignoramus, Mariam, in statu gloriæ, miseriarum exilij nostri intimè consciam, Filióque jam suo viciniorem, eidem vota nostra & impensius commendare, & certiores nobis

M 4

ferre

(a) *Psf.* 144. v. 19.

ferre suppetias posse, idque eò securius, quòd teste Apostolo *a*, *charitas nunquam excidit*.

Percipítne autem illa, in coeli culmine constituta, eas, quas in valle hac lacrymarum ei fundimus preces? Mirum! quid prohibet, quò minùs eas cognoscat ex Filio suo? quòd si Angeli gaudent in coelo super uno peccatore poenitentiam agente, quòd si eorundem ministerium est *b* orationes sanctorum, ceu phialas aureas plenas odoramentorum, ad thronum Agni deferre; quid prohibet, quò minùs Angelorum Regina munere tam sancto majori planè dignitate, atque efficacitate fungatur?

At dicis, Christum solum mediatorem nostrum esse, & advocatum. Omnino tibi consentio: Cæterum potestas, quam Matri tribuimus, Filij potestati nil derogat: novit profectò DEUS ille, qui gloriam suam alteri non dabit, quòd ad Matrem suam profugi per Matrem ampliùs ad Filium confugiamus. Agnoscimus cum D. Jacobo,
omne

(a) 1. Cor. 13. v. 4, (b) Apocal. 5. v. 8.

omne donum perfectum descendere à Patre luminum ; Christum omnis gratiæ fontem confitemur ; at simul cum antiquis asserimus, Mariam canalem esse, per quem eadem Christi gratia ad nos descendere solet. Estne hoc gloriæ Servatoris, excellentiæ Filij quidquam derogare ?

Atque hæc quidem potestatem Mariæ ad nos adjuvandos satis stabi-
liunt. Bonitatem porrò ejusdem, qua
nostram varijs calamitatibus oppres-
sorum fiduciam acuit, vel ex eo de-
monstratum imus, quòd ea non Chri-
sti duntaxat, sed & nostra Mater exi-
stat, quos nempe Christi fratres, ac
cohæredes Apostolus nominat. Ut
Mater nostra ad redemptionem nos-
tram formavit, nutritque sacratam
victimam, in ara Crucis immolan-
dam pro nobis: suppeditavit illa san-
guinem, quo abluendi sumus à scele-
ribus nostris ; imò consensit illa pro
salute nostra in mortem Filij sui unicè
dilecti : & quemadmodum Pater Di-
vinus consensum Virginis hujus ad
Christum concipiendum expectavit

per Angelum , ita per Simeonem Prophetam indicari eidem voluit, gladium doloris animam ejus transiturum; quod oraculum ad pedem Crucis impletum fuit. Et pergemus nos de benevolo ejusdem in nos affectu porrò dubitare , quæ tanta opere ipso generi humano jam contulit ?

Illam demum dicam vulgarem, ceu Romani non simplicem quemdam cultum dulciæ cæteris Sanctis, aut hyperdulciæ Matri DEI, sed latriæ, veræque adorationis impendant, scio, à me non petis refelli; nimis enim aperte perspectum est tibi varium hos inter cultus discrimen, quàm ut pluribus trivialem hanc criminationem dilui patiaris.

Cæterùm omnia hæc non nisi ex abundanti, quod ajunt, adducta sunt, ubi de uno Sanctorum consensu tractatur. Hoc firmamentum nisi exarmaveris, nihil adversum nos, nihil adversum Deiparam egeris.

AN CRUX A CONSTANTINO M.

IN COELO SIT VISA ?

OCCUPASTI me, fateor, ad hanc questionem

visionem minùs paratum. Verumtamen consensus hic Patrum super cultu Dei-
paræ, aliorúmque Sanctorum, eorun-
démque imaginum non est ita evi-
dens, quin eruditi Critici nostri ex
ipsius antiquitatis testimonijs quædam
infirment, quæ definita vobis, atque
inconcussa videbantur: cujus rei ex-
emplum esto prætensum illud osten-
tum, quo Constantino M. Crux Chri-
sti in aëre, velut adoranda, spectata sit:
merum id fuisse commentum dexter-
rimè detexerunt Historici Magdebur-
genses. Nimirum vos Pontificij pluri-
ma traditis, quæ ideo duntaxat firma
videntur, quòd altiori Criticorum exa-
mine concussa non fuerint.

Quamvis visionem hanc, reddit
Milona, utpote sibi invisam, Cen-
turiatores Magdeburgenses fabellis ac-
censeant; luculenter tamen eam, ceu
genuinam, verámque P. Du Molinet
ostendit ex antiquis numismatis, quæ
eandem Constantino exhibitam aper-
tissimè monstrant.

At multò evidentiùs visionis hu-

ius testimonium Baluzius *a* producit, qui in manuscripto quodam bibliothecæ Colbertinæ tractatum detexit, ab Lactantio Constantini M. Præceptore de obitu persecutorum Gentis Christianæ compositum. Atque isthoc in opere Lactantius hæc refert. Constantinus pridie victoriæ de Maxentio relatæ (erat ea dies vicesima sexta Octobris anni 312.) paulò post meridiem in castris fortè agebat; cùm ecce universo inspectante exercitu signum Crucis in cœlo apparuit, splendidissima quadam luce coruscans, ac sequenti inscriptione notatum: *in hoc signo vinces*; quod quidem ostentum etiam Eusebius refert.

Historiam porrò illam Ecclesiasticam, titulo Centuriarum famosam, nescio, num vel ipse, homo eruditus, maximi æstimes: profectò primi illius Scriptores nec reverentiam, nec admodum fidem à te merentur. Primam enim ei manum applicuère, prout nôsti, quatuor Ministri Magdeburgenses,

(a) *Dissertation Historique sur la vision que Constantin &c.*

genes, è quibus Flaccius Illyricus à Schluselburgico vestrato Scriptore hæreticus dictus est, quòd nimium: per-
tè in Arianorū, Manichæorūmq; bla-
sphemias inciderit. Excreverunt subin-
de istæ Centuriæ in tredecim proluxa
volumina, pace tua dixero, impostu-
ris, atque fabellis referta. Quæ rei indi-
gnitas Baronium moverat ad colligen-
dos tomos duodecim Historiæ Eccle-
siasticæ. Et quamquàm isthæc Baronij
Historia, ut in humanis, nonnullis le-
vioribus nævis non careat, meritò ta-
men Nostris ea magno in pretio est: ar-
bitrari porrò utriusq; meritum impen-
dij foret & diuturni, & operosi. Cæ-
terum aliam fere methodum in Col-
legijs hîsce nobis præscripsimus; ea e-
nim disputanda præcipuè selegimus,
quæ ex antiquioribus recens detecta
fuere; istam, si annuis, & nos serva-
bimus. Age; in præsenti adhuc Colle-
gio super præcipuis nos inter contro-
versijs ea producam, non quæ alij tam
fusè, tamque eruditè aliàs disputârunt,
sed quæ alijs fere indicta per Eruditos
ætatis nostræ fuere detecta, idque ea
lege,

lege, ut tu in sequenti Collegio è veterum documentis, nuper fortè inventis, illa depromas, quæ adversum Romanos pugnare videbuntur.

CONFESSIO SECCULO OCTAVO NOTA.

A NNUENTE Gerardo Milona ita progressus est. Ultra ea, quæ jam attigimus, primum occurrit geminum Sacramentum Eucharistiæ, ac Poenitentia. Pernegavit Ballæus, ante seculum octavum fidelibus persuasum fuisse, confessionem, quam vocant, auricularem ad remissionem peccatorum etiam internorum necessariam esse. Verùm oppositum luculenter monstrant erudita *a Acta Sanctorum Ordinis S. Benedicti*, planèque ostendunt, rem perquam vulgarem ea jam ætate fuisse, ut personis quibusdam Principibus Confessarij ex munere, uti fere hodie, à confessionibus essent: idque speciatim notant de Martino quopiam, Religioso Corbeiensi, insignis Viro virtutis; hic enim Caroli Martelli, etiamnum junioris, confessiones

(a) *Ab anno 700. ad 800.*

tionem exceperat. Idem docent de S. Ansberto Fontenellæ in Normandia Abbate, ac subinde Episcopo Rotomagenfi, eundem Theodorico Tertio Franciæ Regi, Clodovæi Secundi filio, à confessionibus fuisse.

RECENS DETECTA DE SS. EU-

CHARISTIA.

VERUM de S. Eucharistia, pergit ille, documenta recens inventa sunt & illustriora, & multò antiquiora. Eadem erudita Congregatio S. Mauri in nova sua S. Augustini editione, tomo ejusdem secundo, qui ferè S. Patris epistolas continet, quaternas ejusdem Sancti epistolas addidit, quæ aliàs nunquam typis sunt editæ. Harum quatuor una ab Augustino anno 395. S. Alipio inscripta fuit; cùm Ecclesiæ Hipponensis etiamnum Sacerdos, jussu Valerij Hipponis Episcopi, sacrum Ecclesiasten ageret. Scribit in ea Vir sanctus, graviter se quondam invecum esse in perniciosum abusum, quem Christiani Africae certis quibusdam festis induxerant, componendi nimirum in ipsismet Ecclesijs ad crapu-

crapulam usque : nihil videlicet simile accidisse *in illo templo, ubi nondum Corpus, & Sanguis Domini offerebatur.* Possétne luculentius testimonium præsentiæ Corporis, Sanguinisque Christi in Sacramento adduci ?

Hæc quidem nobis non improbantur, interferit Gerardus, sed neque adversum nos pugnant; nam nos quoque realem Christi præsentiā in consecrato pane agnoscimus. Sed alia sunt, uti noveris, in quibus à vobis discedimus; primò quidem, an Christus jam ante sumptionem sit præsens, atque adeò, an asservari Eucharistia in Ecclesia possit? deinde an vera fiat, quam vos appellatis, transsubstantiatio? & demum, an sub una duntaxat specie Eucharistia sumi legitimè possit? an super his quoque punctis Eruditi vestri nova ex antiquitate testimonia producant?

Producant enimvero, respondet Milona. Primò enim, Eucharistiam asservari legitimè, nobilissimum monumentum nuper inventum est. Emericus Bigotius Rothemagensis Florentiæ

rentiæ in celebri bibliotheca Magni Ducis græcum manuscriptum invenit in forma dialogi, ac subinde latinè redditum typis dedit, quod vitam S. Joannis Chrysostomi continet. Compositum id fuerat circa annum 408. à Palladio quodam (dubium, an Episcopo Helenopolitano, Authore Historiæ Lausiacæ, an alio coævo.) In hoc itaque opere consideratione dignissima est Epistola quædam S. Chrysostomi ad Innocentium Papam, in qua hic Sanctus, insolentem sævitiam militum referens, qui in perniciem ejusdem subornati pridie Paschatis in ipsum sanctuarium penetrârunt, gravissimè queritur, in truculento eo tumultu *pretiosum Sanguinem Christi super vestimenta militum fuisse effusum.* Id quod non modò veram Christi præsentiam in hoc Sacramento, sed & consuetudinem eandem Eucharistiam in Ecclesia assiduò asservandi confirmat.

Doctrinam porrò Catholicam de Transubstantiatione, quam Vestri ceu novitiam suggillant, jam olim in Germania nostra Haymo Episcopus

Halberstadiensis tradiderat, qui anno salutis 853. fatis defunctus est.

Controversiam demum super utraque specie, miror, quod mihi moveas, Vir erudite. Legesis, rogo, per otium tractatum *a*, Illustrissimi Bossuet Episcopi Meldensis, & spondeo; meus eris. Adducit inter alia Præsul doctissimus pro una specie, primò exemplum Serapionis, cui Sacerdos absens per adolescentem non nisi *exiguam particulam sacri panis* afferri curavit. Adducit secundo decretum Gelasij Papæ, qui vixerat seculo quinto; hic enim, ut Manichæos detegeret, qui calicem respuebant, expressè prohibuit, ut ne sub una duntaxat specie fideles Eucharistiam sumerent; qua prohibitione nihil opus fuisset, si communio sub utraque specie aliàs fuisset præcepta. Adducit tertio consuetudinem sub una vini specie Eucharistiam infantibus præbendi, quæ consuetudo à seculo tertio in undecim vel duodecim secula viguit. Adducit quarto

(a) *Traité de la communion sous les deux especes &c.*

Quartò ritum illum Ecclesiæ , quæ seculo octavo diebus Veneris & Sabbathi sancti tum Clero , tum populo non nisi Corpus Christi distribuere solita fuit. Hæc ferè obiter cogitanti ad quæsitæ tua mihi occurrunt; quòd si fors minùs faciant satis , aut firmanda validiùs censeas , fac , mentem tuam intelligam.

Quidquid fortè sit de firmitate, aut veritate tuarum probationum, earundem certè eruditio , ac novitas placet. Atque ut candidè tibi , id quod sentio super ritibus vestris , edisseram: ad innumeras ceremonias vestras, ad Missam vestram tot gestibus, precibúsq; distinctam , ad sacramentorum administrationem tam variam, ad tot benedictiones , exorcismos, & nescio quot alia sacra , vel ideo minùs me affici sentio , quòd pleraque hæc admodum novitia nobis videantur per supersticiosam postremorum seculorum abusum introducta : neque enim suspectis ijs documentis fidem habemus , quæ rituum horum originem ad primam nascentis Ecclesiæ æ-

tatem referunt. Abolenda nos isthæc
 universa censuimus, ipsâ sacramento-
 rum substantia duntaxat servata. Et
 multum præstiteris, amice, si horum
 quoque antiquitatem authenticis in-
 strumentis, recens inventis, firma-
 veris.

CODICES SACRAMENTORUM

900. ANNORUM RECENS DETECTI.

CUI Milona; quantumvis vene-
 randa sacrorum nostrorum, ri-
 tuumque Ecclesiæ antiquitas,
 quam Vestri nequicquam in invidiam
 adducere nituntur, instrumentis nihil
 suspectis aliàs abunde firmata sit, ju-
 cundissimam tamen Eruditis inventio-
 nem in proposita maximi momenti
 quæstione suppeditat Josephus Maria
 Thomafius Congregationis Clerico-
 rum Regularium Presbyter, cujus
 cura, ac studio quatuor *Codices Sacra-*
mentorum nongentis annis vetustiores ante
 tricenos, & aliquot annos primò pro-
 dière, quorum primus est Ecclesiæ Ro-
 manæ, reliqui Gallicanæ. Sunt autem
 Codices hi quatuor Sacramentaria, seu
 Missalia, uti vocamus, quorum tria
 manu-

manuscripta è bibliotheca Reginae Sueciae, postremum verò è Vaticano deprompta sunt. Quantum porrò sit pretium, meritumque horum librorum, primi praesertim, qui codex seu rituale S. Gelasij Papae esse creditur, altiùs rem arbitrari oportet.

Exploratum est itaque, à prima Ecclesiae aetate constitutos fuisse certos quosdam ritus, certasque preces tum in Missae Sacrificio, ac Sacramentorum administratione, tum in alijs ceremonijs, ac comprecationibus publicis adhibenda. Patet id ex Actis Martyrum, Patrumque monumentis, in quibus nonnullae precum illarum, formularumque solennium referuntur. Et quidem Pontifices, alique Ecclesiae Praesules magna sollicitudine ordinem hunc precum collegere, uti loquitur Vigilius Papa, ad posteros nimirum transmittendum. Ac Eruditi, qui ex diuturna Veterum lectione legitimam styli cujuscunque distinguendi ideam sibi pepererunt, planè existimant, complures in ritualibus hisce orationes contineri, quae sub

sanctis Sylvestro, Julioque Pontificibus, imò & ante eosdem institutæ videantur, atque adeò jam ante imperium Constantini Augusti viguerint.

Ritualium porrò istorum celebriora sunt Gelasianum, ac Gregorianum, alterum quidem à sancto Gelasio Papa anno 492. alterum verò à sancto Gregorio M. confectum, qui Cathedram D. Petri anno 590. conscenderat. Ac primum quidem horum ritualium, quod *Liber sacramentorum Romanæ Ecclesiæ* inscribitur, citra omne dubium est Gelasij Papæ, quamquàm eidem nonnulla etiam aliena inserta sint, at citra confusionis aut erroris discrimen, quoniam eorum, quæ ita adjecta fuerunt, authores margini libri cautè adscripti sunt.

Atque ex precibus illis, queis liber hic constat, exercitia pietatis elucet antiquissimis ijs temporibus jam usitata. Ita, ut opportunum tibi exemplum adducam, in ijs orationibus, quæ ad Virginum consecrationem, vestiúmque sacrandarum benedictionem sunt ordinatæ, simul exponitur, ceremo-

ceremoniam hanc plerumque festa
Trium Regum, aut D. Petri luce, tum
die Lunæ Paschatis fuisse institutam.
Ex illis verò precibus, quæ in admi-
nistrando Sacramento Matrimonij di-
ci solebant, etiam colligitur, ferven-
tiores fidelium tricesimo à contracto
matrimonio die, tum uno abhinc an-
no Sacrificium Missæ celebrari curâsse.

Edic modò, Gerarde, an novi-
tij sint, an verò antiquissimi ij ritus
Ecclesiæ Romanæ; item an eorundem
antiquitas prætenfa duntaxat, atque
supposita sit, quam vetustissimi testes,
complura in secula velut sepulti, jam
verò ad convincendos Ecclesiæ adver-
sarios redivivi, liquidissima fide con-
firmant.

Gerardus, utut eum monumenta
à socio producta, quia nimium liqui-
da, nonnihil turbarent, eruditam ta-
men, novamque antiquitatem censor
non iniquus suspexit. Gelasius qui-
dem, inquit, Sylvester, Leo, Gre-
gorius homines sunt non adeò recen-
tes. Innumeras tamen credo cere-
monias à Pontificijs fuisse antiquis ad-
jectas.

Milona socium, quòd Viros sanctos minùs reverenter habere videretur, amicè simul, atque facetè ita reprehendit. Quid tu trunco nomine Gelasij, Leonis, Gregorij velis, vix equidem intelligo. Titulum *sancti* eisdem adimis, quem eis Ecclesia, populorùmque consensus attribuit. Hoc verò est partem nominis sui eisdem adimere, atque adeò nomen primis, atque præcipuis syllabis suis mutilare; tò *sanctus* enim Leoni, Gregorio ita conjunctum, colligatùmque est, ut sit membrum illius velut essentielle: imò est caput illius; cætera verò non nisi truncum appelles, Sanctos itaque capite detruncas, si eisdem hunc titulum rapias; neque ampliùs ferè nomen dehonestaveris, si dicas *Gorius*, quàm si simpliciter dicas *Gregorius*.

Sed fessus ego loquendi, vos, credo, audiendi, exitum specto, tèque, Gerarde, ad sequens Collegium invito, in eo quidem non nisi scutò ufusus, qui hodie tela vibravi, at neque aculeata admodum, neque felle, vel toxico illita. Et condixit Gerardus.

Theologia Patrum Heterodoxa. 201
dus , ejusdemque Clientes optimo
vultu.

COLLEGIUM SEXTUM.

THEOLOGIA PATRUM HETE- RODOXA.

ADERANT, inquam condixerant,
die iidem fere Theologi , qui
nuper Theologiam Patrum Or-
thodoxam discusserant , præcipuè
Gerardus , qui Theologiam , quam
vocant , Evangelicam venerat stabili-
tum; Neque illam duntaxat Positivam,
quæ in Scripturarum præcipuè expo-
sitione defudat , sed & Dogmaticam ,
Patrum fere authoritate constantem.
Is ergo , bonâ Collegarum gratia , sic
fere exorsus est.

Limites differendi, intra quos nu-
per Milona eruditè simul, atque amæ-
nè se se continuit , & mihi præscribo.
Non universè super controversis in fi-
de dogmatis , aut effrenatè discurram:
duobus duntaxat, tribusve punctis dis-
sertationem definiam, idque ex Vete-

rum monumentis nostra ætate inventis, nimirum super existentia Purgatorii, super Jejunio Ecclesiastico, tum super Ecclesia universalis. Fortiter autem assero, deferendum quidem esse antiquis Patribus, at non obsequium servile; qui, utut nonnunquam hallucinati, sæpius tamen docent veritatem. Atque assertionem hanc meliores Theologi nostri, potiórque Evangelica Natio fere sectantur. Qua in propositione probanda ut ordine procedam, illud præ alijs monstrandum est, ei, qui veritatem non negligat, Patres nonnunquam planè esse deferendos.

AN SIBYLLARUM ORACULA

SUPPOSITA SINT?

CUMQUE socij taciti expectarent, ut assertionem suam facto quodam particulari firmaret Gerardus, is Sibyllarum præcipuè Oracula aggredi, Patrúmque aut in ijs producendis credulitatem, aut confingendis vecordiam suggillare cepit. Sibyllarum, inquit, Oracula, communi fere consensu Patrum firmata, ante lapsum seculum

lum nemo ullus in dubium vocavit. At hodie non nostri duntaxat Scriptores, aliique à Sacris Romanis alieni, sed ipsimet vestri Theologi, tam ipsam Sibyllarum existentiam, quàm earum oracula ad fabellas amandant. Produxit tum *Elementa Historiæ a*, Vallemontij, qui libro quinto tractans de Monarchijs antiquis observat, Sibyllarum vaticinia, dum adeò clarè de Christo loquuntur, dum ejus mysteria, nostræque redemptionis Oeconomiam tam dilucidè exponunt, parùm esse curanda: citata quidem eadem fuisse nascente Ecclesia à præcipuis Patribus, eo nimirum fervoris tempore, quo homines illi, optimæ utique intentionis, eximium religioni obsequium se se præstare ominabantur, si Ethnicos suismet (seu genuinis seu suppositis) argumentis conficerent. Atque simulationem hanc, officiosaque mendacia ceu pias, neque illicitas fraudes interpretabantur. Versus autem hósce ad initium Ecclesiæ
ab

(a) *Les elemens de l'Histoire &c, à Paris 1701.*

ab ipsis Christianis fuisse fabricatos, id evidens signum est, quòd nec in Platone, nec Aristotele, aliòve erudito Scriptore ethnico vel unicum ejusmodi Versuum sit reperire. Atque in eadem sententia est Possevinus, Dupinus, aliique passim Eruditi, imò J. Maria de Brasi-chelles, Magister sacri Palatii in *Indice librorum prohibitorum* Romæ impresso Anno 1607. Atque adeò unum è præcipuis argumentis, Sibyllarum nempe Oracula, queis Patres existentiam purgatorii adstruere conati sunt, planè collabatur.

In erudita hac super Sibyllarum Oraculis quæstione, ait Milona, dubia à certis secernenda existimo. Novi equidem, nonnullos Eruditos etiam è Nostreis non sine cautis restrictionibus illi Oraculorum epitome, octonis libris contentæ, subscribere. Atque ita Possevinus in suo *Apparatu sacro* ad verbum *Sibyllæ* advertit, varios errores in epitomen illam irrepsisse, qualis in tomo primo Bibliothecæ Patrum reperitur. At novi simul, cum illa epitome non temere confundenda esse
illa

illa Oracula, queis Traditio Patrum innititur, quæque indubia omnino, atque sincera mihi videntur: quidquid Vallemontius, eoque multo animosior Blondellus contra obnitantur. Infestum nimirum fuit Blondello Sibyllarum, quod de purgatorio ferunt, testimonium. Quare eodem arbitro *a* Oracula illa anno post Christum natum 138. homo Christianus confinxit, Hermas nomine, is ipse nimirum, qui librum *Pastoris* apocryphum edidisse censetur. Et quoniam Blondellus tam asseveranter, fidenterque id factum statuit, ut crederes, candidum hominem mentiri non posse, complures simul minùs circumspectos in errorem induxerat.

Verùm P. Crasset *b* S. J. vindicanda meritò censuit adversus insolentem proterviam eadem Sibyllarum Oracula; id quod & insigniter præstitit. Docet is ex Varrone, ac communiori sententia, decem omnino ejusmodi Sibyllas vixisse, quarum Oraculis sanctorum

- (a) *David Blondel in tract. de Sibyllis.*
(b) *Dissert. sur les Oracles des Sibylles &c.*

etorum Patrum nonnulli majorem habuerint reverentiam, quàm Apocalypsi S. Joannis, priusquam hæc catalogo Librorum Canoniconum fuisset inserta. Producam autem, si minùs id grave vobis accidit, quasdam vindicationum harum rationes.

Timeo, ut quidquam proficias cum tuo Crasset, velut ex insidijs acclamat Pudinus; uti enim Dupinus scribit, *a*, factum id de nimia Patrum credulitate super hisce oraculis nimis est evidens, quàm ut aperta hæc Veterum oscitantia ulla ratione purgari possit.

At Milona, novum in Pudino adversarium nactus, ita progressus est. Constat primò, quàm impensè Sibyllarum Oracula Ethnici reveriti sint, quæ penes eos eodem ferè erant in pretio, quo Prophetiæ penes Hebræos. Ita non nisi fide harum, ut ita dicam, Prophetissarum innixi Cicero, Suetonius, Tacitus, Virgilius paulò ante stabilitam fidem Christianam prædixerant, novum quempiam surrectu-

(a) *Proleg. de la Bibl. l. 2. ch. 7. p. 393.*

recturum Dominum Mundi, *a*, cujus procreandi honorem fata Judææ destinarent. Secundò Josephus Judæus testatur, *b* persuasionem hanc, ætate sua inter Judæos vigentem, ac Scripturarum testimonijs firmatam, eisdem viva expectatione suspensos habuisse. Tertiò hîsce subinde succedentes, qui primi pro Christianismo apologias scripsêre, Ethnicis Sibyllarum testimonia, queis hæc Christum, ceu expectatum Dominum gentium, annuntiârunt, fortiter proposuêre: Justinus Martyr, Theophilus Antiochenus, Clemens Alexandrinus, Lactantius, Eusebius, ipsèque Constantinus M. Oracula hæc eâ fiducia evulgârunt, quæ non nisi à candido, sinceroque animo procedere poterat. Quartò neque Hebræi, neque Ethnici testimonia hæc de crimine falsi unquam arcessivêre, qui procul dubio atrocissimæ infamiæ Patres exposuissent, si qua fortè in fraude hi deprehendi potuissent.

(*a*) Cicero *l. 2. de Divin.* - Suet. *in Vespas.*
Tacit. l. 5. Hist. - Virg. *Ecclog. 4.* (*b*) *Lib. 3. de Bello. Indaico c. 28.*

tuiſſent. Sat erat Ethnicis Sibylliſtarum agnomine Chriſtianos notare, lectionemque Verſuum illorum intentato mortis periculo interdicare, prout Juſtinus *a* Martyr teſtatur.

Oppoſuit hîc Gerardus, Chriſtianos ſaltem à Celſo fuiſſe reprehenſos, quòd arbitrarijs commentis Verſus Sibyllinos temerâſſent. Verùm reſpondit Milona, Celſum ea propter ab Origene fortiter reſpreſſum, fidentérque provocatum fuiſſe, ut vel unicum exemplar antiquius, magiſque emendatum produceret, cui ea, quæ à Patribus fuiſſent citata, minùs reſponderent.

Gerardus, ut ut videret, Oracula hæc Sibyllarum non malè vindicari, in poteſtate tamen ſe habuit, neque, ut fieri ſolet, ad declamationes, atque efugia divertit. Sed illi, quam ſuprà ſtatueraſſet, propoſitioni inſiſtens, quantumvis, ait, apologia hæc, quam pro Sibyllis, Patribùſque inſtruxiſti, Theologos Batavos, ſuis præjudicijs, Patrùmque contemptu ebrios, parùm fortè motura

(a) In *Apol.* l. 2.

tura sit , meliores tamen nostri Theologi planè reverentur antiquitatem, at genuinam , non autem suppositam, seu prætenfam. Huic antiquitati Ecclesia nostra (citra invidiam id dixero) multò conformior est, quàm hodierna Romana. Novi equidem , heterodoxos à vobis nos vocitari ; at si heterodoxi, seu alterius opinionis sumus ab hodiernis Romanis, orthodoxi omnino , atque Catholici sumus, cum Ecclesia Orientali Græca , Africana, Æthiopica, imò & antiqua Romana compositi ; id quod ostendam de singulis.

AN CANONES APOSTOLORUM

SUPPOSITI ?

ET quidem antiquam Romanam Ecclesiam nostræ concordem fuisse, factum in probationem adducam unum è multis , è quo eluceat, concordiam illam vestræ Ecclesiæ cum Antiqua non nisi prætenfam atque fictitiam esse. Ambitiosè enim vero gloriamini famosis illis *Canonibus Apostolorum* , velut ipsa Apostolorum ætate prognatis , è quibus tum alios ritus, tum præcipuè jejunium Ecclesiasticum

vindicare contenditis. Et nonnulli quidem Vestrum cum Turriano existimaverunt, ipsosmet Apostolos, quorum & nomen præ se ferunt, Canonum horum fuisse authores; alij verò cum Hincmaro Archi-Præsule Remensi, Petro de Marca, ac communiori Eruitorum malunt, eosdem Canones seculo secundo, vel tertio per diversas Episcoporum Synodos fuisse compositos, qui quidem Apostolici sint appellati, tum quòd vicini fuissent seculo primo, Apostolico dicto, tum quòd ceu Viri Apostolici, ac Apostolorum Discipuli fuerint habiti.

Verùm Dallæus primus vulgarem hanc credulitatem, atque oscitantiam correxit. Ostendit ille, Canones hos nec per Apostolos, nec per Apostolicos Viros fuisse compositos, sed ab homine quopiam hæretico circa finem seculi quinti per insignem imposturam Ecclesiæ obtrusos fuisse. Infirmum proin' vestrum est argumentum, quo jejunium Ecclesiasticum per Canones hosce firmatis; infirmum & illud, quod pro eodem jejunio è Concilio

cilio Nicæno deducitis, cùm, eodem Dallæo teste, jejunium illud, de quo Concilium meminit, non nisi unius, duorum, aut summum senorum dierum extiterit.

Gratulor mihi, reponit Milona, fortunam meam, cui ad Dallæum expugnandum ipsimet Adversarij nostri tela suppeditant. Gulielmus Beveregius, *a* qui se se Ecclesiæ Anglicanæ Presbyterum nominat, erudito quodam tractatu Dallæum refellit. Propugnat is alteram, quam memorasti, sententiam, ætatémque Canonum dictorum ad secundum, tertiúmque seculum refert. Id quod evincit per Acta antiqua primæ authoritatis, per quatuor nempe primas Synodos generales, per Synodum Antiochenam, atque Gangrensem, per Scripta Julij Papæ, Athanasij, atque Basilij, è quibus probat, Canones Apostolorum seculo quinto esse haud paulò antiquiores; genuinum eosdem partum esse hominum Apostolicorum, qui seculo altero, tertióque floruerint. O 2 Et

(a) *Codex Canonum Ecclesiæ primitivæ vindicatus, Londini. 1678.*

Et validè Beveregius sententiam suam ex eo confirmat, quòd disciplina, in Canonibus hísce contenta; disciplinæ seculi secundi, tertiique omnino conformis sit; id quod speciatim ostendit de gradu Episcoporum supra Presbyteros, de Ordinatione illorum per duos, tréve Episcopos instituentem, de observatione jejuniij verni, pluribusque id genus capitibus. Atque tertium hoc punctum exactè pertrahat, ostenditque è Synodo Nicæna, quam Constat anno 325. fuisse celebratam, tempus quadragesimæ, seu jejuniij verni fidelibus ejus ætatis æquè fuisse cognitum, ac tempus autumnale.

Homo reformatæ Religionis ita propugnet hos Canones, ipsúmque jejunium Ecclesiasticum? admirabundus rogat Gerardus, at non est vester. Dallæi enim opinio decreto Gelasij Papæ innititur, qui dictam Canonum epitomen libris apocryphis accenset.

Itáne Dallæus Gelasij authoritatem reveretur? quærit Milona, nos certè

certè nihil moratur isthæc authoritas. Primò etenim meritò ambigimus, an Canones illi decreto Gelasij revera inserti sint, quoniam plures codices manuscripti nullam eorum faciunt mentionem: Id quod Hincmarus quoque sentire videtur; in eo nimirum decreto de Canonibus hísce nihil contineri. Deinde, esto, Gelasius Canonem hunc censuerit apocryphum, non tamen hinc sequitur, eundem non nisi seculo quinto collectum fuisse, aut boni nihil, verique complecti; sed illud duntaxat inde deducere licet, vel titulum ejusdem non omnino esse legitimum; quoniam ipsimet Apostoli ejusdem authores non sunt, vel nullius Canonem istum in judicijs Ecclesiasticis esse authoritatis; vel demum librum hunc circumspectè esse legendum: quo itidem in sensu idem Gelasius opera Tertulliani, Clementis Alexandrini, pluriúmque aliorum declaravit apocrypha.

Atque ita Beveregius Canones Apostolorum adversus Dallæum vindicat; quam vindicationem cùm non

nisi amor veritatis in homine cætero-
quin à nobis alieno expresserit, vix
porrò est, quod ei addamus. Salvum
stat jejunium Ecclesiasticum, salvus
Ecclesiæ nostræ cum Antiqua consen-
sus; Orthodoxa hæc est, cuicunque
eandem Ecclesiæ compares, seu Græ-
cæ, seu Africanæ, seu etiam Æthio-
picæ.

Fidenter tu quidem hæc; at
nescio, num etiam verè; opponit Ge-
rardus: primò enim Ecclesia Græca
nobiscum videtur sentire. Patet id ex
Brevi Delineatione Ecclesiæ Orientalis Græcæ
Eustratij Johannidis Zialovviski Ru-
theni studio Altorfij composita, ac su-
binde cum Notis à Wolffgango Gund-
lingio, apud Norimbergenses Mini-
stro, evulgata. Quòd si enim Scri-
ptori Rutheno credamus, Ecclesia Ro-
mana à Græca multum discordat.

Sapienter notasti, ait Milona;
quòd si Scriptori Rutheno credamus. Scri-
ptor est à sacris Romanis alienus; &
nihil eo melior est cum Notis suis
Gundlingius. Et certè hodierna Ec-
clesia Græca, utpote schismatica, quin
&

& hæretica, non in omnibus cum Romana concordat : quamvis, si otium foret, ad oculum liceret monstrare, Græcos, à nobis quod ad nonnulla alienos, multò tamen in pluribus nobiscum, quàm vobiscum sentire.

Nolim ego, excipit Gerardus, Scriptoribus nostris fidem denegari. Secus enim & ego asseram, Scriptores Pontificios non nisi Pontificijs favere. Tradunt autem insuper Nostri, non omnes Ecclesias Christianas Caput Ecclesiæ visibile agnovisse; ac nominatim Ecclesiam Africanam *autocephalam* fuisse, independentem, nullique Patriarchæ subjectam. Ut adeò Communio Romana tam universalis non sit, prout jactatis.

Et quamvis Ecclesiam nostram intra solos Germaniæ limites constrictam velitis, ea tamen amplitudine sua vestram fortasse excedit; sentit enim cum Græca, sentit cum Æthiopica, & speciatim cum Abyssina. Ita tricenis abhinc annis Jobus Ludolphus, nostras Scriptor, in sua *Historia Æthiopica*, libro præsertim tertio, in

quo de Abyssinorum religione pertractat, conformitatem quamdam Ecclesiæ illius cum nostra haud obscurè colligit.

Postremus ferè Gerardi hic aries erat, cui retundendo Milona sic instituit. Minimè nos latet, inquit, nulli Scriptori citra gravissimas causas fidem esse negandam. Interea Ecclesiam Græcam, utut schismaticam, dogmata plura cum nostra, quàm cum vestra Ecclesia communia habere, ex legitimis instrumentis nobis perspectum est. Vel unum hanc in rem exemplum seligamus, transubstantiationem nimirum Eucharisticam: id nobis præbent Græca Gabrielis Severi Metropolitæ Philadelphien-sis opuscula *a*, Notis Richardi Simonis è Congregatione Oratorij illustrata. Hic enim Gabriel Severus, Scriptor inter suos celebris, utut bene spissum tractatum in favorem schismatis sui adversum Latinos ediderit, candidè tamen enuntiat, Ecclesiam Græcam S. Eucharistiam *cultu patriæ adorare*, id-
que

(*a*) *Fides Ecclesiæ Orientalis &c. Parisijs.*

que præcipuè ob veram transubstantiationem , quòd panis & vinum propriam suam substantiam alimenti deperdant, quamvis accidentia remaneant.

AN ECCLESIA AFRICANA OLIM

ACEPHALA ?

VERUM Ecclesiam Africanam complures Vestrum spargunt acephalam fuisse. Excitavit hæc dicta eruditissimum Eñmanuelem Scheelstrate, qui per solidum tractatum demonstrat, Ecclesiæ Africanæ *Præmatem Carthaginensem* præfuisse. Cùmque præcipua difficultas , quæ eidem objici poterat, ex jure appellationum in causis Episcoporum ducatur, jus illud appellationum Author hic testimonijs S. Augustini, ac S. Leonis Papæ egregiè firmat. Docet præterea, Ecclesiam hanc, utut propriè loquendo non fuerit Apostolica, quoniam nullus Apostolorum fidem Christianam in ea prædicaverit, Apostolicam tamen esse in sensu latiore, quoniam Viri Apostolici, circa annum 120. à Pontifice Romano eo ablegati, fidei Inmen ei intulerint. Quapropter Ecclesia hæc in

O s

ritibus

ritibus suis , ac præcipuè ceremonijs Missæ Ecclesiam Romanam ducem secuta est ; ut adeò Missa Ecclesiæ Africanæ non sit Liturgia Mosarabica , uti Eruditorum nonnemo omninatus est, sed antiqua Liturgia Romana. Cúmque Cælestinus Papa subin' præcepisset, ut ad initium Missæ nonnulli Psalmi decantarentur (priùs enim Missa simpliciter ab lectione Epistolæ, atque Evangelij inchoabatur) Ecclesia Africana sacræ Sedis decretum religiosè reverita est. Quæ omnia haudquaquam indicia sunt Ecclesiæ acephalæ , ac independentis vel à Patriarcha, vel etiam à summo Pontifice.

Supereſt, ut cum Iobo Ludolpho Abyssinos viſamus , qui indignatus angustiores Patriæ limites , fidei socios, novo adversus Romanam Ecclesiam fœdere jungendos , tam procul, ab ipsis Africæ finibus petit. Hic licet ex Historia Ecclesiastica Abyssinæ Ecclesiæ conformitatem quamdam cum vestra eruere conetur , bonam nihilominus hominis fidem, studiúmque veritatis suspicio : fatetur enim , Abyssinos

finos realem præsentiam Christi in Eucharistia confiteri, Sanctos item invocare, ac præsertim Deiparam, quam etiam pro Defunctis exorent.

Atque ex dictis haud ægrè conjicias, hodiernam Ecclesiam Romanam ab Antiqua non modò non descivisse, sed illas quoque Ecclesias, quæ per infausta schismata ab eadem secesserunt, in ijs, quæ adhuc retinuere, dogmatis cum Romana perbellè conspirare. Utrùm verò vestra Ecclesia, quam Evangelicam dicitis; tantundem antiquitati ac Patribus tribuat, uti tu asseris, ægrè inducor, ut credam. Quamquàm varias audiam dari Ecclesias, quas vocant, Lutheranas; est enim Lutherana Brenciana; Saxonica, quæ Brencianam in septendecim erroribus rejicit; Anhaltina, quæ pariter damnat Brencianam; Melanctoniana, quam Saxonica in Altenburgensi discursu erroris damnat; Lutherana Flacciana, quæ coactionem liberi arbitrii adversus alias, maximè Anhaltinam, defendit; Lutherana Osiandri, quæ ab Lutherana Musculi Ecclesia in punctis essen-

essentialibus dissentit ; Est demum hodierna Pietistica, quæ non minùs Lutheranam se esse profitetur, sed quæ à Transylvano-Saxonica Ecclesia palàm rejicitur. Atque tot inter Ecclesias quænam sit tua, tum quænam in Patres sit reverentior, tu nos docueris.

HYBNERUS SANCTOS SUG-
GILLAT.

IPSUM quidem Lutherum non tibi produco, pergit Milona, qui in causa liberi arbitrij adversus Erasmus asseruit, Patres primorum seculorum cæcutisse, imperitissimos fuisse, tota vitâ errantes ; &c. sed, ut initio monui, ampliùs te veneror, quàm ut hominem hunc, quo tu multò es dignior, tibi propugnandum obtrudam. At prodeunt quotidie ex officinis vestris libri in antiquitatem planè irreverentes. Ita Historia a Henrici Anselmi Ziegleri sanctos antiquæ Ecclesiæ Viros pessimè suggillat, puta, dum S. Gregorium M. Pontificiæ arrogantia authorem compellat, negâtque, ejusdem epistolis semper fidem esse

ad-

(a) Täglicher Schau-Platz der Welt:

adhibendam ; dum S. Leonem ideo duntaxat *magnum* vocari scribit, quòd spirituali sua sublimitate superbierit, cujus nempe pestis arrogantia fuerit. Ita Historia Politica Joannis Hybneri, præsertim ubi de Romanis a Pontificibus agit ; sanctos itidem Viros primorum seculorum indignè traducit : Cæsarem Baronium, aliósque orthodoxos Scriptores omni exceptione majores aut ignorantiae, aut malæ fidei, ceu fabellarum architectos, arcessit; quin tamen vel apicem afferat, quo gravissimis ejusmodi censuris vel speciem veritatis inducat. Et quantillus Hybnerus est, Cæsari Baronio comparatus !

Motus fuit Gerardus eo discursu. Nihil invidiosius, inquit, producere poteras, quàm ubi tot, tàmque variorum Lutheranorum catalogum nobis texuisti. Quid enim id dissimulare juvat ? Unitas, fidei orthodoxæ essentialis, penes Nostros vix reperitur. Quòd autem Historiographi nostri antiquos Pontifices liberiùs notent, id, credo,

à

(a) Dritter Theil. I, Buchs I. Capit.

à Dupino vestro didicere, qui in sua *Bibliotheca Nova* S. Stephanum Papam ferocis iracundiæ arguit; Zosimum Papam scribit ideo protexisse causam Cælestij, ut authoritatem suam proveheret; S. Innocentium magnitudinis atque dignitatis Ecclesiæ Romanæ impensissimo zelo arsisse, nimirumque jurium suorum tenacem extitisse; sed & S. Leonem quamcunque occasionem captasse authoritati suæ velificandi.

Erubuit Pudinus, Dupinum suum acatholicorum in Veterum contemptu ducem designari. Dupinum, ait, facta objisse, per litteras hodie edoctus sum; de mortuis autem non nisi bene. Et palinodiam quoque cecinit Dupinus, fassusque est, se de quibusdam Patribus liberius scripsisse. Palinodia hæc, excipit Milonæ, & admodum jejuna est, & paucis cognita; dum interim Critica Dupini, minimè in Veteres reverens, in Eruditorum manibus passim versatur. Enimvero dubiæ in vita fidei infelix Dupinus, prô pudor! malæ fidei in morte de reformanda

Ec-

Ecclesia Gallicana Anglicanam consuluit. Minimè itaque nos probamus Dupinum : nec tu, credo, probabis Hybnerum, cui dos prima Historiographi, veritas, deficit.

Ad hæc Gerardus. Nescio profectò, quid improbare amplius debeam, an Hybneri imprudentiam, qui Historiam suam, cætera concinnam, atque eruditam, id genus criminationibus temerat, an Pontificiorum vecordiam, qui libros hos passim coëmitis, lectitatis. An enim deficiunt vobis idonei è vestra Religione Historici ? quòd si dogmata Lutheri damnatis, librosque ea tractantes adeò scrupulosè proscribitis ; cur è turbidis hisce ac lutulentis Hybneri fontibus, limpidissimæ veritatis loco, non nisi crassos, ut ais, errores haurire contenditis ? quanta hæc oscitantia est, tam avidè, tam carò errorem emere ?

Excitavit socios inexpectata hæc Gerardi parænesis, luderétne, an seriò loqueretur, ignaros. Verùm Gerardus apertiùs mentem suam exposuit. Agnosco, inquit, justò minorem per
Nostros

Nostros antiquis Patribus reverenti-
am exhiberi, idque hodie præsertim,
ubi complures Verbi Ministri à Theo-
logis Batavis contemptu hoc Patrum
insigniter imbuuntur, dum ex Hollan-
dia reduces, Religione Evangelica pes-
simè prodita, Calvini, aliósque magis
perniciosos errores in Patriam indu-
cunt, atque adeò Lutheranas, quas
vocant, Provincias reddunt haud paulò
deteriores. Et mirum est, Principes
Evangelicos in teterrima hac abusione,
ipsi etiam Statui Politico perniciosi,
tam remissè connivere. Et cum per
pacta *Pacis Religiosæ* non nisi tres Reli-
giones in Imperio Romano possint to-
lerari, videlicet Romano-Catholica,
Lutherana, & Calviniana, meritò exi-
gendi ex Imperio sunt illi, qui recens
adductas, easque adeò diversas sectas
hodie in eo impunè profitentur, &
præcipuè Athei satis aperti, quales
fere illi, quos Cathedra pestilentiae
Theologiae Batavicae afflavit, esse vi-
dentur.

Demum agnosco, omnes eos infau-
stos esse erroneos, quotquot ab Eccle-
sia

ſia Romano-Catholica diſcedunt. Veritatem hanc , pertinaci ſtudio detectam , ex erudita hac diſſertatione amplius comprehendendi. Ut autem agnitæ veritati , luminique rationis voluntas quoque mea aſtipularetur , ſuavis veſtra , fraternaque me compellandi , tractandique ratio evicit. Paucis dixero : veſter ſum. Novo profelyto applauſum eſt à melioribus ſocijs.

COLLEGIUM SEPTIMUM.

THEOLOGIA PATRUM POSITIVA.

CELRICUS Genevâ redux , priuſquam remearet ad Batavos , illam adhuc Patrum Theologiam explodere conſtituit, quæ in exponendis ſacris Scripturis verſatur , *expoſitiva* ideo, ſeu *Positiva* vulgò appellata. Eandem diſſertationem , quòd Celrico probaretur, & Pudinus preſavit : ſed & novus hiſce acceſſit , homo Lutheri ſectator ; Venatorem ſe nominabat, qui linguis originarijs, præſertim Hebraicæ,

braicæ, in sacrae Paginæ expositione omnia attribuit, editione vulgata planè contempta. Nec fugit Milonam, arduam sibi etiamnum superesse provinciam: causæ tamen bonitate fretus, simplici isthoc exordio prior adversarios laceffit. Theologia Positiva, inquit, quæ legitimo sacrarum Paginarum sensui, maximèque litterali eruendo vacat, pluribus undequaque adminiculis è sacra, profanáque eruditione, sedula variarum versionum circumspeditione, super omnia autem veterum Patrum autoritate utitur, atque ab hujus præcipuè autoritatis usu Positivæ nomen sortita creditur, ceu ponens, jaciénsque principia certa, firmáque fundamenta fidei orthodoxæ, ac solidæ sapientiæ.

Palàm improbavit Celricus exordium isthoc. Pauculís híscè versibus, ait, ingentem disceptationis campum aperuisti. Ad eruendum præcipuè sensum litteralem, quod est primarium Positivæ officiũ, Veterum monumenta meliores Theologi parùm censent idonea: Lelius quidem Socinus in expon-

ponendis Scripturis nihil Patribus, universa rationi attribuit. Fourmontius censet, *a*, genuinum Textûs sacrati sensum extra Commentarios Hebræorum vix reperi-ri. Patres autem textum Hebræum vix non penitus neglexêre. Addidit Pudinus ex Dupino, *paucos è Patribus fuisse*, qui linguas Orientales callerent, qui textum Hebræum consulerent. Id quod & confirmavit Venator, præter Origenem, Epiphanium, ac Hieronymum, qui mediocriter linguam Hebræam calluissent, cæterorum Patrum neminem ullum sacra Biblia intellexisse, quoniam linguam Spiritûs Divini, id est, Hebræam ignorâssent.

Simone *c* teste, prosequitur Cellicus, *parti potiori Veterum ad excutiendas Scripturæ difficultates magis reconditas necessaria adminicula defuêre, defuit tempus, defuit notitia textûs Hebraici.* Unde meritò idem Simon antiquis illis interpretibus præhabet recentiores; horum

P 2 enim

(a) 1. *Lettre sur le Cõmentaire du P. Calmet.* page 41. (b) *Proleg. sur la Bible l. I. c. 10. sect. 5.* (c) *Pref. de l'Histoire Crit. du Vieux Test.*

enim accuratissima eruditio libros Canonicos, tot seculorum vitio passim corruptos, integritati restituit, atque legitimum Librorum Canonem determinavit. Et quoniam in editione vulgata menda detexit innumera, è textu demum Hebræo, ceu primario fonte, genuinum sensum derivat, aut certè sobrij, sanique judicij indagine eundem venatur. Quo in negotio Patrum commentarijs nil opusest, qui, ad alienos sensus perpetuò delapsi, sensui litterali rarò insistant.

Ita vos quidem pro genio vestro; nihil his motus ait Milona. Id autem agamus hodie, hanc quoque Patrum Theologiam, quoad licuerit, vindicemus. Monstrandum est, Veteres idoneos esse, atque legitimos Scripturarum Interpretes, multoque hodiernis meliores; id quod obvium erit decernere, ubi idoneas pro litterali præcipuè Scripturæ sensu eruendo regulas statuerimus. At verò, quoniam intelligo, ipsum Scripturæ textum seu in se, seu in versione sua de vitio illato vobis esse suspectum, ipsum sacrorum
Libro-

Librorum Canonem adhuc incertum; soli præterea linguarum Orientalium notitiæ quosdam totum tribuere &c. isthæc ceu prolegomena thesi nostræ firmandæ præmittere juvat.

QUOMODO LEGENDA SS.

BIBLIA.

AC primò quidem prorsus suppono, non sine religiosa veneratione homini Christiano sacratas Litteras, ceu Verbum Summi DEI, esse tractandas. Non pauci verò non alia intentione easdem tractare videntur, nisi ut eas profanent. Difficultates earum eadem libertate, ac irreverentia decidunt, ceu novi Aristarchi carmina Homeri censuræ suæ subjicerent, qui tamen, velut argutantes Grammatici, vix aliud in ijs excutiunt, nisi Hebraicos, Græcosque idiotissimos, diversis præterea lectionibus coacervandis unicè intenti sunt, ad omnem versum *Deras*, sensusque sublimes ominantur, ut adeò vim expressionum ipsius textus planè enervent. Tam profundè demum litteræ occidenti se se immergunt, ut spiritus vivificantis sint prorsus immemores. P 3 Qua

Qua in re malè hallucinatus dicitur Angelus Politianus, de quo Vossius *a* dictum Melanchtonis refert, eum semel solùm sacras Litteras legisse, dixissèque, nullum se tempus pejùs Collocasse. Malè item Bembus, qui Lanzio teste *b* Epistolas omnes Pauli palàm condemnavit, easque deflexo in contumeliam vocabulo epistolaccias est ausus appellare. Quamquàm hæc de Viris orthodoxis citra sufficiens fundamentum ab utroque fortè producta sint. Enimvero Patres, & præcipuè D. Ambrosius, dubij hærebant, an in Epistolis Pauli sensûs profunditatem, an orationis acumen, an verò unctionem charitatis ampliùs suspicerent. Et universè Sancti antiqui non nisi fixo in terra genu, submissa docilitate sacras Scripturas lectitabant, eumque librum, à quo quondam judicandi essent, tremebundi aperiebant. At Critici hodierni religionem hanc Patrum, ceu superstitionem Judaicam damnant.

Huc spectat, prosequitur Milona,

(a) *Lib. de Poëtis Lat.* (b) *In Orat. contra Ital.*

na, specialiter à DEO vocatum, tanquam Aaronem, esse debere, quisquis discutiendis, atque ad crisin vocandis Scripturis se applicat. Eminuit in hoc modestia D. Hieronymi, qui in revisione præcipuè Evangeliorum, S. Damasi nutum se sequi, ita professus est. *a, Novum opus me facere cogis ex veteri, ut post tot exemplaria Scripturarum toto orbe dispersa quasi arbiter sedeam Pius labor, sed laboriosa præsumptio, judicare de cæteris ipsum ab omnibus judicandum Tu, qui summus Sacerdos es, fieri jubes. Cùmque idem S. Doctor versionem antiquam 70. Interpretum nonnihil deprimere, textum verò Hebræum, cui suam versionem conformabat, paulò ampliùs exaltare videretur, non defuère, qui eidem hoc in negotio obturbare sunt visi. Quare ipsemet ita præoccupavit. *b Hæc fastidioso Lectori scio molesta fore, sed volui breviter ostendere, quantum temporis longitudine, imò Scriptorum vitio, & ut apertiùs loquar, imperitia ab Hebraica veritate discrepet antiqua translatio.**

P 4

Cæ-

(a) Præf. in Evang. (b) Comment. in Ezech. c. 40.

Cæterum religiosè Hieronymus fatetur, nunquam se in Divinis Libris tractandis aut proprijs viribus credidisse, aut opinioni suæ fuisse innixum. Quòd si autem hodie quispiam Editionem vulgatam reformare, ac inter diversas lectiones determinatam vellet seligere, id non sua, sed Ecclesiæ auctoritate suscipiat, necessum est. Ita Lucas Brugenſis *a*, suas vulgatæ correctiones ad textum originarium religiosè iudicio Ecclesiæ obtulit. Ita Nicolaus Zegerus *b* *Castigationes* suas non edidit, nisi sub auspicijs Julij III. Ita demum Joannes Morinus *c* non nisi per ipsammet Ecclesiam legitimum Divinorum Oraculorum sensum discernendum esse pronunciat.

Et quoniam socij dicta dissimularunt, prosecutus Milona discursum; suppono, inquit, secundò, ad S. Scripturæ intellectum opus haud esse Rabinorum mysterijs, linguarumque Orientalium notitia; atque, ut, egregie

(a) *In Epist. ad C. Bellar. præfixa Notis ad N. Test.* (b) *Castig. in Nov. Test.* (c) *L. I. Exerc. Bibl. c. I.*

giè Illustrissimus Bossuet a advertit, securus *Scripturae intellectus non à notitia linguarum Orientalium, sed à Traditione universali Ecclesiae demum dependet, quam citra fastosam illam linguæ Hebraeæ, Græcæq, notitiam vel ex sola Patrum lectione, sanæq, Theologiae principiis licet haurire. Atque hæc est genuina scientia Ecclesiastica : cætera otiosis relictæ sunt, imò & exteris, quemadmodum Philosophia per tot secula ipsis Ethnicis domestica fuit.*

Hoc enimvero punctum erat, quod Venatorem præcipuè pupugit. Nimirum Pontificij, ait, linguam sanctam pro more contemnitis. At quàm neglecta est Patribus, vobisque hæc Sancti Spiritûs lingua, tam culta est nobis. Et ingens emolumentum, quod ex eadem pro eruendo sacrae Paginae sensu haurimus, in vos quoque redundat, nisi laudem hanc nobis malignè invidetis. Dixit, & circumspexit se se hoc sui encomio gloriosus Venator.

P 5

AN

(a) *Instruct. sur la Version du N. Test.*
pag. 123.

AN IN HEBRAICIS PROTESTAN-
TES CATHOLICIS DOCTIORES ?

AST Milona hominem, qua parte
minùs autumabat, ita aggressus
est. Coronam, ait, qua Prote-
stantes super eruditione Hebraica o-
vant, Catholici vobis multò antè præ-
ripuère. Constat Eruditis, jam ante
Lutheri ætatem Nicolaum de Lyra,
Raymundum Martinum, Porketum
Salvago, Paulum de Burgos, Augu-
stinum Justiniani, &c. atque omnes
eos Hispanos Theologos, quos Car-
dinalis Ximenes pro *Polyglottis* compo-
nendis Alcalæ collegerat, in linguis
Orientalibus insigniter fuisse versa-
tos. Sed & illustris ille Picus Miran-
dulanus in Italia, tum Joannes Capni-
on, seu Reuchlinus in Germania in ar-
te hac multùm excelluère, priusquam
Protestantium nomen Ecclesiam te-
merâset. Illi ipsi demum, quæis Pro-
testantes in eruditione Hebraica ceu
Magistris gloriantur, Conradus, Pel-
licanus, ac Sebastianus Munsterus no-
titiâ linguæ Hebraicæ jam tum claruè-
re, cùm Ecclesiæ adhuc, Ordinique
Religioso essent authorati. Non

Non acquievit hísce Venator.
Quantum Lutherana Natio, inquit,
præ Pontificijs, ipsíſque Patribus in
sensu litterali è Biblijs Hebræis eruen-
do excelluerit, abunde videre est tum
ex alijs, tum ex pretiosa illa *Sylloge dis-*
fertationum elegantiorum ad selectiora & il-
lustriora Veteris & Novi Testamenti loca,
paucis abhinc annis Amstelodami edi-
ta. Nostrum id opus est, in cujus præ-
fatione meritò gloriamur, tantum lu-
minis à Divino Spiritu in intelligendis
Biblijs nobis esse concessum, quantum
nec ipsi primitivæ Ecclesiæ.

Qua fronte ausint, rogat Milona, hi
Judæi Grammatici inania sua Rabbi-
norum commenta toti antiquitati op-
ponere? ostendant illi in prætenso hoc
luminis thesauro vel radium unum,
qui Veterum sagacitatem latuerit; id
quod enim unum, alterúmve Patrum
fors latuit, ab alijs certè fuit detectum;
quod verò omnibus planè invium fu-
it, hodiedum invium manet, atque
inaccessum.

Universus itaque horum didasca-
lorum labor in eo demum absolvitur,
quòd

quòd in putidis digressionibus, inani-
 búisque minutijs toti versentur; nisi il-
 lam *Regulam Rusticam* excipere placeat,
 quæ dissertationibus tredecim, de qui-
 bus meministi, appendicis locò sub-
 jecta est pro *formali significationis*, prout
 dicit, *in Scripturæ explicatione eruendo*. Hanc
 autem regulam, ut vocat, rusticam
 Samuel Bohlius in exemplo ita pro-
 ponit: *agricola vaccam suam amiserit; in*
ea quærenda dum fortè in prato in equos inci-
dit, nihil ille equos moratur; neque enim e-
quos, sed vaccam quærit. Tum subtili ap-
 plicatione ita concludit: ita Scripturæ
 Interpretis nihil admodum interest,
 nôsse, quid Commentatores censue-
 rint. Quàm hæc est sublimis, quàm
 acuta, quàm clara doctrina! Imò
 quàm digna, quæ Pontificios omnes,
 Patres, totam retrò antiquitatem con-
 temnat!

Jocare nostris impensis, ait Ve-
 nator, per me licet, id tamen Nostris
 haud extorquebis, Pontificios, intel-
 lectum SS. Bibliorum quod spectat, à
 Drusio, Mercero, Capello, Buxtorfio,
 Grotio, Bocharo &c. plurimum lu-
 minis

minis hausisse, Nostrósque de lingua atque eruditione Rabbinorum tantum callere, quantum Vestri ignorant.

Ad hæc Milona : Hebræis hísce Magistris gloriam suam nihil invideo, at ea lege, ut iidem antiquiorum se, Vatabli nimirum, Masij, Lucæ Bruggensis, Serrarij, Villalpandi, Bonfrerij, Marianæ, Morini &c. se se discipulos fateantur. Cæterum habete vobis, me non invito, sterile cum Rabbinis commercium : si enim Simoni *a* est fides, *per paucos Hebræorum libros invenias, qui Christianis pro intellectu S. Pagine commo-*dent ; cui, aliisque idoneis hac in re testibus id credere malumus, quam tantò impendio ejusdem periculum facere. Et quod demonstrationis sit loco, id adversus Hebræos hósce didascalos noto, nihil adhuc verbosos Hebræorum encomiastes protulisse in medium, cujus ignorationem aut iniquè ferremus, aut non aliunde deponeremus.

AN

(a) *Hist. Critique du V. T. L. 3, ch. 6, pag. 381.*

AN SS. BIBLIA UNQUAM COR-
RUPTA ?

ACQUIEVIT quidem interea Vena-
tor, at ut fortior rediret. Ergo
Milona ita processit. Suppono
jam tertio, S. Scripturam quod ad sub-
stantiam nunquam fuisse immutatam;
easdem nempe leges, easdem prophe-
tias, miracula eadem, eandem Histo-
riæ seriem, idem demum corpus do-
ctrinæ citra mutationem substantia-
lem, cum perfecta textûs atque reli-
gionis integritate in illa etiamnum re-
periri.

At Pudinus opposuit, per suppo-
situm hoc Veteres malè vindicari, qui
planè contrarium senserint. Atque
horum autoritate nixum Simonem,
Scriptorem Catholicum, ita opinari,
Libros hos quidem esse Divinos, quo-
niam essent inspirati à DEO : ex quo
autem originalia eorum interiissent,
ijsdem mutationibus eosdem fuisse
subjectos, ac alios profanos quoscun-
que. Cúmque Valtonus, eruditus
Britannus, eidem opponeret, Serva-
torem nostrum, atque Apostolos do-
ctri-

Strinam suam è veteri Testamento sæpius firmâsse, id quod inutile, vanumque fuisset, si temporis illius exemplaria primis originalibus non respondissent, reposuit Simon, *a*, per Apostolos Libros Scripturæ citatos fuisse ea ratione, quales tunc erant, seu corrupti ij fuissent, seu minùs. Petítque Simon fundamentum è Patribus, Patres, inquit, *b* supposuere, non Legem duntaxat, sed & reliquos Scripturæ Libros tempore captivitatis Babylonicæ aut perijsse, aut certè vitiatos fuisse; atque adeò exemplaria, queis jam utimur, de manu Esdræ, qui eadem castigâisset, ad nos fuisse delata.

Adeóne sui, suæque religionis oblivisci potuit temerarius Criticus! inclamat Milona. Est is nempe Catholicus, prò ! dolor, qualis fere tuus Dupinus. Quid enim? an is ignorat, textum Scripturæ ab Ecclesia agnosci ceu regulam perpetuam definitionum suarum; adeóque firmissimè credi, Divinam Providentiam, Ecclesiæ ab errore vindicandæ ex promisso suo semper

(a) *Hist. Crit. du V. T. l. 3. c. 22.*

(b) *Lettres choisies de M. Simon T. 2.*

per intentam, Verbum DEI scriptum corruptioni exponere non posse? Et quomodo Christus nos iussisset scrutari Scripturas? quomodo easdem, cœu Divinas, proposuisset, quin signo ullo de vitio illis illato nos edoceret, si textus earum fuit vitiat, si truncus mutilusque nos in necessitate destituere potuit?

Et quàm parùm Esdræ factum, Patrùmque testimonium hominem juvat! nulla ratione id certum est, eo tempore perijsse Scripturam, quo eadem educaverat Martyres, Pueros fornicis Babylonicæ, ac depositarios tam fidos, puta Tobiam, Jeremiam, Ezechielem, Baruch, Danielelem; &c. præsertim cùm prætenso jactura hæc non innitatur, nisi fidei Libri Esdræ apocryphi, verbisque ejusdem subobscuris. Sed esto, id certum sit, quid inde conficies? an non iidem Patres, quos sibi attribuit Simon, Irenæus, Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Basilius, Theodoretus, dum scribunt, Esdram, specialiter à DEO inspiratum, DEIque expresso imperio, textum SS. Biblio-

Bibliorum restituisse, religiosè simul asseverant, ab eo tempore nullum similem casum, qui tali egeret remedio, à Providentia Divina permissum fuisse? Cur igitur novas textûs sacra-
ti corruptiones fingere juvat tanto Reipublicæ Catholicæ scandalo? Cur ipsi Patres perniciosi erroris finguntur patroni?

Quamquàm Scripturarum integritatem quod ad substantiam utcunque demonstres, ait Celricus, fatentur nihilominus Eruditi cum Nicolao Zege-
ro *a*, in ipsis etiam Novi Testamenti codicibus tum latinis, tum græcis tantam passim reperiri varietatem, discrepantiam, & corruptelam, ut perplexæ admodum sit difficultatis ostendere, quæ in ijs intemerata, apostolicæque censenda sint.

Crede mihi, Celrice, pergit Milona, ingentem hunc castigationum strepitum non nisi in lites Grammaticales desinere, aut certè exiguas diversitates, quæ tantum abest, ut ipsam Bibliorum substantiam vitient, ut e-

Q tiam

(a) *In Prologo ad Castig. N. T.*

tiam puritatem eorum essentialem ; bonamque eorum fidem, qui ea transcripserant, luculenter commonstrent. Qua ratione S. Augustinus Manichæos convicit, qui itidem Biblia multifariam vitiata clamabant : ad fidem enim, atque testimonium antiquiorum exemplarium appellaverat : *nihil mihi videtur, inquit a, ab eis impudentius dici, vel ut mitius dicam, incuriosius, & imbecillius, quam Scripturas Divinas esse corruptas, cum id nullis in tam recenti memoria extantibus exemplaribus possint convincere.*

Quamquam id minimè inficias eam, ab Heterodoxis temporis nostri sacris Biblijs studiosè, ac nimis quam patenter fuisse vitium illatum. Sed & illud tibi indulgeo, quod Clemens Papa VIII. advertit *b*, facile fieri posse credendum esse, ut Majores Nostri, qui ex hebraeis, & græcis (Biblijs) latina fecerunt, copiam meliorum, & emendatiorum librorum habuerint, quam ij, qui post illorum ætatem ad nos pervenerunt. Quare in rem nostram ex Illustrissimo Bossuet ita concludo, quòd,

(a) *De utilitate credendi c. 3.* (b) *Præf. Bibl. jussu Clem. VIII. edit.*

Quòd, cùm legitimæ atque genuinæ lectiones in scriptis sanctorum Patrum fideliter contineantur, qui planè omnia manuscripta nostra præcesserant, veteres demum hi Patres sinceri sint textus genuini depositarii.

**CANON LIBRORUM RECEPTUS
à PATRIBUS.**

HISCE suppositis Milona ad thesin suam comprobendam pergebat; cùm Celricus invidiosa animadversione id interposuit. Et cur non supponis quartò, alium Canonem Librorum Scripturæ olim receptum fuisse à Patribus, quàm nostra ætate Synodus Tridentina definierit? Patres quidem de Veteri Testamento unicè receperunt Canonem Hebræorum, Libros nempe duos & viginti, à magno Sanhedrin Esdra tempore ita consecratos, ut neque antiquæ Synagoga, neque Ecclesiæ Christi fas esset iisdem alios adlegere. Vindica hîc, amabo, aut Concilium vestrum, aut veteres Patres. Addidit Pudinus, Dupinum ejusdem ferè cum Celrico esse Senten-

tiae, dum scribit, *a*, antiquitatem Christianam Canonem Hebræorum sectatam fuisse quod ad Libros Veteris Testamenti & Patres *b*, non agnovisse alios Libros canonicos Veteris Testamenti, nisi eos, qui in Canone Hebræorum contenti fuissent.

Doluit Milona, necessitatem sibi imponi, ferè in prolegomenis diem terendi. Et quoniam invidiosa hæc dicta tam Ecclesiam arguebat, quàm Patres, respondendum censuit. Servator, inquit, noster, atque Apostoli Canonem hunc Hebræorum tam parùm curabant, ut plerumque non nisi versione græca 70. Interpretum uterentur; & quamvis Patrum sat multi non nisi eos libros, qui in Canone illo habebantur, ceu canonicos, agnoscerent, alij tamen & alios, ceu Divinos, citabant. Atque Ecclesia, filium melioris traditionis secuta, Novique Testamenti, quod alios quoque libros extra Canonem illum citat, auctoritate permota, unanimi demum Ecclesia-

(*a*) *Dissert. prelim. sur la Bible* p. 126. tedit. de Pais. (*b*) *Tom. 1. de la Biblioth. Eccle.* p. 686.

fiarum particularium consensu, illum Librorum Canonem agnovit, quem Tridentina Synodus, velut authenticum, servandum præscripsit.

Quantumvis ergo Patres bene multi libris hîsce Deutero-canonicis, qui seriùs canonicis fuère adlecti, minùs favissent, & speciatim D. Hieronymus solum Canonem Hebræorum videatur agnoscere, dum in *Prologo galeato* ad Paulinum scripsit: *ut scire valeamus, quidquid extra hos est, inter apocrypha ponendum &c.* nihil aliud tamen inde conficies, nisi traditione id temporis non satîs proposita, punctum hoc tum indecisum manere potuisse; præterquam quòd D. Hieronymus non tam suam hîc sententiam dicere (quam alibi satîs exponit) quàm usum atque opinionem Hebræorum indicare censendus sit.

QUAS SCRIPTURAS PROTESTANTES REJICANT ?

INTEREA, cùm jam à duodecim seculis Ecclesiarum consensus libros illos ceu canonicos sacraverit, non est porrò, quod Protestantes ab ijs re-

cipiendis morari debeat, præsertim cum quasdam Novi Testamenti partes ultro amplectantur, queis tamen refragari initio Ecclesiæ integrum erat; puta Epistolam ad Hebræos, tum Apocalypsim. At enim idonea ijs videbatur Apocalypsis ad chimæram Papæ Antichristi inde fabricandam: abuti nimirum poterant sacris ijs D. Joannis ænigmatis, inde librum hunc homines religiosi venerantur, ut indubiè canonicum.

Econtra de Veteri Lege Libros Judith, Tobia, Sapientia, Ecclesiastici, Machabæorum rejiciunt Protestantes, quoniam dogmata sua in ijsdem damnari vident. Quænam autem hæc est consequentia doctrina? cum Patrum nonnulli quod ad libros Deutero-canonicos non minùs Novi, quàm Veteris Testamenti fuerint divisi: nimirum in hoc æquè, quemadmodum in cæteris, regulâ fidei carent.

Cæterum Dupinum non moror, quemadmodum nec ille doctrinam Ecclesiæ, Canonémque à Tridentino determinatum videtur morari. Illúm-

ne ego Catholicum dicam, qui datâ velut opera studiosè coacervat, quidquid decisiones Ecclesiæ labefactare idoneum est? Et licèt temerarias suas assertiones recantare subinde videatur, alibi tamen multò impotentius a, se se Tridentino opponit: ad profanos mittamus profanum hunc.

Mitteres, credo, eundem ad Joannem Clericum, ludit Celricus, ac quosdam Theologos Batavos, qui Librum Esther, uti & Librum Judith commentis historicis accensent, ingenio fabuloso Hebræorum accomodatos; id quod ante illos jam Grotius detexerat. Et vos ista creditis? quærit Milona. At Liber Esther ipsi Canon Hebræorum insertus est; deinde Servator noster libros hos, ceu Divinos, agnovit. O ho! acclamat alter; Christus eos approbavit duntaxat in genere; neque ejusdem intentum fuit, ut nos idoneos Criticos formaret. Et tu seriò hæc? indignabundus repetit Milona; imò si vel ludas, indignum

Q 4

id

(a) *Traité de la Doctrine Chretienne & orthodoxe* pag. 153.

id est homine Christiano. Socinianus hic spiritus est, qui, dum sanam in fide judicanda rationem prætendit, non fidei modò, sed & ipsius sanæ rationis facit dispendium. Sed tandem ad rem veniamus, Patrèsque ceu idoneos Scripturæ Interpretes vindicemus.

QUÆ TEXTUS HEBRÆI NECESSITAS?

LICEAT mihi, intercipit Venator, conclusionem quamdam prævi-
am statuere. Sensus Scripturæ litteralis, nisi è textu hebræo, haberi non potest. In probationem ipsosmet vestros Authores afferro. Alter est Cajetanus, qui graviter asserit, intelligere latinum Interpretem non esse intelligere Scripturam, sed pro Veteri Testamento textum hebræum, pro Novo autem græcum intelligi debere. Alter est P. Calmet, qui in Commentario suo hæc ferè scribit: per textum intelligo solum originalem, id est, hebræum pro Veteri Testamento: dum verò quædam intellectu difficilia in eodem occurrunt, non jam sensus
ipsius

ipsius Scripturæ pro incerto habendus est, sed ipsi Interpreti id imputandum, seu quòd linguam hebræam nesciret, seu quòd ex oscitantia laberetur. Profectò judicare velle de sensu atque elegantijs Scripturæ ex ejus versionibus, tantundem foret, ac si Homeri Iliadem, stylique nobilissimi magnificentiam ex humili versionis stylo velles metiri. Atque inde patet, nostros Theologos, notitiâ sacræ linguæ illustres, meliores esse Veteris Testamenti Interpretes, quàm Patres, quorum vix duo, trésvé sacram linguam calluère.

Controversia hæc, ait Milona, solos Protestantes, nihil verò Romano-Catholicos premit; dum enim alij illorum textum hebræum, ceu à prima sua ætate corruptum, alij versionem græcam 70. alij vulgatam latinam rejiciunt, ceu mendis refertam, quam demum ambiguo hoc in textu regulam fidei statuent? At inter Nostros, siqua super textu Scripturæ contentio inciderit, controversiarum Judex, firmamentum veritatis, Ecclesia decidit.

Qs

Hinc

Hinc quidem audire est Vossium
a, cum socijs suis inclamantem, quòd,
 cum originalia Bibliorum perierint,
 eorum verò exemplaria per manus
 perfidorum Hebræorum transierint,
 textus hebraicus ad nos non defluxe-
 rit, nisi per venenatos illos canales pes-
 simè infectus, idque eò verosimiliùs,
 quòd à tempore Apostolorum, ubi
 non nisi exiguus Patrum numerus huic
 linguæ studuisset, Hebræis expeditissi-
 mum fuerit textum superstitioni suæ
 accomodare. Versionem verò 70. In-
 terpretum asserit Vossius Christo Do-
 mino, Apostolis, atque antiquissimis
 Ecclesiæ Patribus perquam familiarem
 fuisse; sed & prima Ecclesiæ ætate ha-
 bitam fuisse regulæ locò tum à Con-
 cilijs Orientis, tum à Patribus Græcis,
 atque adeò, nunquam interrupta tra-
 ditione, citra labem ad nos transiisse.
 Unde & Hebraizantes illos Septentrio-
 nis Theologos non nihil indigniùs tra-
 ctat, dum eos vocat *asellos togulâ cinctos*
Professoris, & Semi-Judeos, pro clipeo ge-
stantes

(a) De 70. Interpretibus &c. dissertationes.

stantes Biblia Mazoretica cum omnibus suis punctis.

Inde verò videas ambos Buxtorfios in fronte Hebraizantium vestrorum Doctorum pugnare, qui unum textum hebræum tuentur, velut omni labe immunem; versiones verò omnes, seu græcam 70. seu latinam vulgatam, ceu rivulos errorum facie lutulentos, planè proscribunt; idque præsertim in *Commentario Mazoretico*, tum de punctorum, & accentuum hebraicorum antiquitate videre est.

EDITIO VULGATA TEXTUI HEBRÆO, GRÆCÓQUE PRÆHABENDA.

MEDIAM hos inter viam ingressi Simon, atque Capellus in majore, ac dici queat, incertitudine totum relinquunt. At incertitudo hæc solos Protestantes, non autem Romano-Catholicos afficit, queis ultima fidei regula Ecclesia est, depositaria nempe, atque infallibilis Divinorum Oraculorum interpretes. Equidem abunde illa in Synodo Tridentina a hac super re mentem suam exposuit; antiquam

(a) *Ses. 4. in decreto de Can. Scripturis.*

tiquam nempe editionem vulgatam pro authentica esse habendam, ceu quæ textum sacrum, saltem quod ad substantiam, fidelissimè exponat. Quare editioni huic latinæ vulgatæ homo orthodoxus, quod in substantia opponat, non habet.

Tanta autem certitudine atque autoritate textus hebræus, ac græcus, pro hodierno quidem statu, non pollent; quamvis nolim cum Cardinale Ximenes, uti *Polyglotta Complutensis* in Prologo referunt, eosdem à dexteris atque sinistris editionis vulgatæ collocare, quæ inter eosdem medium teneat, quemadmodum Christus Cruci affixus duos inter latrones. Quare P. Calmet, quem suprà adduxisti, à mente Patrum Concilij Tridentini plurimùm exerravit, dum textum hebræum latinæ versioni infinitùm præposuit. Quis autem vel Protestantium majorem reverentiam non habet versionibus antiquis Scripturæ, quàm versioni Poëtæ profani? Cajetanus autem ex temerario dicto suo abunde va-

pulat,

pulat, quem Gabriel Prateolus eapropter ceu suspectum arcessit de hæresi.

REGULÆ PRO INTELLIGENDA
S. SCRIPTURA.

UT itaque leges demum tradamus, profequitur Milona, explicandis Scripturis idoneas, assero primò, plurimum momenti collocandum in animadversione Principis Apostolorum, qui ex occasione Epistolarum D. Pauli nobis ita denuntiat *a*: *In quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant, sicut & cæteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem. In hisce autem intellectu difficilibus neminem ullum sibi fidere debere, idem Christi Vicarius paulò antè asseruit: b, hoc primum intelligentes, quòd omnis prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit. Quapropter ingenuus quisque cum Eunuchò illo Candacis Reginae vocem suam jungat, oportet: c, putasne, intelligis, quæ legis? & quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi?*

Atque ita sancti Patres senserunt.

Au-

(a) 2. Petri 3. v. 16. (b) Ibid. c. 1. v. 20. (c) Act. 8. v. 31.

Augustinus agens de eadem S. Scriptura : sic loquitur, inquit, *a*, ut altitudine superbos irrideat, profunditate attentos terreat, veritate magnos pascat. Ac D. Hieronymus de regulæ hujus neglectu Paulino suo sic queritur : *tractant fabrilis fabri : sola Scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vindicant hanc garrulus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi præsumunt, lacerant, docent, antequam discant.*

Regulæ autem hujus neglectui meritò adscribimus originem hæresum. *Non natæ sunt hæreses, ait Augustinus b, nisi cum Scripturæ bonæ intelliguntur non bene ; & quod in eis non bene intelligitur, etiam temere, atque audacter asseritur.* Negligunt regulam hanc Protestantes, qui in Scripturis quod ad dogmata essentialia omnimodam claritatem invenire se jactitant ; simul tamen super SS. Trinitate, Divinitate Christi, peccato originario &c, acerbè inter se digladiantur. Invocantes suffragia Sanctorum idololatriæ arcessunt, eò quòd verbis illis Paulinis clarissimè id ipsis

(a) L. 5. de Gen. ad litt. c. 3.

pro-

(b) Tract. 18. in Joan,

proscriptum videatur: *unus est mediator DEI & hominum, homo Christus Jesus.* At clarissimum textum hunc antiquissimi Patres non penetrârunt; uti ipsimet Protestantes contendunt: ita enim Magdeburgenses testantur *a*, abusiois illius Sanctos invocandi jam in Doctoribus seculi tertij indicia admodum clara apparere. Dallæus autem eandem ad initium seculi quarti refert. *Cùm jam cepisset, inquit b, ac in dies glisceret cæca in Divos superstitio.*

Afferro secundo, præcipuam Regulam pro sensu Scripturæ intelligendo haud dubiè esse, ut eundem sensum secteris, quem ei assignat Ecclesia, Dux infallibilis, sub cujus ductu errare non possis; quam Spiritus Divinus omnia docet, quacum Christus Servator noster semper est, eritque in secula.

Atque hæc Traditionis catena, ab Apostolis ad nos usque descendens, cum successionem Pastorum successionem quoque doctrinæ, in Divinis Libris contentæ, ad nos transmisit. Quare regula

(a) Cent. 3. c. 4. (b) Tr. de objecto cultus relig. c. 8.

gula hæc divinitus stabilita, nec minùs super solidis rectæ rationis principijs, quàm super continuo usu fundata est, qui tum penes Hebræos, tum penes Christianos omni ætate viguit. Et quid demum sine regula hac certi superesset, nisi confusio mera, atque perpetua aberratio? ut totidem darentur Scripturæ expositiones; imò totidem religiones, quot capita. Id quod graviter notavit Vincentius Lirinensis, dum dixit: *Idcirco multùm necesse est propter tantos tam varij erroris anfractus, ut Prophetica & Apostolica interpretationis linea secundùm Ecclesiastici, & Catholici sensûs normam dirigatur.*

Profectò, qui filum hoc Traditionis, desertâ Ecclesia, ruperunt, novùmque sibi fidei systema erexerunt, textum Scripturæ vel renitentem in id detorquere moliuntur. Exornant ij quidem paradoxum suum dogma immenso eruditionis apparatu, inconditam textuum multitudinem opportunè importunè accumulanti; at vana hac ostentatione à genuino sensu Scripturæ immensùm aberrant.

Et

Et quoniam otium dedere socij; progressus est Milona, & asseruit tertio: cum præcipuus canalis, per quem Ecclesia genuinum Scripturæ sensum ad nos usque derivat, sit veterum Patrum consensus, eidem consensui, ceu supremæ legi ejusdem cum Ecclesia antiquitatis, ut ait Bossuet *a*, oblucri, nefas esto Interpreti.

O ho! inclamat Celricus; huic assertioni plures Eruditi se se opponunt, nec solum Protestantes, sed & Pontificij. Simon quidem in præfatione prolixæ sui operis miratur, Viros hodie doctos reperiri, quorum totus labor in id incumbat, ut serviliter colligant, quidquid in Patrum commentarijs super Scripturas invenerint. Quasi verò Patres hoc in negotio Interpretibus hodiernis feliciores extiterint. Commentarij, ait is, Recentiorum Interpretum multis in locis Commentarijs Veterum sunt præhabendi. Hunc ego hominem nostrum non voco; reponit Milona. Batavorum Critico-
Rum

(a) *Instruction contre la Version du Nouv. Test. de Trevoux pag. 202.*

rum amicus, quò vestros plausus captaret, Patres simul atque Ecclesiam prodit.

AN VETERES SENSUM LITTERALEM NEGLEXERINT?

QUIDQUID de hoc sit; pergit Celricus. Ubi de sensu litterali est quaestio, Simonis animadversio non est iniqua. *Non equidem videtur, scribitis, primos Patres se se applicasse Scripturis ad rigorem sensus litteralis exponendis; ac pro idea familiarium sibi allegoriarum ipsos Apostolos habuere.*

Quanta hæc temeritas est! ait alter: eadem calumnia Apostolos notat & Patres, ceu qui sensus mysticos vanè sectati, summo præjudicio litteram neglexerint. Et unde tandem sensus litteralis, seu primitivus Bibliorum hauriendus est, nisi è fontibus tam defæcatis? potestne legis interpretatio melior haberi, quàm ea, quæ ab Legislatore ipso, aut ijs, quos sibi interpretes subrogavit, profecta est?

Enimvero quis nescit, præter sensum

sum litteralem Divinum Spiritum mysticos quoque sensus frequenter intendisse? Et Patres optimè gnari, sensum litteralem ritè perceptum sensuum spiritualium fundamentum existere, sæpius super eodem interpretationes suas allegoricas stabilivère, ut adeò litterâ, cum opus foret, minimè neglecta, ad Christi, Apostolorumque exemplum, documenta inde deduxerint non solida minùs, quàm fidelibus ædificationi futura. Ita enim existimârunt Patres, Libros Divinos eodem, quo dictati sunt, spiritu & lectitandos, & exponendos. Et sic demum detegitur nobis *lex a, Domini immaculata convertens animas, testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulis.* Sed nempe Critici hodie-
ni studium ædificandi Patribus, mysticisque Theologis relinquunt, sibi verò non nisi officium argutandi reservant.

Quòd si autem Simon ita stomachatur Patres; producat ergo recentiores, dignos gustu suo, S. Paginae interpretes: at ipsomet arbitro nemo ullus adhuc repertus est, qui *undequa-*

R 2

que

(a) *Psal.* 18,

que præjudicijs careat. Unde neminem commendat universè. Pererium quidem virum vocat eruditum, qui *a*, quæstiones, quas tractat, magno judicio resolvit; at quoniam sententijs Patrum præcipuè referendis intentus est, potiore partem ijs nil commodat, qui sensum duntaxat litteralem venantur.

At non ferendum est, ut maligni hi Critici antiquis Patribus hanc dicam porrò impingant. Liceat hîc vobis proponere prudens quoddam consilium, quod hanc in rem P. Laubruessel in insigni suo tractatu *de abusu Criticæ* dedit. *b*, Optat ille, ut Critica quædam sacra ederetur, in qua non Grammatici, eruditi illi quidem, at præoccupati, comparerent, puta Munsterus, Fagius, Vatablus, Castalion, Clarius, Drusius, Grotius, similisque, sed horum locò non sine delectu præcipui Patres tum Græci, tum Latini, puta Origenes, Chrysostomus, Basilus, tres Gregorij, Hilarius, Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, qui

junctâ

(a) Livre 3. de la Crit. &c. c. 12. p. 423.

(b) Tom. I. l. 3. pag. 323.

junctâ opera ad litteram, spiritumque Scripturæ detegendum concurrerent, ut adeò in difficultatibus nondum omnino resolutis alter alterius defectum suppleret. Et mirum est, consilium de opere Traditioni tam glorioso, tamque opportuno tum ad manifestandum meritum Patrum, tum ad abolendas sinistras hæreseos, Criticæque temerariæ ideas, nondum executioni esse datum. Quantumvis enim sub nomine *Catenæ Patrum* commentarii quidam sint editi, atque eo in genere à Venerabili Bedâ, Rabano Mauro, aliisque Latinis; tum à Procopio Gazensi, Niceta, aliisque Græcis sit laboratum; iidem tamen desiderium excitârunt Commentarios multò exactiores videndi. Et malum, quòd nondum compareant.

Neque chimæricum dixeris isthoc consilium, ceu Patres unctiõni, qua sacra Litteræ affluunt, plus æquò intenti litteram neglexerint, velut nimium spinis obseptam. Curârunt certè Litteram Patres, at non Grammaticales illas minutias, quæ præcipuum Cri-

ticæ caput constituunt. Non equidem invenias fortè in commentarijs complurium Patrum explicationem etymologiæ cujusdam hebraicæ, quæ novum sensum constituat; non certas ad ritus Phœnicum, Chaldæorúmque allusiones, quæ novis conjecturis an-
sam præbeant; non amplum illum eruditionis litterariæ apparatus, ostentationi veriùs, quàm solidæ doctrinæ idoneum. Non sunt Patres, uti Critici hodierni, studiosi venatores verborum, queis, ceu grandi nihilo inflati, turgeant. Sed neque aridi sunt Patres in ijs pertractandis, quæ unctiōni magis inserviant; & cùm ex Apostolo præcipuus finis *a, omnis Scripturæ divinitus inspiratæ* sit docere, præcipuum studium suum instructioni attribuerunt. Demum de sensu litterali illud animadverto: ipsimet Critici hodierni, quantumcunque scrupulosi litteræ adoratores velint videri, quanta tamen levitate eandem perpetuò deserunt, causámq; hujus discessionis linguæ Scripturarum hyperbolica, populari,

(a) 2. ad Timoth. 3. v. 16.

lari, symbolica, milléque in locis minus exactæ attribuunt!

Plura in vindicationem Patrum attulerat Milona, quàm socij optâssent. Et Celricus nonnulla eorum, quæ obiecturus erat, præoccupata intuitus, quò tu fuisti longior, inquit, ego brevior ero. Nihil moror impeditas, quas pro S. Pagina legenda statuitis regulas. Omnium locò interpreti Sociniano est sanum, rectumque iudicium. *Ratio Scripturæ interpretes.* Istâ unâ instructus Socinus explicationes Scripturæ quærit & simplicissimas, & obvias. En triplex regulæ meæ fundamentum.

AN QUÆDAM IN SCRIPTURIS
FALSA ?

AC primum quidem esto, id quod Marcus Antonius de Dominiis statuit *a*, : *Non omnia, quæ Scriptura continet, docet, aut narrat, sunt revelata.* Incassum ergo desudant interpretes, si leves quasdam S. Paginæ contradictiones invitâ Minerva componere nitantur. *Nihil enim vetat, verba sunt Epi-*

R 4

isco-

(a) L. 7. c. 1. de Republ. Eccles.

scopijs, ut concedamus, Spiritum DEI Sanctum reliquisse Scriptores Sacrorum Librorum humanæ conditioni & fragilitati suæ in enarrandis istis, quæ ad circumstantiam facti pertinent, ad quæ sufficiebat sensata notitia, & memoria, quamquam ea lapsui obnoxia erat. Satiùs enim [ecce principij Sociniani rationem] tutiùsque, & calumniæ minùs obnoxium fortè esset, liberaliter, lubentèrque levem lapsum agnoscere, quàm absurda nimis interpretatione uti ad lapsum leviorum excusationem. Alioquin suspicio lapsus non modò non tollitur, sed augetur, quia culpa non agnoscitur.

Ita, prosequitur Celricus, Pontificij quoque conveniunt, quemlibet Prophetarum proprium sibi stylum usurpasse. Sic enim Ezechias, theorematis Mathematicis apprimè instructus, tum Isaias, vir aulæ assuetus, sanguinéque regio procreatus, diverso certè stylo Scribesse, ac Jeremias, & Amos, qui pastoritia de gente rusticolère. Ita Psalmi Davidici non omnes possunt esse inspirati à DEO, præsertim ubi David tanto indignationis

ex-

(a) *Instit. Theol.* l. 4. c. 5.

excessu inimicis suis maledicit ; ut quidem sentiunt Theologi Batavi. *a*, Itane, ait Milona, super ruderibus religionis extollitis rationem humanā? hac regula Socinus instructus, omni revelatione Divina neglecta, & præscientiam & immortalitatem DEI, & Trinitatem, & Incarnationem, & peccatum originarium & gratiæ necessitatem, & æternitatem poenarum sustulerat. Unde gravissimè de Socini sequacibus asserit Bossuet *b*. *Eorum verisimilitudo tota in eo est, ut sensibus blandiatur, eorum simplicitas in eo est sita, ut rationi humanæ per exclusionem omnium Mysteriorum faciat satis; sanum illorum iudicium non est, nisi iudicium carnis, jugum fidei excutiens. . . . Infernus extinctus, tum damnatio ijs solis reservata, qui peccando contraxerint habitum, amœnam eorum Theologiam Moralem constituit; interpretationes eorum quod ad Sacras Paginas improprie sunt omnes, absurdæ, cum sensu naturali pugnantes, neque alia ex causa bonæ videntur, nisi quòd inclinationes naturæ corruptæ sectari sit volupe.*

R 5

Sed

(*a*) Sentimens de quelques Theologiens &c. p. 228. (*b*) 1. Instruct. sur la Version du N.T.

Sed primum Socianismi hujus, quod attulisti, fundamentum quàm est religiosum, quàm Traditioni, ac Scripturis conforme! Mentitus est ergo Paulus, ubi dixit: *a, omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est &c.* hallucinatus est Petrus scribès: *b, non enim volũtate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati locuti sunt Sancti DEI homines.* Cæterum Episcopus ille, dum Verbum DEI adeò humiliat, nullam tamen pro se adducit vel apparentem rationem; nec capio genium hominis illius, semper ad destruendum potiùs, quàm ad ædificandum intenti.

At enim Prophetæ speciali quisque stylo scripsere. Miserum argumentum! quasi verò DEUS, inspiratione sua & Isaiam & Amos æqualiter animans, nequiverit simul sapientiæ unius, simul ruditati alterius se se accommodare. Id quod illis verbis insinuare voluit Paulus: *c, multifariam, multisque modis olim DEUS loquens Patri-*
bns

(a) 2. ad Timoth. 3. v. 16. (b) 2. Petri 1. v. 21, (c) ad Hebræos. I. v. 1.

bus in Prophetis &c. Indignaris deinde Davidi, inimicis maledicenti. Maligna interpretatio ! cum dignius sanè de tanto Propheta judicares, eum non suo, sed DEI nomine, cujus est ultio, peccatori maledicere. Atque benignam hanc interpretationem à te meritus est David, quam ipsemet maledictionibus Semei attribuit : *a, Dimitte eum, ut maledicat; Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David.*

Sed cur non alias quoque expositiones Interpretum vestrorum adducis, præsertim Cantici Salomonis ? Scio; erubescis. Testatur de hoc P. Benedictus Caugeois Capucinus *b*, id tanta Hebræis in æstimatione fuisse, ut illud ex quinquies mille alijs Canticis, quæ Salomon composuerat, asservandum censuerint. Qui etiam addit, Salomonem ter mille alia volumina prosâ oratione scripsisse. Hieronymus quidem de Cantico hoc ad Paulinum scribens ait : *Ecclesiam jungit, & Christum, sanctarumque nuptiarum dulce canit*

(a) 2. Reg. 16. v. 10. (b) L'explication litterale de toute la Bible &c.

canit epithalamium. Vestri autem Sociniani citra aliud mysterium solos in eo legunt amores Salomonis; imò comparationes illas, queis Salomon erga sponfam suam utitur, docent Theologi Batavi, illis Ovidij esse simillimas, queis Polyphemus libro tertio decimo Metamorphosis est usus. Possuntne proterviùs profanari res sacræ? an non hoc est sanctum projicere canibus? Grotius profectò commentarium suum in idem Canticum omnibus obscœnitatibus Poëtarum tum Græcorum, tum Latinorum fœdavit. Apage cum tam sordido Scripturæ interprete.

AN STYLUS PROPHETARUM

HYPERBOLICUS?

CUR ergo hæc detegis, si tibi for-
dent? rogat Celricus, atque ita
prosequitur. Alterum Sociniani
Scripturarum Interpretis fundamen-
tum est, stylum Prophetarum, ultra
consuetum ordinem, hyperbolicum
esse, ita ut etiam ad res ferè ordinarias
exprimendas expressionibus utantur
maximè emphaticis. Quare etiam,
atque

atque etiam cavendum, ut ne expressiones hujusmodi simpliciter ad litteram accipias. Atque ideo, uti argutè Clericus notat, illi, qui consuetudinis hujus Prophetarum ignari, lectioni Apocalypsis se se dederunt, nihil omnino de sensu Libri hujus Prophetici sunt assecuti, quòd religiosè nimium litteræ inhæserint. Quapropter in Prophetijs haud paulò minus firmani est collocandum, quàm Veteres, atque Theologi Vestri iisdem attribuant.

Eleganter hyperbolicum hunc stylum Prophetarum exponit Jurieu post Kotterum, atque Drabicium, dum imaginationem æstuantem quorundam Prophetarum, qui impressionem à Spiritu Divino receperant, rotæ comparat, quæ potenti impulsu agitata, etiam remota manu, non cessat circumagi: ita imaginatio Prophetæ, inspiratione Divina insigniter agitata, non semper ad fixum revelationis limitem sistet, sed eum egressa propria delabetur ad somnia, atque adeò proprii temperamenti ardore exaggerationes

rationes suas revelationi adjunget, id est, veritati mendacium.

Satis est, acclamat Milona. Obru-
is me impietatibus, quas, utpote pro-
lixiore responso indignas, paucis re-
fello. Ac primò quidem, si princi-
pium illud de stylo Prophetarum hy-
perbolio ad paucos duntaxat casus re-
stringeres, ubi veritas cum emphasi
expressa ad litteram per circumstan-
tias se manifestat, nihil admodum in-
congruum diceres; at si indefinitè, ut
facis, omnia Prophetarum oracula
exaggerationis Rhetoricæ velis arces-
sere, omnem simul fidem Prophetis,
enthusiasmo hoc agitatis, ademeris, è
quorum imaginativæ potentia impe-
tu cuivis etiam, atque etiam caven-
dum sit.

Ego autem ita intelligo. Quòd si
Divinæ Providentiæ placuit ad æter-
nas dispositiones suas hominibus ma-
nifestandas Prophetas excitare, præ-
servare simul tum ipsos Prophetas, tum
homines omnes oportuit ab ijs errori-
bus, errorumque periculo, quod Theo-
logi vestri Oraculis eorum tam indi-
gnè

gnè affingunt. Cæterùm Jurieuum non moror. Homo fanaticus, quemadmodum nullum propè dogma intactum relinquit, ita Prophetas, ceu fanaticos sibi similes, suo pede metitur. Tu verò tertium Sociniani Scripturarum Interpretis fundamentum fac afferas, quod, credo, cæteris non erit melius.

AN NEGANDA VETERIS LEGIS

MIRACULA?

Profectò non erit ad gustum tuum, reponit Celricus. Recta ratio jubet, ut Scripturæ Interpreter, quoad fieri potest, miraculis parcat, & pleraque, quæ ab antiquis Patribus in prodigijs fuere censa, ad causas purè naturales reducat. Ita jam olim Josephus Judæus *a*, transitum Hebræorum per mare rubrum sub Mose comparavit cum transitu exercitûs Alexandri M. per mare Pamphiliæ. Et Joannes Clericus *b*, ait, ventum opportunè excitatum, æstui maris conjunctum, siccam Israëlitis in fundo fugam

(*a*) *L. 2. Antiq. Jud. circa finem.*

(*b*) *Diss. Crit. de rubri maris trans.*

gam aperuisse. Et universè de prodigijs hujusmodi sequens principium statuit, *a*, quòd, *licèt nonnihil torquerentur Scriptoris Divini verba, satiùs esset duram adhibere interpretationem, quàm absurda dicentem inducere; multò credibilius, phrasi minùs propria usum esse Moysen, quàm absona planis verbis esse locutum.* Atque principio hoc, credo, nixus Cajetanus vester posthabitis Patribus docuit, tentationem illam, qua dæmon personatus sub figura serpentis Evam adortus est, meram allegoriam fuisse.

Haud dubiè, reponit Milona, superba hominis ratio non minùs adversus miracula, quàm ipsa mysteria luctatur; quidquid Patres, quidquid Interpretes, quidquid clarus S. Paginæ textus reclamant. Quàm autem invictus est vester Achilles hic: *Non videtur hoc verisimile.* Igitur miraculum hoc, ut ut clarissimè in S. textu expressum, vel est allegoria, vel est hyperbole. Sed obsecro vos, socij! ipsimet pensitate: quòd si tortis hísce Socinianorum explicationibus sit insistendum, ut è

Scri-

(a) *Dissert. 2. in Gen.*

Scriptura exigatur, quidquid paradoxum in ea, ac prodigiosum occurrit, an non ita sensus Scripturæ omnino impervius evadit, quia in ænigma degenerans? Ecce scopulum, ad quem complures vestrum offendunt, qui non nisi maligna rationis suæ luce produce utuntur.

Sed ista Joannem Clericum non movent, qui multò duriora adhuc, quàm id genus consecutiones valet concoquere. Ita enim & miraculum Uxoris Loth, in statuam salis conversæ, generosus annihilat. Ita conflagrationem Sodomæ non pluviam illi igneam, sulphureamque de cœlo prodigiosè immissam, sed naturam terræ illius adscribit, quæ bitumine, ac sulphure facta igni excitando, Ethnæ in morem, idonea fuerit. Ita pernegat Clericus, solem in favorem Josue verè stetisse; esto, sacer asserat textus: *a, steteruntque sol & luna, donec ulciscerentur se.*

Et habet prò dolor! Clericus sectatores suæ proterviæ. Sic Zebighius conservationem prodigiosam vestimentorum

(a) *Josue 10. v. 13.*

rum inficiatur, quam de Jsraëlitis in deserto S. Pagina disertissimè adstruit a: *vestimentum tuum, quo operiebaris, nequaquam vetustate defecit, & pes tuus non est subtritus, en quadragesimus annus est.* Nimirum lanâ, pellibúsque ovium abundabant Jsraëlitæ, ac insuper Jsmaëlitarum, Arabúmque commercio utebantur.

Sed piget plures referre insolentes id genus prodigiorum DEI expositiones, queis superba Socinianorum ratio, fideique subjici impatiens, Divino textu nequicquam renitente, omnem prodigijs hísce admirabilitatem adimere nititur, quò difficultatem ea credendi sibi complanet. Equidem hos tu Scripturæ interpretes si Patribus præferas; horum si regulas adoptes, antiquis abolitis, valeat religio Orthodoxa, valeant Traditio, sacræ Paginæ: valeat DEUS.

Quapropter, ut ea, quæ fusiùs sunt disputata, in pugnum constringam, haud obscurè ex ijs elucet gravissima quædam antithesis Veteres Patres inter,

(a) Deutr. 8. v. 4.

ter, atque recentes quosdam, Socinia-
nos præcipuè, ac Protestantes Scri-
pturæ interpretes. Patres summâ re-
verentia tractârunt Scripturas; hi sum-
mâ irreverentia tractant. Patres ad ex-
ponendas Scripturas vocati sunt; hi
intrusi. Patres docuère, Scripturas
quod ad substantiam interire, aut mu-
tari non posse; hi docent, actu esse mu-
tatas, actu interiisse. Patres in dubijs
Scripturæ indubium consuluère Eccle-
siæ Oraculum; hi sine fundo, sine re-
gula, sine iudice fluctuant, exerrant, li-
tigant. Patres apparentes Scripturæ
antilogias excusant; hi novas in ea
fingunt. Patres cum Apostolis sensui
litterali mysticum addidère; hi, litte-
ralem in mysticum vertentes, utrum-
que evertunt. Patres in sensu tum lit-
terali, tum mystico eruendo sunt soli-
di; hi ventosi Grammatici, inanes lo-
gomachi. Patres rationem fidei ju-
bent servire; hi fidem rationi. Patres
vel apices Prophetiarum venerantur;
hi integras Prophetias ad somnia a-
mandant. Patres prodigijs per Scri-
pturas relatis assurgunt; hi ea annihi-

lant. Patres demum genuini sunt Scripturæ interpretes ; horum nonnulli, veniâ vestra id dixero, infames sunt sycophantæ, qui Ecclesiæ, Verbo DEI Tradito, Scriptoque, Religioni, sacrisque omnibus professi bellum indicunt, Christiano nomine, quod adhuc præ se ferunt, ideo duntaxat personati, ut nomen Christianum adorantur liberiùs, debellent perniciosiùs, & si fieri possit, toto ex orbe exigant securiùs.

Ferventiùs dixerat Milona, id quod tum demum notavit, ubi deferuit : & demulcere denuo socios parabat ; verùm Celricus satur disputationis, quoniam jam perorâsti, inquit, absolum est telam reordiri, præsertim cùm verosimilia multa attuleris. Sed suo quisque sensu abundet. Cæterùm Venator pro Synagoga semi-hebraizantium apologiam quidem paraverat ; at similem sibi ominans à Milona epilogum prudens conticuit.

COL-

COLLEGIUM OCTAVUM.

THEOLOGIA PATRUM SCHOLASTICA.

LOMBARDUS, posterioribus Collegijs subinde omissis, per otium Scholas Theologicas lustravit. Et admiratus est tantam earundem & varietatem, & mutationem, quinque nimirum seculorum intercapedine inductam, motu animi vario: quem admodum enim impensè sibi gratulatus est & plurimos & maximos Scholasticæ suæ sectatores, quoniam integri Ordines Religiosi, ab ætate sua subinde exorti, pro quatuor suis Sententiarum libris, velut pro aris, ac focus pugnarent, ita ingenti animi sui mœrore intuitus est, suam Scholasticen è Britania, magna Germaniæ ac Belgij parte, ac præcipuè è Septentrione simul cum Religione orthodoxa exactam fuisse. Dubius proin' hæsitabat, an præsentī Theologiæ statui compati, an verò gratulari deberet.

Cæterum seculi hujus jam satur, atque ad Patres, quos tantisper reliquerat, redux Lombardus, super Theologia Patrum Scholastica adhuc disserere statuit. Nec defuit ei potens antagonista. Lesquenus enim, utut in cæteris Collegijs minùs verbosus, ad postremam hanc sessionem vires omnes collegerat, simul Scholasticam castigaturus, simul recentiore Theologiam Historico-Dogmaticam vindicaturus. Socios autem quærebat vir vafer: Pudinum in suis censuit; & quoniam de Milona jam olim desperaverat, Bennazium saltem, D. Thomæ sequacem, mendaci specie conciliare sibi nequicquam molitus est.

THEOLOGIA HISTORICO-DOGMATICA.

ERgo dissertationi initium daturus ipsummet præsentis Collegij thema aggressus est. Nec Theologia Patrum, inquit, est Theologia Scholastica, nec Theologia Scholastica est Theologia Patrum. Utrumque ut ostendam, illud præmoneo, præter trivialem hanc Scholasticam, aliam

à nobilibus, verèque eruditis Theologis Theologiam esse inventam: constat ea ferè tota ex Scripturis, Conciliis & Patribus: & quàm erudita universæ historiæ Ecclesiasticæ monumenta complectitur, tam ea facilis est, ac expedita: quare eandem fere *Historico-Dogmaticam* vocant. Historiã porrò illa probatam sectatur, libros inquiri Criticorum judicio tutos, ac meritò dedignatur dubiam doctrinam è suppositis haurire, multòque magis è thesauro illo possibilitatis, ac abstrusæ cujusdam Metaphysicæ; neque enim ex succis, atque abstractis speculationibus, sed factis rite comprobatis, documentisque primitivæ Ecclesiæ fidei dogmata stabilienda existimat. Atque hæc demum genuina est Patrum Theologia.

At verò vestra Scholastice non est Theologia Patrum. Novitia est, nec ætatem Patrum aspexit. Authores ea agnoscit Petrum Lombardum, Thomam, aliòsque Scholasticos in pluribus hallucinatos; imò [fortiter id dico] Ecclesiæ perniciosos. Pertractat

insuper non paucas quæstiones inanes dialectica hæc Theologia, abstractasque sectata hypotheses, multum profanæ rationi, multum hodiernis Magistris, Concilijs verò, Patribusque parum attribuit.

Sed nec Theologia Patrum Theologia Scholastica est, pergit Lesque-
nus, seu practicam illam seu speculatricem spectemus. Si enim vel unum justificationis humanæ negotium, gratiæque JESU CHRISTI Oeconomiam libeat arbitrari, omnes Thomistæ, omnes Scotistæ, tum qui neutrarum se partium vocant, quocunque ij demum nomine censeantur, genuinam gratiæ Christi ideam, à Patribus, ac præsertim D. Augustino assertam, malignè destituerunt. In doctrina porrò moralis Scholasticum citare perinde est, atque laxonem, discinctumque Casuistam citare; ut adeò sagaciores meritò ingemiscant, à quingentis circiter annis, ab exortu nimirum infaustæ hujus Scholasticæ, tum sanam Patrum doctrinam, tum ipsam propè Ecclesiam perijsse.

EXCITAVIT Lombardum infaustus bubo, ac cacomastyx suæ Scholasticæ; pressit tamen indignationem, calumnijs hîsce assuetus paulatim: queis refellendis initium daturus ipsam Scholasticæ originem delibare exorsus est. Novitiam tu quidem, ait, vocas Scholasticam; verumtamen Patrum est filia. Et Græcorum quidem Scholastica in decimum propè seculum jam est adulta, authore nimirum S. Joanne Damasceno, qui quaternis libris *de Orthodoxa Religione Patrum Theologiam* justo ordine, methodóque complexus est. Æmulatus hunc fuit inter Latinos quatuor ferè post seculis Petrus Lombardus, qui Patrum sententias, admirandum in ordinem digestas, Theologiam Scholasticam esse iussit; ut adeò Scholastica à Theologia Patrum nihil diversa, imò ex eadem planè composita sit. Scholastica illa dicitur, atque Methodica, quatenus prima medijs, media postremis continuata ubique conclusionum,

ac demonstrationum, omniumque argumentorum serie connectit, id quod ad methodum spectat : in scholis quoque plerumque traditur, assiduamque Magistri directionem, sedulamque concertationem discipulorum requirit.

Hujus porro Methodicæ Theologiæ eam ferè originem habe. Annis abhinc quingentis & amplius Avicenna, Averroës, Avencope, aliique Arabes hinc quidem Alcorani somnia per-tæsi, inde verò sapientiam legis Christianæ stultitiam interpretati, mediam veluti viam ingressi sunt, totosque se studio, ac disquisitioni naturæ tradidère, methodo disputandi Aristotelica impensissimè celebrata; quo factum est, ut scientia Dialectica Aristotelis ubique resumpta, contrà verò Philosophia Platonis paulatim abolita fuerit. Hi porro legis Christianæ hostes jurati splendidis ex Aristotelis pharetra telis fortiter Ecclesiam aggressi sunt; quapropter visum est Doctoribus Christianis, iisdem armis reprimendos ac jugulandos eos esse; quare Dialecticam in scholas Christianas

mas introducendam, atque eâ Theologiam Patrum adversus Sophistas illos armandam censuere. Hem primam Theologiæ hujus originem.

Quare nihil moror, Patrum nonnullis Theologiam contentiosam olim invisam fuisse. Censuerit D. Ambrosius, Licæum in rebus fidei periculosius esse, quàm hortos Epicuri: dixerit Tertullianus, Philosophos patres ac patriarchas hæresum esse, mixtionem hanc Dialecticæ cum Theologia sordes Ægypti Hierosolymis inferre, superstitiones nimirum Pythagoræ, phantasias Platonis, atomos Epicuri; Præsepe ac Crucem cum Stoa, aut Academia nihil habere commune. Poterat equidem pro illorum temporum statu noxia fuisse disputatrix hæc methodus; at subsecuta ætate Ecclesiæ immensum ea commodavit. Et sicut lumen lumini non est adversum, ita naturalis, ac supernaturalis scientia intimè congruunt; dummodo fidem semper dominam humana scientia, ceu ancilla, agnoscat. Suggilles itaque, per me licet, Scholasticem, ceu

NOVI-

novitiam: satis antiqua est, quæ tam proficua. Sed quàm illa novitia est methodus, qua hodie intelligo veneranda Theologiæ mysteria linguâ vernacula ipsis mulierculis obtrudi! an non pudet muliebres Doctores Theologiæ majestatem tam indignè prostituere! idoneos profectò, si Superis placet, reformatores Scholasticæ!

Non equidem id factum incommodè est, urget Lesquenus, Theologiam, in Patrum monumentis citra ordinem sparsam, in methodum fuisse redactam. At opus fuerat ad tam arduam provinciam Viris doctioribus Lombardo, accuratioribus Thoma Aquinate, ejusdémque sequacibus. Ex vestris quoque Scriptoribus est nemo, *a*, qui sex & viginti articulos notet, in quibus Lombardus rejicitur. Imò non defuere, qui hominem ad Alexandrum III. Pontificem deferrent, hæresisque insimularent, quòd docuisset, Christum, ut hominem, *non esse aliquid*. Quam ejus sententiam in Concilio quopiam Parisino, ejusdem Ale-

(a) Bellarm. de Script. Eccl.

Alexandri jussu, anno undevicesimo ab obitu Lombardi, proscriptam fuisse, testis idoneus est Matthæus Paris in *Historia Anglicana*. *a*,

VINDICANTUR SCHOLASTICI.

ET talis quidem extitit Patriarcha Theologiæ Scholasticæ Petrus Lombardus; prosequitur Lesquenus. Secundas, si non primas eadem debet D. Thomæ Aquinati, qui eam in *Summam* tribus partibus constantem digessit. Verum de eodem Thoma graviter dicit Joannes Vergorius Abbas Sancyranus: *D. Thomas veram Theologiam humanis rationibus, & Aristotelicis dogmatibus depravavit.* Idem omnino de eodem D. Thoma, cæterisque Scholasticis Religiosis, qui sanctis Patribus successere, Janſenij judicium fuit, posthumis prelis in lucem editum, in quo tituli loco sic quæritur: *Origo corruptelæ in Theologiam inductæ unde?* Idem ferè sensit Joannes Opſtraet in *Theologo Christiano*; *b*, *multorum*, ait, *utilitati vel infirmitati non satis accomodatus est.*

(a) *In Henrico 2. pag. 132.*

(b) *Par. 2. c. 4. §. 2.*

est S. Thomas, tum quòd quæstiones multas Philosophicas Theologiae immisceat, tum quòd terminis Philosophicis eas proponat, resolvâtque. Et confirmavit Pudinus Censorum horum judicia judicio Dupini, qui paucis verbis S. Doctorem ita perstringit: *scimus, quantâ negligentia, & quàm exiguo discretionis judicio S. Thomas Patrum opera soleat citare: quamquàm addat Dupinus, vitium id potius seculi illius fuisse.*

Non facile dixeris, quantum commotus fuerit Lombardus ad gravissimam illam censuram, qua etiam post fata sua vapulâisset. Elinguem credidisses. Quare Bennaz patrocinium ejus, cæterorumque Scholasticorum in se suscepit. Ita nimirum, inquit, malignus est oculus vester; dissimulatis tot claris doctrinæ radijs in Lombardo nubeculam notat. Æquior illi fuerat Franciscus Stancarus, utut acatholicus, qui in apologia, quam refert Micrælius *a*, significanter asserit, *unum Petrum Lombardum plus valere, quàm centum Lutheros, ducentos Melancthones, trecentos Bulin-*
geros,

(a) Syntugm. Histor. Eccl. pag. 890.

*geros, quadringentos Martyres, & quingentos Calvinos; ex quibus omnibus, si in mortario contunderentur, non exprimeretur una uncia veræ Theologiæ. Addere his poterat Stancarus Sancyranos, Jansenios, Quesne-
los, quotquot velles.*

Sed D. Thomam acerbius adhuc suggillatis; & meritò quidem, si enim Sancyrano est fides, D. Thomæ, atque Scholasticis defectio Ecclesiæ Romanæ tribuenda est à quingentis jam annis. Hanc cum restauratam velit cum suis Jansenius, Scholasticos diris meritò devovet, delapsæ Ecclesiæ reos. Sed vivant Christi Oracula! stat Ecclesia, viget, & viget ancillante Scholastica. Ac licet Lutherus quoque, Ulenbergio teste, quondam criminatus sit, *sinceram Evangelij doctrinam in Ecclesia prorsus obscuratam Philosophiæ quadam eluvione, idque Theologorum Scholasticorum turba; vi tamen veritatis compulsus in ea subinde verba erupit: tolle Thomam, & sustulisti Ecclesiam.*

Sed quid externos hos, profanosque adducimus? Testimonium ferat Sixtus V. a, Pontifex maximus, testis

(a) *In Vita ad annum 1512.*

am-

amplissimus, qui in septuagesima sexta Constitutione sua, qua D. Bonaventuræ doctrinam commendat, sic loquitur: *Cum hæreticorum insidia, & diabolica machinationes, quibus sacra Theologia, quæ Scholastica appellatur, hoc luctuoso seculo impugnatur vehementissimè, nos magnopere admoneant, ut eandem Theologiam, qua nihil Ecclesiæ DEI fructuosius, omni studio retineamus, illustremus, propagemus. Divino enim illius munere, qui solus dat spiritum scientiæ, & sapientiæ, & intellectus inventa est à Majoribus nostris, sapientissimis Viris, Theologia Scholastica, quam duo potissimum gloriosi Doctores, Angelicus S. Thomas, & Seraphicus S. Bonaventura, Clarissimi hujus Facultatis Professores excoluerunt, atque ornârunt &c.*

PRÆCIPUI SCHOLASTICI ANTI-QUIORES.

ECCE ! quàm alius à vestro sit sensus summi in terris Ecclesiæ Pastoris, de præcipuis Scholasticæ antesignanis. Equidem clarissimi illi Ordines Religiosi, D. Dominici, ac D. Francisci, ut alios taceam, alia quoque dedere insignia Scholasticæ lumina.

Ita

Ita post Aquinatem, ac D. Bonaventuram, eodem anno 1274. simul in coelum receptos, ex Ordine D. Dominici de Scholastica insigniter meriti sunt Herveus Noël, Generalis Ordinis, defunctus anno 1323. Durandus, Episcopus Metensis anno 1333. Petrus de Palude, Patriarcha Hierosolymitanus anno 1343. Robertus Holkot Anglus anno 1349. Joannes Capreolus, qui Synodo Constantiensi interfuit, anno 1433. S. Antoninus anno 1459. Thomas de Vio, Cajetæ Episcopus, ideo Cajetanus dictus, anno 1534. cujus scientiæ splendorem nonnulli nævi non extinxêre; Franciscus de Victoria anno 1546. Melchior Canus, ejusdem discipulus, Ambrosius Catherinus, qui Concilio Tridentino adfuit, Dominicus Soto, anno 1560. aliique hîs recentiores.

Ex Ordine autem D. Francisci tum subtilitate, tum soliditate doctrinæ eandem Scholasticam illustrârunt Joannes Duns, natione Scotus, *Doctor Subtilis*, quem cæteri ferè ducem sectantur, defunctus anno 1308. Raimun-

T

us

dus Lullus año 1315. (alius ab Raimundo Lullo Tarraconensi hæretico, damnato à Gregorio XI. circa annū 1375.)
 Petrus Aureolus, *Doctor Facundus*, anno 1322. Franciscus Maironis, celebris Scotista. Astesan, insignis Theologus anno 1330. Gulielmus Ochamus Anglus, Author Nominalium, *Doctor Singularis*, qui anno 1347. Monachij obiit; pluresque alij hîsce recentiores.

NATURA THEOLOGIÆ SCHOLASTICÆ.

Nihil suavius erat Lombardo eâ sui, ac Scholasticorum vindicatione, qui naturam Scholasticæ ita porro exposuit. Methodica hæc ratio, inquit, Divina mysteria pertractandi, quæ ab uberrimis Divinarum Litterarum, summorum Pontificum, sanctorum Patrum, & Conciliorum fontibus dimanant, tum ad Scripturas rite exponendas, tum ad Patres securiùs, atque utiliùs lectitandos; tum demum ad varios errores, ac hæreses detegendas, refellendâsque admodum idonea est.

Illa enim speculatricis hujus Theologiae

logiæ prærogativa est, quòd mentem acuat, acuendo autem aptam eam reddat ad distinguendos meliùs, disseccandósq; cogitatus nostros, latentes nempe sub uno verbo plures sensus: perspicacem insuper, cautèque timidam reddit, ne vero, sed abdito sensui obvium, eúmque falsum præferat. Hinc ea diversarum significationum quaestio subtilis, maturúmque de singulis iudicium; id quòd illi non capiunt, qui, quidquid subtile est, irrident, nugásque metaphysicas appellant.

AN SCHOLÁSTICI ARGUENDI

EX INANITATE QUÆSTIONUN?

Sunt enimvero inanissimæ nugæ complures, quas Scholastici nimium speculativi in scholas induxere, quæstiones; excepit Pudinus, simulque querelam Dupini a deposuit, nimirum *regnare in Scholastica vanam quamdam subtilitatem, humilemque vitilitigationem, gravitate scholarum Christianarum prorsus indignam.* Clariùs in sua *Historia Ecclesiastica* scribit Godeau, hodiernos

T 2

Scho-

(a) *Traité de la doctrine Chrétienne* chap. 10.

Scholasticos studium Scripturæ, Patrum, ac Conciliorum perdidisse, ingenia destruxisse, paulatimque in animis Fidelium spiritum pietatis extinxisse. Et quoniam trinum perfectum est, addamus his tertium testem Jansenium, qui Scholasticam vocat a, Sapientiam verbi, qua evacuatur Crux Christi.

Profana hæc testium trinitas, nescio, utrùm refutatione indigeat; reponit Milona. Mordacibus dictarijs veniam damus, nisi, quòd inanitatem quæstionum nobis opponas. Afflavit, fateor, vanitas hæc, ut in humanis, nonnullos speculativos; admiscerent quæstiones inutiles, quæ nil, ne mediatè quidem ad dignam de DEO, rebusque Divinis æstimationem concipiendam conferre videntur; comminiscuntur speciosas, at minùs solidas conclusionum suarum probationes, receptis, id est, validioribus, insuper habitis. Verùm hæc, aliæque id genus non Theologiæ, sed Theologorum quorundam sunt vitia.

Cæterùm demus, Scholasticam quæstiones quasdam inutiles tradere,
Do.

(a) *L. 9. de hæresi Pelag, c. 23.*

Dogmaticam verò vestram Theologiam solas complecti utiles. At illa nullam earum, quæ sunt utiles, facile negligit, easque verè utiliter, ac pro dignitate pertractat; hæc verò vestra quæstiones utiles inutiliter tractat, aut etiam perniciosè, nec sine periculo fidei. Hinc Scholasticam odere Lutherani, Calviniani, aliique Novatores; non sic odere alteram Historico-Dogmaticam illam; imò vix aliam tradunt ipsi in scholis, præsertim Janseniani. Expediret id quidem fortasse, mediam ex utraque temperatam in scholis tradere, breviorē nempe Scholasticā, longiorē Dogmatica; minùs rationalem, quàm prior sit, magis speculativam, quàm altera sit. At quando ea hominum conditio est, ut, quod optimum est, plerique non faciant, nōne consultius est primam adamare, qua Novatoribus fias terribilis, quàm alteram, qua iisdem sis minimè ingratus?

AN RATIO NATURALIS LOCUS
THEOLOGICUS?

IMò verò, urget Lesquenus; ratio-
nem

nem naturalem prorsus exulare oportet in Theologia; cuius incautior usus tam leviter in sophisma degenerat. Hinc meritò in Scholasticam vestram invehitur eruditissimus Simon ^a, eandem res nonnunquam exploratissimas in dubium trahere; additque, ejusdem Scholasticæ ministerio fieri, ut contra religionis mysteria gravissimæ difficultates formentur.

Poteras Simoni huic alterum adhuc testem adjungere; ludit Milona. Nam & Calvinus in *Antidoto* Theologos Sorbonenses carpebat, *quòd post Aristotelem & omnes Philosophos rationem in homine dominam constituent loco Spiritus sancti*. Verùm dictarijs hujusmodi non moventur Scholastici: fixum ijs est, cæteris Locis Theologicis etiam rationem naturalem annumerare; rationem, dico, naturalem, non dominam illam, quæ Calvinii calumnia est, sed fidei ita subordinatam, ut corpus subiectum est animæ. Neque enim Theologus admittit ullum aut principium, aut conclusionem rationis naturalis.

(a) *Pref. de l'Hist. Crit. du N. T.*

turalis; nec ullum scientiarum naturalium, aut humanæ cujuscumque facultatis documentum sibi usurpat, nisi quæ fidei congruit.

Argumentum autem ab ratione naturali deductum, à Theologia Patrum non esse alienum, ex Apostolico exemplo, tum testimonio discimus; exemplo quidem, ubi is Atrium, profanum Poëtam inducit: *a, Sicut & quidam vestrorum Poëtarum dixerunt: ipsius enim & genus sumus. Genus ergo cum simus DEI, non debemus aestimare auro &c.* Ecce! authoritati Poëtæ hujus innixus argumentatur Paulus. Testimonium verò illud est, *b, In captivitatem redigentes intellectum in obsequium Christi.* Captivam quidem vult esse Apostolus rationem, at non otiosam, imò fidei obsecundantem, ea ferè ratione, qua servus obsecundat hero suo, ita, ut nihil designet oppositum fidei, præstetque omnia, quæ congruunt eidem, commodantque.

Atque id ipsum perquam familiare est Patribus, in stabiliendis nempe fi-

T 4

dei

(a) *Act. 17. v. 28.* (b) *ad Corinth. 10. v. 5.*

dei dogmatis ab ratione naturali firmamentum mutuare. Vel unus Augustinus quantum in eo abundat, quam est facundus?

CRIMINATIONES IN THEOLOGIAM MORALEM.

NIHIL minus, instat Lesquenus; Theologia Patrum certò non est Theologia Romana, aut Scholastica vestra. Delapsi, sumus paulatim ad alteram dissertationis partem. Prò! quantus mihi campus pateret, si fusiùs ostendere vacaret, quam alia sit Theologia Patrum à Theologia scholarum; seu speculatricem, seu Practicam spectes. Casuistarum Summæ, quæ copia sua, numeróque non adeò bibliothecas, quam salgamariorum tabernas onerant, quid, quæso, tradunt de Patribus? ne nomen quidem Patrum in ijs est legere. Non videas in illis, nisi Recentiorum ingentes catalogos, ad nauseam usque ad quamvis assertionem regestos.

Nova hæc erat velut arena, in quam Milona eò libentiùs descendit, quòd Collegia Theologica finem spectarent,
 Ubi

Ubi super Theologia Morali, ait, seu practica quæstio est, ejusdem originem non tam Patribus, quàm Socrati, homini ethnico, in acceptis referimus. Is enim primus eandem redegit in methodum, primus virtutes in species suas dissecuit, earum definiit naturam, & qua ratione in usum redigerentur, ostendit. Atque hæc ipsa moralis scientia erat famosus ille *DEUS Socratis*, non verò genius quidam, aut dæmon, secus, ac varij ominabantur; hæc una hominem tam providum, cautum, circumspectumque reddiderat.

Nec desunt, qui Ethnicorum doctrinam Moralem Neotericorum Summis Moralibus præferant. Ita Dacierius putat: in *Dialogis* Platonis non reperi aliud, nisi *lectiones veritatis, pudoris, castitatis, temperantiæ, modestiæ, patientiæ, mansuetudinis, demissionis animi: nec eas inermes, sed argumentis rite firmatas: expugnat enim,* ait, *principia perversæ (Neotericorum) Doctrinæ Moralis. &c.* Eò nimirum delapsi estis, ut Platonem, tot turpitudinum patronum, castæ recentiorum doctrinæ morali præferatis. Sed nem-

pe hodierni Casuistæ multis non placent; vel enim petuntur Summæ Dogmaticæ Patrum, Conciliorum &c. qualis est famosa illa Gratianopolitana, quæ, utut erudita, tenebris tamen, quàm luce multò est dignior; vel præ hodiernis Theologis ipsi etiam Ethnici sapiunt.

Ecce hic librum Joannis Goneti, cujus hic titulus : *Dissertatio Theologica de probabilitate, in qua novorum Casuistarum laxitates, & Iansenianorum excessus ex doctrina D. Thomæ corriguntur, & confutantur.* Existimat Gonet, plerasque eas disputationes, quæ ad solvendos casus conscientiaë instituuntur, inanes atque inutiles esse, eò, quòd absque illis quisque se ipsum abunde queat dijudicare; quoniam intentio, sensusque communis, Goneto arbitro, sunt geminae illæ leges, quæ omnes conscientiaë quaestiones decidas: quòd si verò libros consulere malis, Evangelium Christi, sanctosque Patres consiliarios esse unicè legitimos, ad quos in dubijs ejusmodi sit recurrendum.

QUANTUM IN MORALI PATRIBUS DANDUM ?

VERUM, ut propius ad objurgationem tuam veniamus ; pergit Milona ; si inquirere libeat, cur vestri in Summis suis Dogmaticis Patres perpetuò jactitent, Pontifices aestiment parvi, recentiores Theologos nihili ; à B. Augustino aut vero, aut existimato recedant nunquam, nec S. Doctorem è Concilijs interpretentur, sed ex eo Concilia ; à Scholasticis in controversijs morum in modo saltem loquendi recedant semper, nunquam verò eisdem in libris suis allegent ; si, inquam, in causas inquiram, cur in congerendis Patrum textibus toti, recentiores universè contemnant, illam præter alias haud vanè conjicio, quòd tam distincto liciti, atque illiciti examine eam sentiendi, docendique libertatem non patiantur restringi, quàm modò enormiter rigidi, modò, rationibùs privatis ita exposcentibus, immensum sint laxi. Plerumque enim Patres, cum de pertinentibus ad mores, regiménq; humanarum actionum tractant, vel
non

non quærunt, licitúmne hoc, an illicitum sit; vel si licere, aut non licere asserant, non edocent, an ex natura sua, & semper illicitum sit, an verò ex illis, quæ ordinariò rem illam circumstant: Nec ea ipsa distinguunt; sed actionem e. g. aliquam universè damnant; invehuntur in eos, qui eadem non abstinent. Hinc autem colligi sapienter non potest, eam ex se, sempérque esse malam, & gravi potius, quàm levi malitia infectam.

Nostri contrà Scriptores non ita multos Veterum textus in doctrina morali adducunt, & plerumque non respondent ex Patribus; nec tamen ideo à Patrum doctrina recedunt. Cujus quidem consilij ratio prima est, quòd in re morali præter testimonia Patrum ipsum lumen naturæ, ratioque plurimùm valeat. Quare sapientissimè Augustinus, cùm quæstio incidisset, an mendacium aliquandoliceret, ex ratione magis respondendum censuit, quàm ex authoritate Doctorum, Hieronymi nempe, aliorúmque, quos Hieronymus pro se allegabat.

Altera

Altera ratio ea ipsa est , propter quam nec Philosophi modò ad omnes quæstiones respondent ex Platone, aut Aristotele , nec Mathematici ex Euclide, aut Archimede, nec Medici ex Hippocrate, aut Celso, nec Jurisconsulti ex Vulpiano , aut Scriboniano ; quòd nempe innumeræ quæstiones modò agitentur in Scholis , & quidem necessariò pro temporum horum conditione , de quibus Veteres nec consultò, nec per occasionem quidquam scripsere. Quapropter aut consulendi erunt Recentiores, aut ratio, petita illa quidem aliquando à Patribus, universales quasdam regulas statuentibus , at non nisi per longiorem discursum, cuius demum fundamentum est ratio ; aliquando verò ex eorum doctrina in materijs quibusdam nihil prorsus luminis affulget. Omitto, id quod suprà indicavi, à Patribus ea, quæ ad regimen humanarum actionum pertinent, non tam enucleatè, atque distinctè tractari. Effare jam, amabo, an Nostri meritò Patrum desertores à vobis vocitentur. Ille nimirum solus, si id nescis ,
Patrum

Patrum desertor est, qui doctrinam tradit, quam vel Patres communiter, vel certè unus eorum, communiter in eo receptus, rejiciant; id quod Scholasticis nostris citra calumniam nunquam impones.

QUI CASUISTÆ LAXONES?

IMò verò, instat Lesquenus; non verba duntaxat, textusque Patrum, sed ipsasmet regulas, atque sententias eorum deferitis. Perniciosam benignitatem, quam boni in Ecclesia deplorant, non nisi Casuistis vestris laxonibus in acceptis referimus, præcipuè Sacramenta Poenitentiae, ac Eucharistiae quod attinet. Decipitis nempe fideles, poenitentes ligatis, non absolvitis, non expiatis Sacramentis, sed sacrilegijs impiatis. Qua in re maxime delinquunt ij Confessarij, quos Mendicantes appellant: pravus nimirum plerumque est Doctor, ac infidelis consiliarius, qui alterius munificentia indiget. Maledictum probabilissimum, qui castissimam antiquæ Ecclesiæ disciplinam, à Patribus tanto rigore assertam, funditus perditum it!

Laus

Laus DEO, excipit Milona, quòd morum disciplinam, fædum, uti queris, collapsam, restaurent Vestri Reformatores coelo delapsi, laxitatem Casuistarum explodant, rigorem reducant. Sed audi me, Amice. Non perpetua lege in Ecclesia tutus est rigor. Rigor Montanum in hæresin egit; rigor Montani Tertullianum perdidit; rigore lapsi sunt Novatiani. Rigoristarum facile princeps Eustrathius, prout docet Concilium Gangrense, conjugium, divitias, esum carnum, ornatum vestium, aliâque id genus ceu illicita fidelibus interdixit; qua insolenti doctrina Paphlagoniam plurimùm turbaverat.

Nimirum rigori ut plurimùm amor novandi conjunctus est, hinc ambitio quædam censoria, hinc turbæ, hinc errores varij, hinc contumacia; tandem, quod hodie in Gallia apparet, schisma manifestum. Et confitearis utinam, id quod intimè sentis: dices id nobis, zelum nempe illum, quem adversus Religiosos Confessarios prætenditis, non esse nisi zelum a-

ma-

maritudinis , zelum non charitatis , sed malignitatis , & invidiæ in eos , quorum apud populum , Virósque Principes major est gratia , major æstimatione , ex qua ille oritur omnium ad eorum Ecclesias concursus , quem ad vestras derivari cupiebatis maligni suffurrones.

Advertunt autem sagaciores , eodem ferè passu indiscretum rigorem , atque Jansenianam doctrinam procedere , ut adeò , qui in speculativis dicuntur Janseniani , Rigoristæ in practicis audiant ; id quod origo rigoris in Ecclesiam Gallicanam inducti luculenter demonstrat , ingenti adversus rigorem præjudicio. Cepit enim rigidior Theologia Moralis in Gallijs anno 1656 , ea nimirum ipsa ætate , cùm Sorbona censuræ Epistolarum Arnaldi ferventiùs insisteret. Periclitabatur tum doctrina Jansenij. Ergo Paschalis , periculum ab eadem averfurus infames illas Litteras Provinciales edidit , queis Dominicanorum , tum Patrum Societatis doctrinam Moralem , mendacibus sarcasmis onerata-

tam ,

tam, dictarijs risuque plebis exponeret; quo quidem consilio simul hominum animos à pensitandis, quorum Janseniani arcessebantur, erroribus avertere, simul Jansenianos, ceu propugnatores severioris doctrinae Moralis, celebrare conatus est. Et vaferrima illa reformationis specie novatores adhuc personati plus, quam boni optarent, obtinere, atque adeò, si fieri id lubeat, Theologia Moralis rigidior in Galliae Provincias per Jansenianos inducta est. Cæterum severitas hæc, quæ legum est, non morum, Christiana severitas nunquam fuit, sed Pharisaica; & quæ Romanæ Ecclesiæ prærogativa est, eam rigorismus hic nunquam afflavit.

QUIS RIGOR PRIMITIVÆ
ECCLESIAE?

Peregrinus is fuerit, ait Lesquenus, in Historia Ecclesiastica, qui gravissimas Patrum sententias, ingentem illum Ecclesiæ rigorem ignorat, præcipuè in poenitentia publica, eaque solenni. Et nos in id unum incumbimus, ut rigor ille primitivæ Ecclesiæ

clesiæ reflorescat denuo, resurgátque disciplina Ecclesiastica, per Casuistas prostrata.

Haud dubiè, reponit Milona, per speciosos hos terminos, *Pœnitentia publica, primitiva Ecclesia &c.* populo, hominibusque semi-eruditis pessimè imponitis. Et primis quidem duobus Ecclesiæ seculis, ipsemet fatetur Morinus *a*, vobis, nisi insigniter fallor, non infensissimus, benignè admodum fuisse cum Pœnitentibus actum; poenas ait criminibus impositas ante Novatum breves admodum fuisse; & nonnunquam consceleratissimis hominibus pacem & cōunionem certis de causis, nulla imperata exteriori pœnitentia, statim esse redditam. Cùm autem Novatiani nimiam benignitatem Ecclesiæ subinde objicerent, temperandam eam Ecclesia quodam rigore censuit, publicasque pœnitentias induxit: accessère & aliæ duæ causæ, altera, ut ex severitate disciplinæ veram Ecclesiam distinguerent Ethnici, nec inter fideles reponerent Gnosticos, Valentinia-

(a) *L. 2. c. 21. num. 7.*

Ientinianos, aliósque homines propè Epicureos: altera, ut ne fideles per illas persecutionum tempestates, imbecilles nimium, stationem desererent.

Cæterum rigidiores illi Canones Pœnitentiales non admodum diu viguerunt. Uti enim Socrates *a*, refert, Nectarius Constantinopoli Archi-Præsul Canones eos omnes abrogavit, cuius abrogationis occasionem longum esset referre. Sustulit deinde & Leo M. pœnitentiam publicam, ut adeò post seculum quintum pœnitentia illa quatuor stationum, uti vocabatur, in multis, imò plerisque Ecclesijs planè desierit; quamquam in Occidente alicubi ad seculum ferè nonnum duraverit. Ita seculo octavo S. Bonifacius hæc sanxerat: *quia varia necessitate præpedimur Canonum statuta de reconciliandis pœnitentibus pleniter observare, propterea omnino non dimittatur; curet unusquisque Presbyter statim post acceptam confessionem pœnitentium, singulos data oratione reconciliari.* Ita Patres Concilij Triburiensis, celebrati anno 895. permittunt homici-

U 2

dæ

(a) L. 5. c. 19.

da c. 56. ut post primos quadraginta
ieiunij impositi dies, liceat ei certis de
causis quosdam jejunij dies *redimere uno*
denario, vel pretio denarij, sive tres pauperes
pro nomine Domini pascendo.

Cum autem quotidie magis ex-
perientiâ discerent Patres, ea poeni-
tentia disciplinâ, quamvis non pa-
rùm temperata, homines non tam à
peccatis revocari, quàm à poenitentia
peccatorum, circa seculum decimum
absolutam facultatem concessere poe-
nitentiam illam gravissimam redi-
mendi, lege statuta, ut qui talem v.g.
eleemosynam fuisset elargitus, unum
plurêve poenitentia menses, aut an-
nos redimeret; qui tot metaneas per-
egisset, puta, qui toties se se ad terram
inclinasset, qui tot palmatas, uti dice-
bant, tolerasset, vel tot scoparum tun-
sionibus scapulas suas depexuisset, tan-
tundem poenitentia canonica redi-
meret.

Sed opportunam mutandæ poeni-
tentia occasionem præbuerunt susce-
pta Seculo undecimo sacra bellorum
expeditiones adversus Christiani No-
minis

minis hostes Palæstinâ potitos. Cùm enim Urbanus II. anno 1095. primam id genus expeditionem indiceret, omnibûsque eò confluentibus in bellicos hósce labores, eam, quam de peccatis suis meruissent, poenitentiam commutaret, Pontificiâ quoque indulgentia adjecta; dici non facilè potest, quàm innumera hominum multitudo eò confluxerit, non communi duntaxat Reipublicæ Christianæ, sed & singulorum emolumento, innumeris nimirum peccatoribus ad criminum suorum confessionem reductis, quam severissimæ metu poenitentiae jam diu omiserant. Atque sacras ejusmodi expeditiones alij quoq; Pontifices simili peccatorum emolumento subinde susceperunt. Seculo demum tertio decimo à quibusdam Episcopis poenitentiae remittebantur, si quis in pontium, templorúmque ædificationem stipem conferret: quamquàm benignitatem hanc, ceu nimiam, improbaverit a Innocentius III.

Non est igitur, quòd Veterum ri-

U 3 go-

(a) *In Synodo Lateran. cap. 62.*

gorem ita universè extollas, aut eundem nostra ætate reducendum existimes. Imò rigidior hodie, at spontaneo pœnitentium fervore, Ecclesia est, quàm unquam extiterit. Ego enim ita intelligo, totidem dari publicè pœnitentes, quot in austeris religiosis Ordinibus in pœnitentiæ exercitio ad mortem usque detinentur. Sed nempe mavultis vos graves pœnitentias alijs potiùs, quàm vobis injungere, secus, atque Antiqui: prout enim videre est in libro *Pœnitentiali* Egberti Eboracensis, primus hic erat in libris pœnitentialibus Veteris Ecclesiæ canon, quo Confessarij monebantur partiri pœnitentiam cum pœnitentibus, ea ratione, ut quoties ipsos jejunare jussissent, jejunarent & ipsi *una aut duabus hebdomadis, aut quantum possent.* Formarent utinam Theologi vestri Confessarium tanta charitate, zelo tam ordinato instructum. Sed prò dolor! Confessarius Jansenianus nunquam in se, semper in alios sævire consuevit:

Horridus in jaculis, & pelle Lybiæ urse,

Illud demum in tui gratiam, Lesquene,

quene, adjungo, excēssum illum rigoris olim præcipuè in Gallijs viguisse. Prout enim refert Morinus *a*, hac in parte minimè suspectus, multi Galliarum Episcopi *debitum modum in imensum exceſſerunt*; ut adeò plurimi fidelium, rigore illo absteriti, longa itinera susceperint, atque ab extremis Galliarum finibus Romam, poenitentium asylum, profecti ad pedes Pontificis, veri poenitentium Patris, se se prostraverint. Unde non alij ferè Canones illos poenitentiales collegere, quàm regionum earum Sacerdotes, puta Regino, Burchardus, Fulbertus, Jvo &c; id quod non solius eruditio- nis gratia, sed amore strictioris disci- plinae factitârunt, quæ disciplina diu- tissimè in quibusdam saltem Ecclesijs fuit observata, cùm Jvo primùm ad fi- nem seculi undecimi floruerit. Atque ex his collige, moderatam hodiernæ Ecclesiæ benignitatem non per Casui- starum laxam Moralem, sed pruden- tissimo consilio per diuturnam expe- rientiam firmato, majoris utilitatis

U 4

studio,

(a) *L. 4. c. 10.*

studio, ac necessitate ipsa sic exigente, fuisse inductam.

Ex ijs, quæ disputata sunt, ait Lesquenus, id saltem colligo, Casuistis vestris non tam arctum cum Patribus commercium esse. Quantò id amplius de speculativis fatendum est, præsertim œconomiam justificationis, ac gratiæ quod spectat? Age enim; quoties nomen *gratiæ sufficientis*, aut *scientiæ DEI mediæ* in Patribus legisti? ne unum quidem produxeris. Phantasticum id est Molinæ commentum, simultatis illius effectus, quæ Patres Societatis inter, ac Patres Dominicanos vigeat. Vos ipsos arbitros volo, socij, an scientia illa media, gratia illa versatilis, efficax modò, modò inefficax, gratia sufficiens &c. doctrina sit Patrum, an verò Pelagianæ eluvionis infaustæ reliquiæ.

Detexit Milona artificium Lesqueni, Bennazij assensum adversus Molinam maligna assentatione eblandientis, ut vel suffragiorum numero melioris Scholasticæ doctrinam opprimeret. Ergo ut Bennazium ab homine

mine novatore averteret, ostendendum censuit, quàm mala fide Lesque-
nus cum Bennazio, Janseniani cum
Thomistis concordiam, ac amicitiam
simularent, qui aliàs prædetermina-
tionem physicam, ac gratiam suffi-
cientē *in sensu Thomistico* aut acerbè de-
testarentur, aut non sine sarcasmo ex-
ploderent.

SENSUS JANSENIANORUM SU-
PER PRÆMOTIONE PHYSICA.

DEUS avertat! ait; Thomistæ vo-
bis non favent, nec vos Tho-
mistis. Id ut ostendam, initiū
duco ab ipso Jansenij testimonio,
qui palàm facturus, prædeterminatio-
nem, à Thomistis assertam, doctri-
nam Patrum non esse, Scholam Tho-
misticam ita infectatur. *a, Talis præde-
terminatio sic asserta non solum nullo testimo-
nio ejus [Augustini] probari potest, sed po-
tius universam doctrinam ejus, innumeris lo-
cis traditam, inexplicabili confusione contur-
bat; tollit enim differentiam integræ, læsæq;
voluntatis, tollit necessitatem duplicis adju-
torij. Denique cogitur inferre non exi-*

U 5

quam

(a) *Tom. 3. edit. Lovan. col. 821.*

quam vim Scripturis sacris. Tum infrà :
 a, Per prædeterminationem physicam . . .
 funditus illa doctrina Augustini, & Concilio-
 rum labefactata corruet. Concinit Duci
 suo Petrus de Ligni, dum in sua pro-
 fessione fidei sic ait: declaro, quòd præ-
 determinatio physica, prout in Thomistarum
 Scholis explicatur, sit prorsus contraria do-
 ctrina S. Augustini, & quòd solutiones dari
 solitæ per sensum compositum & divisum, at-
 que indifferentiam judicij, sint meræ cavilla-
 tiones & tricae, quarum ne minimum quidem
 in sanctis Patribus sit vestigium. Ecce,
 quàm solenniter protestetur, Theolo-
 giam Thomisticam Theologiam Pa-
 trum non esse.

Clariùs se se explicat adversus Al-
 beldam & Didacum Alvarez, præde-
 terminationis defensores ferè Antesi-
 gnanos, Ægidius de Witte in nupero
 suo libro, cui titulus: *Augustinus Ipren-
 sis Vindicatus*. Quia Neo-Thomistæ illi,
 inquit pag. 270. tametsi à Jesuitis toto cæ-
 lo in sententia dispares, ignava collusionem Mo-
 linianum idioma in scholis suis receperant, at-
 que in Jansenianos, quibuscum præcipuo dog-
 mate

mate concordēs erant, velut in communes hostes propudiosa impropria jacerant &c.

Non tulit Bennaz dictum hoc Jansenianum, vir catholicus. Quidquid sit, inquit, de idiomate Moliniano, palàm protestor, nos cum Jansenianis *præcipuo dogmate concordēs non esse, sed nec unquam fuisse.*

Arbitrare itaque imposturas hominum istorum, inserit Milona, & audi porrò, quàm indignè idem Ægidius Alvarezium vestrum traducat, eò quòd non in idem cum Jansenianis idioma conspiret. *Annatus*, scribit pag. 271. *ex miserabili illo Didaco Alvarez complura adducit [pro libertate indifferentiæ] absurdissima locutionis exempla, quæ licèt in Scriptore isto ex adjunctis mitescant, vehementissimè tamen in Viro Catholico reprobanda sunt, velut introitum apertissimum dantia Pelagiano errori; illi nimirum, cujus fycophantæ hi systema de gratia Patrum Societatis perpetuò insimulant.*

Sed indigniora multò sunt ea, quæ gratiæ sufficienti, à vobis assertæ, obijciunt. Notæ equidem sunt Blasij Paschalis, vulgò Ludovici Montaltij, *adver-*

adversus Thomistas in Litteris Provincialibus Satyræ, quas imitatur hodiernus sat notus in Belgio Palladius in *Crisi* adversus Steyartij conclusionem septimam. Vocat ille *exoticam* quamdam gratiam sufficientem Thomisticam, quæ non sufficit, nomenclaturam insigni absurditate deliram, appellationem ludicram, gratiæ verbo sufficientis, re non sufficientis. . . . Nihil enim ad obvelandam vocis turpitudinem confert, quòd addatur Thomisticè; nec enim magis licitum delirare Thomisticè, quàm Scotisticè.

Ægidius de Witte, suprà allatus, dum n. 272. agit de gratia sufficienti, quam Alvarez omnibus docet offerri, profectò, ait, si tolerabiles fiant in Ecclesia DEI tales & plures his similes Alvarezij istius locutiones, universa Augustini adversus peccati originalis, & Divinæ gratiæ inimicos trophæa ab imis fundamentis ad summa usque fastigia subruuntur, ac prorsus necesse est, fideles juxta communem distinctionumistarum intelligentiam pedetentim à vera Majorum fide discedere, in laqueos Molinianos intricari, ac demum Pelagiano toxico infelicitèr à capite ad talos perungi. Hanc certè

egre

egregiam gloriam, ac laudem fædo Neo-Thomistico illi Dominicanorum cum Jesuitis monopolio debemus tribuere.

Ecce ! ferre non possunt hi Novatores Dominicanorum in asserenda gratia sufficiente cum Jesuitis concordiam, sententiam nimirum unicè catholicam : ferre non possunt modum loquendi Scholæ utrique communem : Illudunt vobis, mi Bennaz ; & si quando suam vobis amicitiam offerunt, non nisi fucatam, ac simulatam offerunt. Peroptandum est igitur, ut in tam gravi gratiæ, libertatisque negotio non in modo loquendi duntaxat, sed & in re Schola utraque planè conveniret ; neque haberent porro Janse-
niani, ex quo gratiæ sufficienti, prout à vobis asseritur, tam protervè illuderent ; quemadmodum idem Petrus de Ligni Duacenus Theologus in professione fidei ad Episcopum N. N. scribens n. 4. *declaro, inquit, coram DEO, quòd credam, nullam amplius post Adami lapsum dari gratiam sufficientem : sententiam de hac Molinistarum esse Semi-Pelagianam, Thomistarum autem meram stultitiam.*
Com-

combinare nempe non possunt hi præmotionem physicam cum indifferentia gratiæ sufficientis ; quam complures alij nequeunt combinare.

Non displicere visa est Bennazio ista Jansenianorum dictorum inductione : uti incassum , inquit , sibi blandiuntur Janseniani , nos unquam ex partibus eorum staturos, ita sarcasmos eorum nobis ducimus gloriæ loco : & millies malim Molinæ sententiam amplecti , quàm vel hilum Janseniano errori concedere. catholici sumus.

Lesquenus se proditum videns , nihil , inquit , moror prætensam vestram concordiam : illud autem perspectum habeo , utrosque à sanctorum Patrum doctrina discedere , præcipuè à canonicis S. Augustini placitis. Et quidem prædeterminatio illa physica novitia est, ac primum anno 1581. à Dominico Bannez in odium scientiæ mediæ excogitata, neque à Patrum duntaxat , sed ipsius etiam D. Thomæ sensu aliena , arbitrîs ipsis Thomistis. Ita Thomas Turcus, Dominicanorum Generalis Magister , cùm Valentia in
favo-

favorem præmotionis à Suis D. Thomam allegari audiret, hîsce disputationis Præsidem interpellavit: *fateor, prædeterminationes physicas esse doctrinam plurium Thomistarum, sed à D. Thoma longè aberrantium, quibus si mihi ostenderis alicubi favere, promitto tibi magisterium.*

Verùm nih il mirum est, vos in S. Thoma prædeterminationem fundare; cùm Jacobus à S. Dominico eandem in illo Michaëlis: *Quis ut DEUS?* fundaverit; alij autem apud Petrum à S. Josepho ex ea Ecclesiæ precatone: *DEUS in adjutorium meum intende*, tum illa solenni clausula: *per Christum Dominum nostrum*, generosa consecutione intulerint: *ergo datur prædeterminatio physica.* Addidit dein Lesquenus, ne quidem scientiam mediam in Patribus meliùs fundari. Cæterùm longioris dissertationis fessum, quemadmodum Bennazio prædeterminationem, Milonæ scientiam mediam nihil invideret, ita ab Augustini, Patrùmque

Theologia nunquam se discessurum.

AN.

AN SCIENTIA DEI MEDIA RE-
CENS INVENTA ?

AT Milona abiturienti hæc pauca obiter suggessit. Vel quereris, ait, vocis *scientiæ mediæ* novitatem, vel doctrinæ? si prius: litem moves indignam Theologo; nam ex Augustini tui effato *reprehendi non debet, si occasione novarum hæresum aut controversiarum ad res distinctius explicandas nova usurpentur nomina.* Si verò posterius: simul negandum est tibi, dari in DEO non solum scientiam necessariam rerum possibilium, quæ scientia simplicis intelligentiæ dicitur, aut scientiam rerum absolutè positarum, ponendarumque extra suas causas, quam dicunt scientiam visionis, sed etiam scientiam eorum, quæ sub conditione essent extitura, quam scientiam mediam dicimus, mediam nempe inter scientiam simplicis intelligentiæ, ac visionis.

Atque ista scientia, qua DEUS seu absolutè, seu conditionatè futura in se ipsis, non verò in quodam suo decreto, cognoscit, à D. Thoma expressè attri-

attribuitur DEO , dum ait *a* : *alio modo cognoscuntur futura in se ipsis , & sic solius DEI est futura cognoscere.* Eandem D. Augustinus agnovit , dum in expositione quadam propositionum Epistolæ ad Romanos hæc scripsit *b* : *DEUS neminem prædestinat , nisi quem præscivit crediturum , & secuturum vocationem.* Ubi , fatente ipsomet Didaco Alvarez , in DEO ante omne decretum scientia media clarè statuitur. Eandem demum agnovère plures alij Patres ; uti fusè ostendunt Suarez , Ruiz , de Benedictis &c. Sed nec Molina , cui vos quidem systema hoc , ceu Authori plerumque tribuitis , doctrina hac , ceu proprio partu , gloria- tur : imò fatetur expressè , se in *sanctorum Patrum , & Doctorum labores introjisse.* Non igitur nova est isthæc doctrina ; imò ipsissima Theologia est Patrum. Bennazius & ipse statuerat Bañezij systema adversus Lesquenum pluribûs vindicare ; at quoniam hominem vidit præjudicijs obstinatum , prudens maluit sibi , socijs , ac temporibus parcere.

Index.

<i>An Lactantius usura Patronus ?</i>	45.
<i>Quis qualisque Eusebius caesarensis ?</i>	48.
<i>An Theologia Patrum primis tribus seculis fuerit informis ?</i>	50.
<i>Quis qualisque fuerit Origenes ?</i>	57.
<i>Criminationes adversus Augustinum diluuntur.</i>	61.
<i>An Sigillum Confessionis agnoverint Veteres ?</i>	64.
COLLEGIUM SECUNDUM.	70.
THEOLOGIA PATRUM NOVA.	
<i>Origo Artis Criticae.</i>	71.
<i>Opera Marij Mercatoris recens detecta.</i>	74.
<i>Concilium Antiochenum legitimum.</i>	78.
<i>Genuina B. Anselmi Opera.</i>	83.
<i>Genuina opera D. Augustini.</i>	85.
<i>Actus Donationis à Constantino M. Pontifici factae.</i>	90.
<i>Fides seculi noni super S. Eucharistia.</i>	91.
<i>An Ioannes Scotus à Bertrando, ac Ratramo diversus ?</i>	93.
<i>Extrema Unctio seculo sexto consueta.</i>	96.
<i>Græci in Evangelia Commentatores.</i>	98.
<i>Regulae Artis Criticae.</i>	104.
<i>De Typis Catholicorum.</i>	105.
<i>De Miraculis antiquae Ecclesiae.</i>	114.

Va-

Index.

Valor argumenti negativi. 117.

COLLEGIUM TERTIUM. 124.

THEOLOGIA PATRUM SACRA.

Regulæ super Authoritate Patrum. 128.

*Veterum sensus super Conceptione Dei-
paræ.* 130.

COLLEGIUM QUARTUM.

Theologia Patrum Profana. 150.

Veterum sensus de gratia. 153.

*Sensus P. Lami super ultima Cæna Do-
mini.* 155.

Crisis Dupini de S. Irenæo. 161.

Censura Dupini de S. Epiphanio. 164.

Censuræ Criticorum de S. Hieronymo. 165.

*Ex quo nimia Pseudo-Criticorum licen-
tia prognata ?* 168.

COLLEGIUM QUINTUM.

Theologia Patrum Orthodoxa. 171.

An Religio opinio ? 174.

*Antiquitatis consensus in cultum Dei-
paræ.* 176.

Cur Deipara honoranda ac invocanda? 182.

*An Crux à Constantino M. in cælo sit
visa ?* 186.

Confessio seculo octavo nota: 190.

Recens detecta de Ss. Eucharistia. 191.

Codices

Index.

*Codices Sacramentorum 900. annorum
recens detecti.* 196.

COLLEGIUM SEXTUM.

Theologia Patrum Heterodoxa. 201.

An Sibyllarum Oracula supposita sint? 202.

An Canones Apostolorum suppositi ? 209.

An Ecclesia Africana olim acephala ? 217.

Hybnerus Sanctos suggillat. 220.

COLLEGIUM SEPTIMUM.

Theologia Patrum Positiva. 225.

Quomodo legenda Ss. Biblia ? 229.

*An in hebraicis Protestantes Catholicis
doctiores ?* 234.

An Ss. Biblia unquam corrupta ? 238.

Canon Librorum receptus à Patribus. 243.

Quas Scripturas Protestantes rejiciant ? 245.

Quæ textus hebræi necessitas ? 248.

*Editio Vulgata textui hebræo, græcòque
præhabenda.* 251.

Regulæ pro intelligenda S. Scriptura. 253.

*An Veteres sensum litteralem neglexe-
rint ?* 258.

An quædam in Scripturis falsa ? 263.

An stylus Prophetarum hyperbolicus ? 268.

An neganda Veteris Legis miracula ? 271.

COL

Index.

COLLEGIUM OCTAVUM.

Theologia Patrum Scholastica.	277.
Theologia Historico- Dogmatica.	278.
Origo Theologiæ Scholasticæ.	281.
Vindicantur Scholastici.	285.
Præcipui Scholastici antiquiores.	288.
Natura Theologiæ Scholasticæ.	290.
An Scholastici arguendi ex inanitate quæstionum ?	291.
An ratio naturalis Locus Theologicus ?	293.
Criminationes in Theologiam Moralem.	296.
Quantum in Morali Patribus dandum ?	299.
Qui Casuistæ Laxones ?	302.
Quis rigor primitivæ Ecclesiæ ?	305.
Sensus Iansenianorum super præmotione physica.	313.
An scientia DEI media recens inventa ?	320.

❧)o(❧

POSITIONES

EX

UNIVERSA THEOLOGIA.

Ex Prima Parte.

1. **D**EUM existere, non potest ab adulto diu invincibiliter ignorari : 2. Et potest demonstrari adversus Libertinos rationibus tum physicis ; 3. Tum moralibus. 4. Est autem DEUS secundum essentiam ens à se : 5. Atque adeò est infinitè perfectus. 6. Attributa Divina absoluta nec inter se, nec ab essentia distinguuntur realiter, 7. Nec formaliter ex natura rei, 8. Nec virtualiter intrinsicè : 9. sed præcisè ratione. 10. Videri DEUS potest intuitivè à creatura, 11. Non tamen naturaliter. 12. Ad quam visionem intellectus creatus effectivè concurrat ; 13. Elevatus nempe à lumine gloriæ. 14. DEUS scientiâ simplicis intelligentiæ comprehendit se ipsum ; 15. Uti & omnia possibili-
* lia,

Positiones ex universa

lia, quâ talia. 16. Scientiâ Visionis autem cognoscit omnia absolute exitura; 17. Non quidem in decreto physicè prædeterminante; 18. Neque in alio condeterminante; 19. Sed prædefiniente vel permittente conditionem, qua posita per scientiam mediam prævidit effectum ponendum: 20. Atque adeò citra præjudicium libertatis creatæ. 21. Sed & cognoscit absolute futura in se ipsis: 22. Non secus ac conditionatè futura per scientiam mediam. 23. De fide est, DEUM velle voluntate de se seria omnium hominum salutem. 24. DEUS adultos ad vitam æternam regulariter prædestinat post prævisa eorum merita. 25. Alios positivè reprobatur non nisi post absolutam demeritorum prævisionem. 26. Angelos existere uti fide certum est; 27. Ita ex ratione admodum probabile. 28. Mali sunt lapsi peccato superbiæ.

Ex Prima Secunda

29. **B**eatitudo objectiva hominis est DEUS. 30. Admittendus est
actus

Theologia.

actus moralis indifferens in individuo. 31. Ad honestatem, licentiámve actionis non quidem requiritur dictamen metaphysicè evidens; 32. Sed nec sufficit merè probabile, cognitum ut tale. 33. Licitum est in operando sequi opinionem quamcunque probabilem, dum hæc versatur circa honestatem, licentiámve actionis. 34. Id tamen applicandum non est ad quæstiones merè speculativas. 35. Unde Medicus v. g. in curando infirmo sequi debet sententias probabiliiores. 36. Peccatum actuale est libera transgressio Legis Divinæ. 37. Ea peccata specie Theologica differunt, quæ opponuntur præceptis specie diversis. 38. Præcepta porro specie differunt ex differentia notabili objectorum. 39. Peccatum originale non consistit in sola privatione Justitiæ originalis; 40. Sed in complexo ex peccato Adæ præterito, alligatione nostrarum voluntatum, tum negatione condignæ satisfactionis, & gratuitæ condonationis. 41. A Peccato originali præter Christum immunis

Positiones ex universa

fuit sola Maria, Mater ejus. 42. Quem-
admodum homo in statu naturæ la-
psæ retinuit libertatem indifferentiæ;
43. Ita eundem à peccato formali ex-
cusat invincibilis ignorantia etiam ju-
ris naturæ. 44. Gratia est simpliciter
necessaria ad quemlibet actum saluta-
rem; 45. Non item ad quodlibet opus
moraliter bonum. 46. Efficacia gra-
tiæ consistit in ipsa entitate illustratio-
nis ac inspirationis, collata dependen-
ter à scientia media de futuro consen-
su. 47. Cùm interiori gratiæ in statu
naturæ lapsæ homo aliquando resistat,
necessariò admittenda est gratia purè
sufficiens.

Ex Secunda Secunda.

48. **D**atur in mundo vera aliqua
fides ac religio. 49. Quæ
debet esse & apparere evi-
denter credibilis. 50. Talis est sola
Romana Catholica. 51. Objectum
fidei uti necessariò est verum; ita
non necessariò inevidens est. 52. Te-
stimonium DEI, ceu motivum fidei
intrinsecum, involvit complexum ex
sapi-

Theologia.

sapientia ac veracitate DEI, atque ipsam revelationem. 53. Cujus revelationis existentia sicut cognosci debet saltem moraliter certò ; ita potest nonnunquam, non tamen debet cognosci evidenter. 54. At ipse actus fidei certitudine infallibilitatis certior est quovis actu naturali ; 55. Non item firmitate adhæſionis, utut debeat esse firmissimus. 56. Resolvitur fides in solam Veritatem Primam revelantem. 57. Non omnis actus honestus necessario est dilectio DEI. 58. Justitia est constans & perpetua voluntas jus suum cuique tribuendi. 59. Clerici habent absolutum dominium bonorum Ecclesiasticorum etiam superfluatorum competenti sustentationi. 60. Non tamen licitè eadem in profana expendunt. 61. Ad omnem juris præscriptionem requiritur bona fides, titulus saltem præsumptus, & civilis possessio. 62. Utut Clerici præstare teneantur onera bonorum suorum realia ; 63. Ad collectas tamen, angarias &c. ac præstationes seu personales seu mixtas à Potestate Laica neque-

Positiones ex universa

unt obstringi; 64. Sed nonnunquam obligantur ab lege naturæ, aut à Superiore Ecclesiastico. 65. Culpa juridica non inducit obligationem restitutionis ante sententiam iudicis. 66. Ex culpa veniali non datur obligatio ad grave damnum restituendum, si materialis gravitas damni nec simul nec successivè sit cognita. 67. Pro vita vel membro per se nulla est obligatio restitutionis. 68. Quamquam reparanda sint damna realia ex injusta læsione secuta.

Ex Tertia Parte.

69. **I**ncarnatio fuit conveniens, non tamen necessaria; 70. Etiam supposito hominis lapsu, nisi in hypothesi præstandæ condignæ pro peccato satisfactionis. 71. Qualis omnino fuit satisfactio Christi. 72. Imò & valoris moraliter infiniti. 73. Unionem Hypostaticam formaliter & immediate terminat sola Personalitas Verbi, non item Natura Divina. 74. Christus dedit semet ipsum pro nobis oblationem DEO non pro solis electis.

Theologia.

etis, aut fidelibus, sed pro omnibus hominibus. 75. Adeoque omnes Pagani, Judæi, hæretici &c. accipiunt ab Jesu Christo influxum & gratiam sufficientem. 76. In Ministro sacramenti requiritur intentio^o saltem faciendi formaliter, id quod facit Ecclesia; 77. Eaque vel actualis, vel saltem virtualis. 78. Sacramenta novæ Legis sunt causa moralis gratiæ ex opere operato. 79. Aqua, vino admisceri solita, regulariter convertitur immediate in Sanguinem Christi. 80. Communio sub utraque specie non est jure Divino præcepta. 81. Ad S. Communionem non prærequiritur amor DEI purissimus. 82. In Missa offertur verum Sacrificium. 83. Celibatus, Sacris Ordinibus annexus, non est præcepti Divini; 84. Est tamen Ecclesiastici, ejusdemque legitimi. 85. Pœnitentia potest omnia peccata delere. 86. Contritio perfecta per se non includit certam intentionem, 87. Neque longam & notabilem moram; 88. Sed dolorem de peccato appretiative summum. 89. Me-

rita

Positiones ex universa Theologia.

rita per peccatum mortificata integrè
reviviscunt, 90. Idque ipso justifica-
tionis instanti. 91. Instituit Christus
in nova Lege verū Sacramentum Poe-
nitentiæ. 92. Præcepto Ecclesiæ non
satisfit per confessionem invalidam;
93. Quæ præcipere potest actus etiam
internos. 94. Aliqua attritio concepta
ex metu gehennæ sufficit in Sacramen-
to. 95. Ad materiam necessariam con-
fessionis pertinent circumstantiæ, pec-
cati speciem mutant: 96. Non item
aggravantes duntaxat. 97. Moribun-
dus, qui vel dubia signa doloris dede-
rit, est absolvendus; 98. Non tamen
ob solam vitam Christianè actam. 99.
Utut expediat differre nonnunquam
absolutionem Sacramentalem: A
100. Hæc tamen praxis pro-
miscuè adhibenda non
est.

Ad Majorem DEI Gloriam.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Handwritten flourish or signature.]

